

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULU
II. KADEME ÖĞRENCİLERİNİN
BAĞLANMA STİLLERİNİN İNCELENMESİ**

Buket KAYA

Danışman: Doç. Dr. Alim KAYA

Yüksek Lisans Tezi

Malatya, 2010

**YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULU
II. KADEME ÖĞRENCİLERİNİN
BAĞLANMA STİLLERİNİN İNCELENMESİ**

Buket KAYA

**İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

Danışman: Doç. Dr. Alim KAYA

Yüksek Lisans Tezi

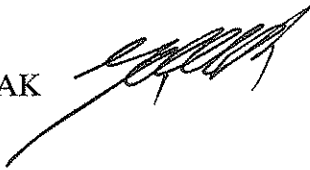
Malatya, 2010

T.C.
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Buket KAYA tarafından hazırlanan “**Yatılı İlköğretim Okulu II. Kademe Öğrencilerinin Bağlanma Sitillerinin İncelenmesi**” başlıklı bu çalışma, 24.09.2010 tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof.Dr.Mustafa KILIÇ

Doç.Dr.Alim KAYA

Yrd.Doç.Dr.Yüksel ÇIRAK

O N A Y

...../...../2010
Prof.Dr.Sebahattin ARIBAŞ
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

“Doç. Dr. Alim KAYA’nın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULU II. KADEME ÖĞRENCİLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİNİN İNCELENMESİ** başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.”

Buket KAYA

ÖNSÖZ

Gelişim psikolojisi ve sosyal psikoloji başta olmak üzere psikolojinin pek çok dalıyla ilişkili olan bağlanma konusunu, akademik yaşamımın ilk araştırması için seçmiş olmaktan dolayı büyük mutluluk duymaktayım. Bu, beni uzun ve yorucu tez hazırlama sürecimde motive eden güçlü bir etken oldu. Ancak bana asıl güç veren, benden akademik ve manevi anlamda desteklerini esirgemeyen insanların varlığı oldu. Bu değerli insanlara teşekkürlerimi sunmayı bir borç biliyorum.

Çalışma süresi boyunca her türlü desteği ve akademik katkıyı sağlayan, bana zamanımı ayıran ve beni sabırla yönlendiren değerli danışmanım Doç. Dr. Alim Kaya'ya, yüksek lisans öğrenimim süresince her türlü konuda yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Mustafa Kılıç'a, Doç. Dr. Mustafa Kutlu'ya, Yrd. Doç. Dr. Yüksel Çırak'a, Yrd. Doç. Dr. Baki Duy'a, Yrd. Doç. Dr. Taşkın Yıldırım'a ve Yrd. Doç. Dr. Emine Durmuş'a, lisans öğrenimimde büyük katkısı olan ve benden desteğini esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Canani Kaygusuz'a, istatistik konusunda katkı ve önerilerini sunan Yrd. Doç. Dr. Nurhan Halisdemir'e, araştırmada kullandığım ölçek konusunda yardımcı olan Ülkiye Koçak Delen'e, ölçeklerin uygulanması aşamasında yardımlarını esirgemeyen değerli meslektaşlarım ve arkadaşlarım İrfan Yıldırım ve Fuad Bakioğlu'na, yüksek lisans sürecine birlikte başladığımız, bu sürecin ve özellikle de tezimin her aşamasında yardım ve önerileriyle bana destek olan değerli arkadaşlarım Mürüvet Sevimli'ye ve Zuriye Güngör'e, son olarak da her zaman manevi desteklerini hissettiğim, beni sürekli motive eden değerli dostlarım Banu Arıkan'a ve Tuba Ayşe Yiğit'e teşekkürlerimi sunarım.

Buket KAYA

ÖZET

KAYA, Buket. Yatılı İlköğretim Bölge Okulu II. Kademe Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2010.

Bu araştırmada, Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'na devam eden 6, 7 ve 8.sınıf öğrencilerinin bağlanma stilleri bazı değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırma, YİBO öğrencilerinden küme örnekleme ile seçilen 459 öğrenci (179 kız, 280 erkek) ile karşılaştırma grubu olarak alınan, yatılı olmayan ilköğretim okullarına devam eden 368 öğrenci (188 kız, 180 erkek) olmak üzere toplam 827 öğrenci üzerinde yürütülmüştür.

Araştırmada, bağlanma stillerini ölçmek için “Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği (EEBÖ)”, sosyal kaygı düzeyini ölçmek için “Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği (ESKÖ)”, yalnızlık düzeyini ölçmek için ise “Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği (ÇOTYÖ)” kullanılmıştır. Öğrencilerin kişisel özellikleri ile YİBO'lardaki koşullara ilişkin veri toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanan “Öğrenci Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Toplanan veriler, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), Pearson-Momentler Çarpımı Korelasyonu, Mann Whitney-U testi ve Kruskal Wallis-H testi teknikleri ile analiz edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre, YİBO öğrencileri ile yatılı olmayan okul öğrencilerinin bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur. Ayrıca YİBO öğrencilerinin bağlanma stillerinin, cinsiyetlerine, sınıf düzeylerine, anne ve babalarının sağ olup olmasına, doğum sıralarına, YİBO'ya devam sürelerine ve YİBO'ya geliş sebeplerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı; kardeş sayılarına, okuldaki arkadaş ilişkilerinden ve okuldan memnuniyet düzeylerine, YİBO'ya geliş şekillerine, aileleri tarafından ziyaret edilme ve eve gitme sıklıklarına, öğretmenlerinin ve anne-babalarının tutumlarını algılayış biçimlerine ve okul başarılarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Bununla birlikte YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yalnızlık ve sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Bağlanma, Bağlanma stilleri, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları

ABSTRACT

KAYA, Buket, The Investigation Of Regional Boarding Primary Schools Students' Attachment Styles, M. A. Thesis, Malatya, 2010.

In this study, attachment styles from the sixth, seventh and eighth grades of Regional Boarding Primary Schools' (RBPS) students were investigated according to some variables. Students were chosen from the sixth, seventh and eighth grades of primary schools by group sampling among RBPS group of 459 (179 girls, 280 boys) students and 368 (188 girls, 180 boys) students who have attended the unboarding primary schools.

"The Attachment Scale For Early Adolescents" was used to determine attachment styles, "Social Anxiety Scale for Adolescents" was used to measure the social anxiety level and "The Children's Loneliness Scale (the form for 5th-8th grade)" was used to measure the loneliness level. "Student Personal Information Questionnaire", developed by the researcher, has been applied to obtain information about personal characteristics and the conditions in RBPS. For data analysis, One-Way Analysis of Variance, Pearson-Moments Correlation Coefficient, Mann Whitney-U test and Kruskal Wallis-H test were used.

According to the study results; there was a significant difference between attachment styles of the RBPS students and the unboarding primary school students. Also there was no significant difference between attachment styles of RBPS students and the students' gender, grade, their parents alive or not, birth order, duration at the RBPS and the reasons attend the RBPS. However there was significant difference between attachment styles of RBPS students and the students' the number of siblings him/her, satisfaction with their friends, satisfaction with the school, registered the RBPS with their willing or without their willing, frequency of visit by their parents, frequency of visit to their home, perception their teachers attitudes, perception their parents attitudes and their academic success. In addition a significant relationship was found with attachment styles and loneliness levels with social anxiety levels.

Key Words: Attachment, Attachment styles, Regional Boarding Primary Schools

**YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULU II. KADEME ÖĞRENCİLERİNİN
BAĞLANMA STİLLERİNİN İNCELENMESİ**

Buket KAYA

İÇİNDEKİLER

Onay Sayfası	
Onur Sözü	i
Önsöz	ii
Özet ve Anahtar Kelimeler	iii
Abstract and Key Words	iv
İçindekiler	v
Çizelgeler Dizelgesi	x
Şekiller Dizelgesi	xiv
Kısaltmalar Dizelgesi	xiv
BÖLÜM 1: GİRİŞ	
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç ve Önem	4
1.3. Problem Cümlesi	6
1.4. Alt Problemler	6
1.5. Denenceler	7
1.6. Sayılıtlar	8
1.7. Sınırlılıklar	8
1.8. Tanımlar	8
BÖLÜM 2: İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	
2.1. Bağlanmanın Gelişimi ve İşlevleri	10
2.1.1. Bağlanma Figürü Olarak Anne ve Babanın Rolü	14
2.1.2. Bağlanmada Kopukluk ve Ayrılık Kaygısı	17
2.2. Gelişim Dönemlerine Göre Psikososyal Gelişim ve Bağlanma İlişkileri ...	21

2.2.1. Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Psikososyal Gelişim ve Bağlanma ...	23
2.2.2. Ergenlik Döneminde Psikososyal Gelişim ve Bağlanma	24
2.2.3. Yetişkinlikte Bağlanma	27
2.3. Bağlanma Stilleri	28
2.4. Bağlanmaya İlişkin Kuramsal Görüşler	33
2.4.1. Bağlanma Kuramı	34
2.4.2. Psikanalitik Kuramlar	37
2.4.2.1. Psikososyal Gelişim Kuramı	38
2.4.2.2. Klasik Psikanaliz	39
2.4.2.3. Nesne İlişkileri Kuramı	40
2.4.2.4. Bireysel Psikoloji	41
2.4.2.5. Bütüncül Yaklaşım	43
2.4.2.6. İlişkiler Kuramı	44
2.4.2.7. Diğer Psikanalitik Kuramlar	45
2.4.3. Hümanistik Kuramlar	46
2.4.3.1. Hümanistik Psikoloji (İnsancıl Kuram)	46
2.4.3.2. Davranışçı Kuram ve Öğrenme Kuramları	47
2.4.3.3. Transaksiyonel Analiz	48
2.4.4. Diğer Hümanistik Kuramlar	49
2.5. Bağlanma İle İlgili Yapılmış Araştırmalar	51
2.5.1. Bağlanma İle İlgili Yurtiçinde Yapılmış Araştırmalar	51
2.5.2. Bağlanma İle İlgili Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar	56
2.6. Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) İle İlgili Yapılmış Araştırmalar .	61

BÖLÜM 3: YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	65
3.2. Evren ve Örneklem	65
3.3. Veri Toplama Araçları	67
3.3.1. Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği	67
3.3.2. Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği	68
3.3.3. Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği	69
3.3.4. Öğrenci Kişisel Bilgi Formu	70

3.3.5. Okul Başarısı	70
3.4. Verilerin Toplanması	70
3.5. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi	71

BÖLÜM 4: BULGULAR

4.1. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Yatılı Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin İncelenmesine İlişkin Bulgular	72
4.2. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Sınıf Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	75
4.3. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Cinsiyetlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	77
4.4. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Anne Ve Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	79
4.5. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Kardeş Sayılarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	81
4.6. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Doğum Sıralarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	86
4.7. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	89
4.8. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Okuldan Memnuniyet Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	93
4.9. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin YİBO'da Kaldıkları Süreye Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	96
4.10. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin YİBO'ya Geliş Sebeplerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	99
4.11. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin YİBO'ya Geliş Şekillerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	102
4.12. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Aileleri Tarafından Ziyaret Edilme Sıklığına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	105
4.13. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Eve Gitme Sıklıklarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	111
4.14. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Öğretmenlerinin Tutumunu	

Algılayış Biçimlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	115
4.15. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Anne ve Babalarının Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	118
4.16. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Okul Başarılarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	122
4.17. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular	127
4.18. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular	128

BÖLÜM 5: TARTIŞMA VE YORUM

5.1. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Yatılı Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	129
5.2. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Sınıf Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	130
5.3. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Cinsiyetlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	131
5.4. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Anne Ve Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	132
5.5. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Kardeş Sayılarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	133
5.6. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Doğum Sıralarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	134
5.7. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	136
5.8. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Okuldan Memnuniyet Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	138
5.9. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin YİBO'da Kaldıkları Süreye Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	139
5.10. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin YİBO'ya Geliş Sebeplerine	

Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	140
5.11. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin YİBO'ya Geliş Şekillerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	140
5.12. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Aileleri Tarafından Ziyaret Edilme Sıklığına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	141
5.13. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Eve Gitme Sıklıklarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	142
5.14. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Öğretmenlerinin Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	143
5.15. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Anne ve Babalarının Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	145
5.16. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Okul Başarılarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	148
5.17. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu ..	149
5.18. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu ..	151
 BÖLÜM 6: SONUÇ VE ÖNERİLER	
6.1. Sonuç	154
6.2. Öneriler	157
6.2.1. Genel Sonuçlar Işığında Öneriler	157
6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler	160
 EK- 1. Öğrenci Kişisel Bilgi Formu	 161
 KAYNAKÇA	 163

ÇİZELGELER DİZELGESİ

Çizelge 1. Bağlanma Aktarım Süreci Modeli	22
Çizelge 2. Bağlanma Stilleri Sınıflamaları	31
Çizelge 3. Bebeklikten Ergenliğe Bağlanmanın Etkileri	33
Çizelge 4. Araştırma Kapsamına Alınan YİBO Öğrencilerine İlişkin Evren ve Örneklem Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı	66
Çizelge 5. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Yatılı Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Bağlanma Stillerine Ait Betimsel İstatistikler	73
Çizelge 6. YİBO Öğrencileri ve Yatılı Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Güvenli Bağlanma Stili Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	74
Çizelge 7. YİBO Öğrencileri ve Yatılı Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Kaçıran Bağlanma Stili Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	74
Çizelge 8. YİBO Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Bağlanma Stillerine Ait Betimsel İstatistikler	75
Çizelge 9. YİBO Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	76
Çizelge 10. YİBO Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Bağlanma Stillerine Ait Betimsel İstatistik Sonuçları	77
Çizelge 11. YİBO Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	78
Çizelge 12. YİBO Öğrencilerinin Anne Ve Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Bağlanma Stillerine Ait Betimsel İstatistikler	79
Çizelge 13. YİBO Öğrencilerinin Anne Ve Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	80
Çizelge 14. YİBO Öğrencilerinin Anne Ve Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Kaygılı Bağlanma Stili Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	81
Çizelge 15. YİBO Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Bağlanma Stillerine	

Ait Betimsel İstatistikler	82
Çizelge 16. YİBO Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	83
Çizelge 17. YİBO Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Güvenli Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları	84
Çizelge 18. YİBO Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Kaygılı Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları	85
Çizelge 19. YİBO Öğrencilerinin Doğum Sıralarına Göre Bağlanma Stillerine Ait Betimsel İstatistikler	87
Çizelge 20. YİBO Öğrencilerinin Doğum Sıralarına Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	88
Çizelge 21. YİBO Öğrencilerinin Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeylerine Göre Bağlanma Stillerine Ait Betimsel İstatistikler	89
Çizelge 22. YİBO Öğrencilerinin Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeylerine Göre Güvenli Bağlanma Ve Kaygılı Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	90
Çizelge 23. YİBO Öğrencilerinin Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeylerine Göre Kaygılı Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları	91
Çizelge 24. YİBO Öğrencilerinin Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeylerine Göre Kaçınan Bağlanma Stili Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları ...	92
Çizelge 25. YİBO Öğrencilerinin Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeylerine Göre Kaçınan Bağlanma Stili Mann Whitney U- Testi Sonuçları ...	92
Çizelge 26. YİBO Öğrencilerinin Okuldan Memnuniyet Düzeylerine Göre Bağlanma Stillerine Ait Betimsel İstatistikler	94
Çizelge 27. YİBO Öğrencilerinin Okuldan Memnuniyet Düzeylerine Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	95
Çizelge 28. YİBO Öğrencilerinin Okuldan Memnuniyet Düzeylerine Göre Kaygılı Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları	95
Çizelge 29. YİBO Öğrencilerinin YİBO'da Kaldıkları Süreye Göre Bağlanma Stillerine Ait Betimsel İstatistikler	97

Çizelge 30. YİBO Öğrencilerinin YİBO'da Kaldıkları Süreye Göre Kaçınan ve Kaygılı Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	98
Çizelge 31. YİBO Öğrencilerinin YİBO'da Kaldıkları Süreye Göre Güvenli Bağlanma Stili Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	99
Çizelge 32. YİBO Öğrencilerinin YİBO'ya Geliş Sebeplerine Göre Bağlanma Stilllerine Ait Betimsel İstatistikler	100
Çizelge 33. YİBO Öğrencilerinin YİBO'ya Geliş Sebeplerine Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	101
Çizelge 34. YİBO Öğrencilerinin YİBO'ya Geliş Sebeplerine Göre Güvenli Bağlanma Stili Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	101
Çizelge 35. YİBO Öğrencilerinin YİBO'ya Geliş Şekillerine Göre Bağlanma Stilllerine Ait Betimsel İstatistikler	102
Çizelge 36. YİBO Öğrencilerinin YİBO'ya Geliş Şekillerine Göre Güvenli ve Kaygılı Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	103
Çizelge 37. YİBO Öğrencilerinin YİBO'ya Geliş Şekillerine Göre Kaçınan Bağlanma Stili Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	104
Çizelge 38. YİBO Öğrencilerinin YİBO'ya Geliş Şekillerine Göre Kaçınan Bağlanma Stili Mann Whitney U- Testi Sonuçları	104
Çizelge 39. YİBO Öğrencilerinin Aileleri Tarafından Ziyaret Edilme Sıklığına Göre Bağlanma Stilllerine Ait Betimsel İstatistikler	106
Çizelge 40. YİBO Öğrencilerinin Aileleri Tarafından Ziyaret Edilme Sıklığına Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	107
Çizelge 41. YİBO Öğrencilerinin Aileleri Tarafından Ziyaret Edilme Sıklığına Göre Güvenli Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları	108
Çizelge 42. YİBO Öğrencilerinin Aileleri Tarafından Ziyaret Edilme Sıklığına Göre Kaygılı Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları	110
Çizelge 43. YİBO Öğrencilerinin Eve Gitme Sıklıklarına Bağlanma Stilllerine Ait Betimsel İstatistikler	112
Çizelge 44. YİBO Öğrencilerinin Eve Gitme Sıklıklarına Göre Bağlanma	

Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	113
Çizelge 45. YİBO Öğrencilerinin Eve Gitme Sıklıklarına Göre Kaçınan Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları	114
Çizelge 46. YİBO Öğrencilerinin Öğretmenlerinin Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Bağlanma Stillere Ait Betimsel İstatistikler	115
Çizelge 47. YİBO Öğrencilerinin Öğretmenlerinin Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	116
Çizelge 48. YİBO Öğrencilerinin Öğretmenlerinin Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Güvenli Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları	117
Çizelge 49. YİBO Öğrencilerinin Öğretmenlerinin Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Kaygılı Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları	117
Çizelge 50. YİBO Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Bağlanma Stillere Ait Betimsel İstatistikler	119
Çizelge 51. YİBO Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	120
Çizelge 52. YİBO Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Güvenli Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları	120
Çizelge 53. YİBO Öğrencilerinin Anne ve Babalarını Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Kaçınan Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları	121
Çizelge 54. YİBO Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Kaygılı Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları	122
Çizelge 55. YİBO Öğrencilerinin Okul Başarılarına Göre Bağlanma Stillere Ait Betimsel İstatistikler	123
Çizelge 56. YİBO Öğrencilerinin Okul Başarılarına Göre Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	

Sonuçları	124
Çizelge 57. YİBO Öğrencilerinin Okul Başarılarına Göre Güvenli Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları	124
Çizelge 58. YİBO Öğrencilerinin Okul Başarılarına Göre Kaygılı Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları	125
Çizelge 59. YİBO Öğrencilerinin Okul Başarılarına Göre Kaçınan Bağlanma Stili Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	125
Çizelge 60. YİBO Öğrencilerinin Okul Başarılarına Göre Kaçınan Bağlanma Stili Mann Whitney U- Testi Sonuçları	126
Çizelge 61. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Sonuçları	127
Çizelge 62. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Sonuçları	128

ŞEKİLLER DİZELGESİ

Şekil 1. Bağlanma İlişkisinin Temel İşlevleri	13
Şekil 2. Dörtlü Bağlanma Modeli	30

KISALTMALAR DİZELGESİ

- ÇOTYÖ: Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği
EEBÖ: Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği
ESKÖ: Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği
YİBO: Yatılı İlköğretim Bölge Okulu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu, amaç ve önemi, problem cümlesi, alt problemleri, denenceleri, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımları açıklanmıştır.

1.1. Problem Durumu

İnsan hayatı, kendi türü arasındaki güçlü ilişkilerle çevrelenmiştir. Bu ilişkilerden memnuniyet düzeyi değişse bile, ilişki kavramının önemi her insan ve her toplum için yadsınamaz bir gerçektir.

Sosyal bir varlık olan insan için doyurucu, sağlıklı, duygusal ve sosyal ilişkiler geliştirmek yaşamsal bir öneme sahiptir. Bütün insanlar yaşamda, başkalarıyla ilişki kurma ve etkileşim içinde olmaya gereksinim duyarlar (Duy, 2003: 1; Kaya, 2005: 221; Kılınç ve Sevim, 2005: 72; Soysal, Öktem, Ergenekon ve Erdoğan, 2000: 75). Birey gereksinim duyduğunda kendisinden destek alabileceği ya da yakınlık hissedebileceği insanların var olduğuna inandığı oranda birlikte olma ihtiyacına da doyum sağlamış olur. Bu ihtiyacın karşılanmayacağına inanılması yalnızlık, kaygı, gerilim, dışlanmışlık ya da terk edilmişlik gibi duyguların yaşanmasına neden olur (Solmuş, 2008: 30).

Sevilme gereksinimi yaşam boyu sürer. Sevgi, açlık ve susuzluk gibi sürekli doyurulmak isteyen bir duygudur. İlk yaştan başlayarak, anneden alınan sevgi gelişerek ve çevreye yayılarak zenginleşir. Sevilme gereksinimi azalmadan, yalnız biçim değiştirerek sürüp gider. Çocuk önce aile üyeleriyle, sonra da çevresiyle sevgi alışverişine girer (Yörüköglü, 2000: 183). Çocuğun sağlıklı bir ruhsal gelişime sahip

olmasında sevgi önemli bir etkidir, çünkü sevgi çocuğun en temel ihtiyaçlarından. Çocuk ne derece iyi şartlarda yetişmiş olursa olsun, sevgi yoksunluğu onun kişilik gelişimini hatta biyolojik gelişimini bozabilir (Şenol ve Yıldız, 2009: 374). Çocukluk çağındaki ilişki azlığı ve sevgi yoksunluğu bütün yaşam boyunca etkilerini sürdürür (Özdoğan, 2000: 12).

“Dünyaya bakış açımızın temelleri ve derinlik veya sığılığı çocukluk yıllarında oluşur. Bu görüş daha sonra özenle düzeltilir ve mükemmel hale getirilir, ama özde değişmeden kalır.” (Yalom, 2007: 54).

Bebeklik ve erken çocukluk dönemindeki gelişime yönelik çalışmalar giderek artmaktadır. Bağlanma ile ilgili araştırmalar ise, bu çalışmaların önemli bir bölümünü oluşturmaktadır (Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005: 97). Bebeklik dönemine ilişkin yoğun ilginin nedeni, bu döneme özgü fiziksel, bilişsel ve duygusal alanlardaki gelişmeleri ve aile, akran ve diğer etkileşimde bulunulan kişilerle olan ilişkileri belirlemek; sorun alanlarına erken girişimlerde bulunabilmektir (Soysal, Ergenekon ve Aksoy, 1999: 267).

Bağlanma, ebeveyn ve çocuk arasında oluşan ilk ilişkinin en önemli odağıdır (Keskin ve Çam, 2009: 52). Bağlanma yaşamın ilk aylarında gelişmesine rağmen, yaşamın sonraki yıllarını pozitif veya negatif yönde etkileyerek, yaşam boyunca sosyal ilişkilerin gelişiminin temelinde yer alır (Keskin ve Çam, 2009: 54; Soysal, Öktem, Ergenekon ve Erdoğan, 2000: 77). Bağlanma kuramında kişinin erken yaşlarda ilgi ve bakımını üstlenen kişiyle kurduğu ilişkinin, ileriki dönemlerde onun duygu, düşünce ve davranışlarında belirleyici rol oynadığı öne sürülmektedir (Durak Batıgün ve Büyükşahin, 2008: 106; Iwaniec ve Sneddon, 2001: 179). Bu açıdan bağlanma kuramı, ilk çocukluk döneminden, yaşamın son dönemlerine dek geliştirilen kişilerarası ilişkilere ışık tutmaktadır (Saymaz, 2003: 25).

Çocuğun ve gencin kişisel, sosyal ve kültürel gelişiminde ilk ve en önemli etkiye sahip çevre ailedir (Güven, 1996: 3). Aile çocuğun hem beslenme, korunma ve diğer fiziksel gereksinimlerini hem de sevgi, güven gibi duygusal gereksinimlerini karşılar. Aynı zamanda da yetiştirme biçimleri ve tutumlarıyla çocuğun kişiliğinin oluşumunu büyük ölçüde etkilerken toplumsal değerleri de çocuğa aktararak sosyalleşmesine yardımcı olur (Güngörmüş, 2004: 245; Yörükoğlu, 2000: 126).

Çocuk anne babasının kendisine olan davranışlarını kurgulayarak sosyal ve duygusal bir model oluşturur. Bu model çocuğun yaşam boyunca davranışlarının şeklini ve yönünü belirleyecek güce sahiptir. Bu nedenle ailenin çocuğa ve diğerlerine karşı sergilediği tavırlar, çocuğa olan bakımın kalitesi ve sevginin niteliği ile verilip verilmeme durumu çocuk ruh sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır (Seven, 2008: 8).

Çocuğun gelişiminde aileden sonra en etkili kurum okuldur (Güven, 1996: 142). Bir çocuk için okul, daha önce hemen hemen hiçbirini tanımadığı çok sayıda çocukla karşılaşma zorunluluğuyla, uyulması gereken kurallarıyla ve başarılması gereken öğrenim görevleriyle dolu bir sosyal çevredir (Yavuzer, 2004: 86). Kişinin bilinçli ve yaşama etkili bir şekilde katılımını sağlayan okul, yatılı nitelik taşıyorsa daha bir etkinleşmekte, ailenin sorumluluk ve görevlerini de üstlenmektedir (Narmanlıoğlu, 1985: 161).

Cumhuriyetin ilanından sonra ilk ele alınan konulardan biri eğitim olmuş ve eğitimi ülke genelinde yaygınlaştırmak amacıyla yatılı okullar açılmaya başlanmıştır (Yetim, 2001: 10). Yatılı bölge okullarının öncelikli olarak yapımına Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde başlanmıştır (Aralpcan, 1998: 9; Narmanlıoğlu, 1985: 5; Yetim, 2001: 16) ve bu okullar en çok bu bölgelerde bulunmaktadır (MEB, 2008). Bu da söz konusu bölgelerde coğrafi koşulların eğitime devamı etkilemesi ve nüfusun dağılımının dağınık olmasından kaynaklanmaktadır (Ulusoy, 2006: 3).

Kırsal kesimde yaşayan ilköğretim çağındaki çocukların nitelikli bir eğitim ortamına katılmasını sağlamak amacıyla yatılı ilköğretim okulları kurulmuştur (Ulusoy, 2006: 3). İlköğretimin yurt geneline yayılma çabalarına paralel olarak YİBO'ların sayısı da artmıştır. Nüfusu az ve dağınık olduğu yerleşim birimlerindeki çocuklar ile taşıma olanağı olmayan yerleşim birimlerindeki çocuklara eğitim öğretim imkânları YİBO'larla sağlanmaktadır. Bu öğrencilerin yiyecek, giyecek, kitap, kırtasiye, sağlık ve yatılılık gibi her türlü ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmaktadır (Arı, 2002: 173; Kılıç, 2001: 33).

“1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 25. Maddesi gereğince, nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde köyler gruplaştırılır, merkezi durumda olan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde Yatılı İlköğretim Bölge Okulları kurulur.” (MEB, 2008: 8).

Yatılı bölge okulu, çeşitli sosyal ve ailevi nedenlerden ötürü, gündüzlü okullara devamda güçlüklerle karşılaşan çocuklar için ilköğretimi yatılı olarak sağlayan kurumlardır. Yatılı eğitimin önemli amaçlarından biri, yoksul ve yoksun çevrelerden gelen çocuklara destekleyici bir eğitim ortamı sağlamaktır (Coşkun, 2004: 1).

MEB (2010: 53) verilerine göre, ülkemizde 574 yatılı ilköğretim bölge okulu bulunmaktadır ve bu okullarda 145.695'i erkek, 119.590'ı kız olmak üzere toplam 265.285 öğrenci eğitim görmektedir.

1.2. Amaç ve Önem

Bu araştırmanın amacı, yatılı ilköğretim bölge okulu öğrencilerinin bağlanma stillerinin, yatılı olmayan ilköğretim okullarına devam eden öğrencilerin bağlanma stillerinden farklı olup olmadığını ortaya koymak ve yatılı ilköğretim bölge okulu öğrencilerinin bağlanma stillerini bazı özlük ve demografik nitelikler açısından incelemektir.

Bağlanma, insanın gelişim sürecinde önemli yeri olan bir kavramdır. Doğumla birlikte anne-bebek arasında gelişen bu süreç, kişinin gelişimini, diğer insanlarla ilişkilerini ve uyumunu etkileyerek yaşam boyunca etkisini sürdürür (Keskin ve Çam, 2008: 140; Keskin ve Çam, 2009: 58; Pehlivan Türk, 2004: 57). Bebeğin insan çevresinin ve özellikle annesinin olumlu ve olumsuz davranışları, onun üzerinde yaşam boyu kalıcı izler bırakabilir (Geçtan, 2000b: 28). Sağlıklı bir bağlanma sonucunda çocuk kendine ve başkalarına güvenebilir ve karşılaştığı hayat değişikliklerine uyum sağlamayı öğrenebilir (Özbaran ve Bildik, 2006: 140).

Ergenin gelişimsel periyodu içerisinde yaşamın tekrar gözden geçirilmesi ile kimliğin oluşturulması esnasında, bağlanma figürlerinin değişmesi ve ergende yeniden organize olması nedeni ile ergenlik, bağlanma ilişkisinde pek çok önemli değişimin yaşandığı bir dönemdir (Keskin ve Çam, 2009: 52). Çocuklukta ilk ilişki deneyimlerinin kendisinde oluşturduğu bağlanma stilleri ile birey, ilk kez ergenlik döneminde ebeveynleri dışındaki sosyal dünyaya bu ilişkilerini aktarma şansı bulunduğu söylenebilir. Bu nedenle Koçak Delen (2003: 8)'in de ifade ettiği gibi

ergenlik sürecinde bireylerin sürdürdükleri ilişkilerin ne tür bağlanmalara göre şekillendiğini saptamak, sonraki dönemlerdeki ilişkilerin seyrini tahmin etmede önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Araştırma kapsamına alınan öğrenciler, ergenlik dönemindeki öğrencilerdir. İnsan yaşamının önemli bir geçiş evresi olan bu dönemin sağlıklı bir şekilde atlatılması, bireyin yaşamdan doyum sağlaması konusunda önemli bir etmendir (Güven, 1996: 11). Bu konuda öğrencilerin devam ettiği ve özellikle yatılı olarak kaldığı eğitim kurumunun rolü de yadsınamaz.

İnsan hayatının önemli bir kesitini oluşturan eğitim süreci, işlevini yatılı olarak sürdürdüğü zaman çok boyutluluk kazanmaktadır. Bu ortamda öğrenci ailesinden uzak olduğu için ailenin görevini okul üstlenmekte, dolayısıyla eğitim ve öğrenimin yanı sıra insan ilişkisi de daha bir önem kazanmaktadır. Ailesinden uzak olan akran öğrencilerin birlikteliği onların yaşam biçimlerini şekillendirmekte, bireysel ve toplumsal etkinliklerdeki rolünü belirlemektedir (Narmanlıoğlu, 1985: 1).

YİBO'ya devam eden çocuklar, ailelerinden uzakta eğitim gören ve sıklıkla onları görme imkânından, dolayısıyla sıcak aile ortamından ve kardeş ilişkilerinden yoksun olan çocuklardır (Halıcı, 2005: 79). Çocuğun, ilköğretim çağına girdiği 6-7 yaş döneminden itibaren ailesinden ve yakın çevresinden ayrı kalarak yatılı okulda yaşamını sürdürmesi, buradaki yaşam biçimi ve kuruma özgü bazı koşullar onun ruh sağlığı üzerinde olumlu veya olumsuz bazı etkiler gösterebilir (Güven 1996: 5). Bu nedenle ailelerinden uzakta yatılı öğrenim gören çocukların davranışlarının ve kişilik gelişimine ilişkin özelliklerinin incelenmesi önem taşımaktadır.

Bağlanma ile ilgili olarak ülkemizde yapılan çalışmaların daha çok lise ve üniversite düzeyindeki öğrenciler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca ülkemizde yatılı bölge okullarına yönelik sınırlı sayıdaki araştırmalar incelendiğinde, bunların daha çok, okulların fiziki durumlarına yönelik çalışmalar olduğu, öğrencilerin doğrudan gelişimsel durumlarına ve psikolojik iyiliklerine yönelik olmadığı dikkati çekmektedir. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda, Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına devam eden öğrencilerin bağlanma stillerinin incelenmesi ihtiyacının olduğu düşünülmüştür. Yatılı olmanın etkilerinin bu grupta daha iyi gözlemlenebileceği düşüncesi ve ergenlik dönemindeki çok yönlü bağlanma

ilişkilerinin varlığı nedeniyle araştırma grubu olarak ikinci kademe öğrencileri seçilmiştir.

1.3. Problem Cümlesi

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yatılı olmayan ilköğretim okulu ikinci kademe öğrencilerinin bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde fark var mıdır ve YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri bazı özellik ve sosyo-demografik değişkenlere göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?

1.4. Alt Problemler

1. YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yatılı olmayan ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde fark var mıdır?
2. YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri;
 - 2.1. Sınıf düzeylerine,
 - 2.2. Cinsiyetlerine,
 - 2.3. Anne ve babalarının sağ olup olmamasına,
 - 2.4. Kardeş sayılarına,
 - 2.5. Doğum sıralarına,
 - 2.6. Okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnuniyet düzeylerine,
 - 2.7. Okuldan memnuniyet düzeylerine,
 - 2.8. YİBO'da kaldıkları süreye,
 - 2.9. YİBO'ya geliş sebeplerine,
 - 2.10. YİBO'ya geliş şekillerine,
 - 2.11. Aileleri tarafından ziyaret edilme sıklığına,
 - 2.12. Eve gitme sıklıklarına,
 - 2.13. Öğretmenlerinin tutumunu algılayış biçimlerine,
 - 2.14. Anne ve babalarının tutumunu algılayış biçimlerine,
 - 2.15. Okul başarılarına göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?

3. YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
4. YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?

1.5. Denenceler

1. YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yatılı olmayan ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde fark vardır.
2. YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri;
 - 2.1. Sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.
 - 2.2. Cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.
 - 2.3. Anne ve babalarının sağ olup olmamasına göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.
 - 2.4. Kardeş sayılarına göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.
 - 2.5. Doğum sıralarına göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.
 - 2.6. Okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnuniyet düzeylerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.
 - 2.7. Okuldan memnuniyet düzeylerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.
 - 2.8. YİBO'da kaldıkları süreye göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.
 - 2.9. YİBO'ya geliş sebeplerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.
 - 2.10. YİBO'ya geliş şekillerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.
 - 2.11. Aileleri tarafından ziyaret edilme sıklığına göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.
 - 2.12. Eve gitme sıklıklarına göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.
 - 2.13. Öğretmenlerinin tutumunu algılayış biçimlerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.
 - 2.14. Anne ve babalarının tutumunu algılayış biçimlerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.
 - 2.15. Okul başarılarına göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir.

3. YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.

4. YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.

1.6. Sayıtlar

1. Öğrenciler ölçekleri cevaplandırırken gerçek görüşlerini yansıtmışlardır.

1.7. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın evreni Elazığ ilindeki yatılı ilköğretim okullarında okuyan öğrenciler ile sınırlıdır.

2. Araştırma verileri kullanılan ölçme araçlarının ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

3. Araştırma kapsamındaki bireylerden elde edilen bilgiler ancak benzer gruplara genellenebilir.

1.8. Tanımlar

Bağlanma: Çocuğun başkalarıyla (ebeveynleriyle veya bakıcılarıyla) anlamlı duygusal ilişkiler kurabilme yetisidir (Budak, 2005: 106).

Bağlanma Stili: Yaşamın erken döneminde belirlendiği ve süreklilik gösterdiği düşünülen, bireyin diğer insanlarla ilişki kurma örüntüsüdür (Sabuncuoğlu ve Berkem, 2006: 253).

Güvenli Bağlanma: Önem verilen kişilere, terk edilme korkusu olmaksızın yakınlık gösterilen bağlanma stildir (Burger, 2006: 696).

Kaçınan Bağlanma: Önem verilen kişilerle ilişki kurmada duygusal yakınlık ve güven oluşturma zorluğuyla kendini gösteren bağlanma stilidir (Burger, 2006: 697).

Kaygılı Bağlanma: Önemli verilen kişilere yaklaşmak için duyulan güçlü isteğin ve terk edilme korkusunun beraber yaşandığı bağlanma stilidir (Burger, 2006: 697).

Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO): Nüfusun dağınık olduğu yerlerde ilköğretim çağındaki okulsuz çocukların 8 yıllık eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı okullardır (Aralpınan, 1998: 23).

Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO) İkinci Kademe: Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının ortaokul (6, 7. ve 8. sınıflar) bölümüdür (Kılıç, 2001: 51).

BÖLÜM 2

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırma konusu ile ilgili kuramsal açıklamalar yapılmış ve bu kuramsal açıklamalarla ilgili olarak yapılan çalışmalar sunulmuştur.

2.1. Bağlanmanın Gelişimi ve İşlevleri

İnsanoğlunun doğumundan yetişkinliğine kadar geçirdiği dönemin en belirgin özelliği, sürekli bir büyüme ve gelişmenin yaşanmasıdır. Doğumunda kendisine bütünüyle yabancı bir dünyaya gelen çocuk yaşamını sürdürebilmek için yeterli donanımdan yoksundur (Aşkın, 2006: 125; Ekşi,1999b: 89; Geçtan, 2000b: 28; Güngörmüş, 2004: 245). İnsan yavrusunun kendi kendine yeter duruma gelebilmesi, uzun yıllar bakılıp beslenmesi ve korunmasıyla gerçekleşir. Süt çocuğunun yalnız gelişmesi değil, sağ kalabilmesi de özenle bakılmasına bağlıdır. Beslenme ve bakımın yetersiz kaldığı durumlarda bebeğin gelişmesi bozulmakla kalmaz, yaşaması da güçleşir (Bowlby, 1969: 183; Yörükoğlu, 2000: 31).

“Bağlanma” yavrunun temel bakım verene yakınlığını arttırarak yaşamını sürdürmesini kolaylaştıran, hayatta kalma olasılığını arttıran (Ainsworth, 1989: 709) yaşamsal bir mekanizmadır. Anne-bebek ilişkisinde belirmeye başlayan bağlanma davranışı zamanla kararlılık gösterir ve kişiliğin gelişimine yön verir (Alyanak, 2000: 203). Bowlby (1969: 194) bağlanma davranışını, bir başka kişiyi arama ve onunla yakınlığı korumaya çalışma olarak tanımlamaktadır. Ainsworth (1997) ise, çocuk ve bakım veren kişi arasında gelişen; çocuğun bakım veren kişiyi arama ve yakınlık arayışı davranışları ile kendini gösteren, özellikle stres durumlarında belirginleşen,

dayanıklı ve devamlılığı olan duygusal bir bağ olarak tanımlanmaktadır (Akt. Keskin ve Çam, 2009: 53). Bağlanma davranışı genellikle, ilk olarak anneye doğru yönelir. Anne ile kurulan ilk ilişki sevgi temellidir ve daha çok bebeğin ihtiyaçlarının karşılanmasına hizmet eder. Anne ile kurulan bu ilk sosyal-duygusal ilişki bağlanma olarak adlandırılmıştır (Bowlby, 1969: 182; Eşel, 2010: 72; Seven, 2008: 47).

Bağlanma ve bakıcılık davranışı, bütün memeli türlerinde mevcuttur (Bowlby, 1969: 182). Tehlike, yabancılık, açlık, hastalık, sıkıntı, korku vb. bağlanma sistemini harekete geçirir ve insanların bağlanma davranışını sergilemesiyle sonuçlanır (Bowlby, 1980; Akt. Davis, Shaver ve Vernon, 2003: 872). Ainsworth (1989)'a göre, bağlanma olabilmesi için kurulan ilişkilerdeki bağın duygusal olması, sürekli olması, ayrılmadan sonra stres yaşanması, tekrar bir araya gelindiğinde memnuniyet duyulması ve kayıpta yas yaşanması gerekmektedir (Akt. Çamurlu Keser, 2006: 6).

Bağlanma sistemi, yeni doğanların onlara bakan kişiye fiziksel yakınlığını güçlü tutarak hem çocukların çevreden gelebilecek tehlikelerden korunmasına yardım eder hem de onlara çevreyi keşfetmeleri için gerekli koşulları sağlar (Solmuş, 2008: 89).

İlk yılı boyunca bebek, bağlanmaya hazırdır ve yalnızca annesine değil diğer tanıdık kişilerle de bağ kurabilme potansiyeline sahiptir (Ainsworth, 1989: 710; Bowlby, 1969: 182). Çocuklar bağlanma davranışlarını ulaşılabilir herhangi bir kişiye yönlendirebilirler. Ancak yaşamın 6. ya da 7. ayına kadar bütün bebekler, bu davranışları, kendisiyle yakınlık kurmak istedikleri ve kendisinden ayrı kalmaya itiraz ettikleri bir tek kişiye yöneltirler (Schaffer ve Emerson, 1964; Akt. Hazan ve Shaver, 1998: 6). Bebekler için önemli olan kişi, sıkıntı ya da zorlanmışlık işaretlerine olumlu tepki veren kişidir. Ayrıca, bu tepkinin ya da yanıtın niteliği de önemlidir. Böylece, tanıdıklık ve olumlu tepkisellik (karşılık vericilik) tercihleri belirler ve bağlanma kişinin seçimini etkiler (Hazan ve Shaver, 1998: 6). Bowlby'ye göre, bebek, birden çok kişi ile yakın ilişki içinde bulunabilir; ancak, bunlardan biri, diğerlerinden nitelik açısından farklıdır (Akt. Hortaçsu, 1997: 44). Bowlby'nin çalışmalarında vurgu, biyolojik bir anneden çok, bakıcının önemi yani bakımın kalitesi üzerinedir (Craib, 2004: 210).

Bowlby, çocukların annelerine yönelik bağlanma davranışını incelemiştir. Gözlenen davranışlar arasında ağlama ve gülme gibi davranışların yanında, sarılma

ve takip etme gibi fiziksel yakınlığı sürdüren davranışlar da vardır. Bowlby bunları doğuştan yatkınlık sonucu olarak nitelendirmiştir (Hogg ve Vaughan, 2007: 533). Bebek, doğumuyla birlikte bakıcısıyla yakınlık kurmasını sağlayacak, türe özel davranışlardan oluşan bir repertuara sahiptir. Bunlardan en belirgin olanı, bakım davranışlarını başlatmaya yönelik, bakıcıyı yakınlaşmaya çağıran işaretlerden (ağlama gibi) oluşur (Ainsworth, 1989: 710).

Bağlanma diğer gelişim özellikleri gibi belli aşamalardan geçerek gerçekleşir. Bowlby'e göre anne ile bebek arasındaki bağlanma süreci üç aşamada gerçekleşir (Solmuş, 2008: 89-90; Koçak Delen, 2003: 2; Davaslıgil, 2004: 22-23):

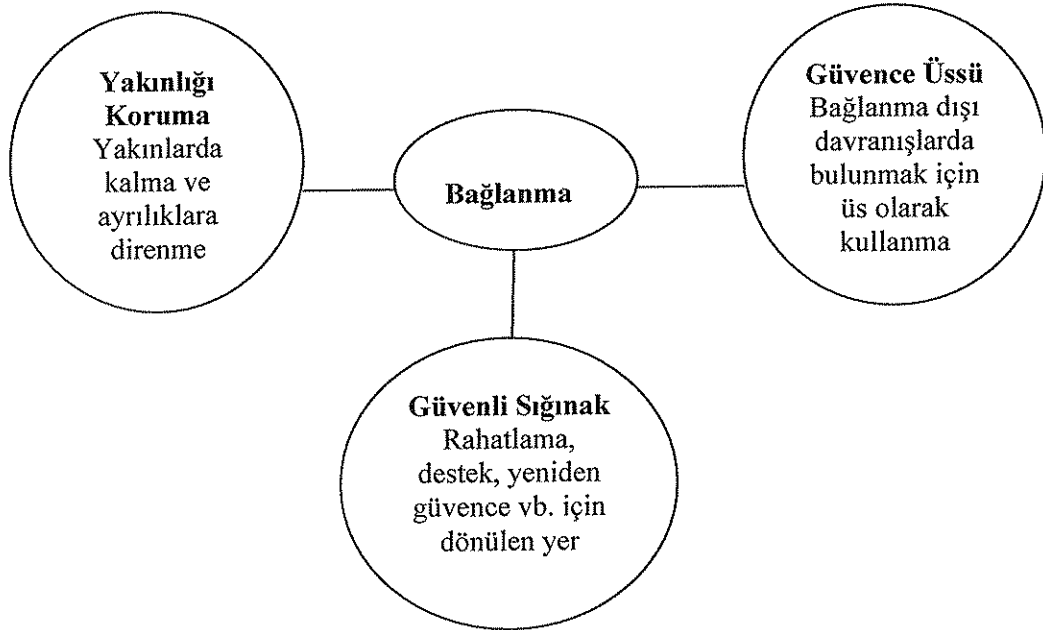
1) *Bağlanma Öncesi Evre (Doğum-1,5-2 Ay)*: Bu dönemde bebek birinin bakımına ve yakınlığına muhtaçtır. Ancak, yakınlığı kurmaya yönelik belirgin bir hedef yoktur. Bebek bu evrede görüş alanındaki veya kendisini kucağına alan bir kişiye ayırım yapmadan tepkide bulunur. Bu dönemde bu tepkilerin amacı, gereksinimlerini karşılayacak birini yanına getirtmektir. Bebeğe çevresindekilerle/bakıcılarla yakınlığı artırma çabaları görülür.

2) *Bağlanmanın Başladığı Evre (2-7 Ay)*: Bu evrede bebek, herkesin ilgisini çekmekten hoşlanır ve ebeveynlerinden ayrıldığında stres belirtileri göstermez. Bu evre, bebeğin çevresindekilere yönelik bir güven duygusunu geliştirmeye başladığı evredir. Bebek, davranışlarının diğer insanları etkilediğini ve gereksinimlerinin bu insanlar tarafından tatmin edileceğini algılamaya başlar. Bu dönemde artık bebek yüzler arasında ayırım yapabilmeye başlamıştır. Bu nedenle, aşına olduğu bir kişi bebeği daha kolay sakinleştirebilir. Bebekler altı ay dolaylarında annelerini tanımaya, başkalarına kıyasla ona daha çok bakmaya, onu takip etmeye, ona dokunmaya başlarlar. Bu aylarda çocuklar annelerinin değişmeyen, kalıcı, eşi olmayan varlıklar olduğunu anlarlar. Bu aylardan sonra bebeğin anneye olan bağlılığı güçlenir ve 12-18 aylar arasında en güçlü halini alır (Hortaçsu, 1997: 55).

3) *Bağlanmanın Kesinleştiği Evre (7-24 Ay)*: Bu evrede çocuk yakınlık arayışı içerisinde. Emekleme ve kucağa alınma ile yakınlık duygusunu yaşamaya çalışır. Annesini ve yabancıyı ayırt edebilen çocuk, annesinden ayrıldığı zaman ayrılık kaygısı yaşar ve tekrar güvende olmak ister. Bakıcı (anne), çevreyi keşfetme sürecinde güvenli bir temel rolü oynamaya başlar.

Bowbly'e göre, *yakınlığı koruma*, *güvenlikli üs* ve *güvenli sığınak* bağlanmanın üç tanımlayıcı özelliği ve bağlanma ilişkisinin üç temel işlevidir (Hazan ve Shaver, 1998: 7). Bebeğin özellikle tehdit algıladığında bağlanma figürüne yakın olmak istemesi, yakınlığı koruma işlevini ifade eder. Tehdit durumunda bebeğin rahatlık duygusu veren bağlanma figürü ile olan yakınlığı ise güvenli sığınak işlevine işaret eder. Bebeğin çevreyi araştırma, keşfetme gibi davranışlarda bulunduğu bağlanma figürünün güvenle geri dönülebilecek bir yer olarak bilinmesi de güvenli üs işlevini belirtir. Bu üç temel işlev, bağlanma figürünü diğer kişilerden ve bağlanma ilişkisini de diğer ilişkilerden ayıran özelliklerdir (Ainsworth, 1989; Akt. Amanvermez, 2007: 2). Yakınlığın sağlanıp korunması güvenlik ve sevgi duygularına yol açarken, ilişkide herhangi bir kesinti genellikle kaygıya ve bazen de kızgınlık ve üzüntüye neden olur. Bu nedenle, Bowbly bağlanmanın duygusal bir bağ olduğu görüşündedir (Hazan ve Shaver, 1998: 5). Bağlanma ilişkisinin temel işlevleri Şekil 1'de (Hazan ve Shaver, 1998: 7) sunulmuştur.

Şekil 1. Bağlanma İlişkisinin Temel İşlevleri

2.1.1. Bağlanma Figürü Olarak Anne ve Babanın Rolü

İlk yaşında çocuk bakıma muhtaç, çaresiz ve farkındalık düzeyinde olmayan dürtülerden ibaret bir varlıktır. Çocuk, kendisine dünyayı anlatacak, algılayacak ve yorumlayacak bir rehber ihtiyacı duyar. Bu rehber kendilerine bakan kişidir ve genellikle de annedir (Özakkaş, 2004: 121). Hızlı ve karmaşık gelişimsel değişimlerin yaşandığı ilk yıllarda bebek, fizyolojik olarak dengesini oluşturma çabaları ile birlikte kendisini ve dış dünyayı tanıma, keşfetme çabası içindedir. Bu çaba ve deneyimlerinde anne, kullanılan en önemli araçtır (Şener ve Karacan, 1999: 35).

İlk yıl anne ile bebek arasında kritik bir duygusal bağ vardır. Bu dönemde çocuk anneden güven, bakım ve sevgi bekler. Anne bu ihtiyaçları karşıladıkça bebek hayata güvenli bir bakış açısı ile başlamış olur. Zamanla çocuğun hayatına diğerleri girer. Fakat çocuk her zaman ihtiyaçlarını karşılamak için ilk olarak anneyi arar. Anne okul yıllarına kadar başlıca eğiticidir. Davranışlarının şekillenmesinde en önemli rolü üstlenir (Seven, 2008: 95).

Temel güven duygusunun oluşumunda annenin tutarlılığı büyük önem taşır. Bu, yalnızca bebeğin bedensel ihtiyaçlarının karşılanmasını değil, bunun belirli bir düzene sokulmasını da içerir. Beslenme, uyku vb. ihtiyaçların bir döngüyü izlemesi ve bunun aksatılmaması gerekir. Belirli aralarla annenin kendisiyle ilgileceğini bilmek çocuğa güven sağlar. Yaşamının ilk yıllarında bundan yoksun kalan kişi, yetişkin döneminde belirsizliklere karşı aşırı duyarlıdır, kolayca paniğe kapılabilir (Geçtan, 2000b: 30).

“Anne sevgisinden yoksun büyüyen çocuklar, kendilerini sevmek, diğerlerinin onları seveceğine inanmak veya başkalarını sevmek için gerekli olan temel güven duygusunu geliştiremezler. Yetişkin hayatlarında yabancılaşırlar, içlerine kapanırlar ve başkalarıyla genellikle düşmanca ilişkiler kurarlar.” (Yalom, 2007: 56).

Anne ile doğum sonrası ilk temasla birlikte başlayan bağlanma süreci, bireyin tüm yaşamı boyunca romantik, iş yaşamı ya da akademik yaşamını etkiler ve biçimlendirir. Bu noktada, annenin rolü, bireyin kendisi ile nesnel dış dünya arasında kurduğu ilişkide bir köprü olmaktır; bir anlamda anne araçsal ama son derece önemli

bir işlev görerek, bebeğin kendisine ve dış dünyaya ilişkin algılarının, tutumlarının olumlu ya da olumsuz olmasına yön vermektedir (Solmuş, 2008: 87).

Çocuğun bakım ve eğitimi üstlenen aile kurumu içinde bu görevden birinci derecede sorumlu tutulan ve önemi vurgulanan birey genellikle annelerdir. Ebeveyn-çocuk ilişkisini inceleyen çalışmalarda “ebeveyn” sözcüğüyle vurgulanmak istenen özellikle anneler olmuştur. Babanın çocuğun yaşamındaki rolü ve önemine ilişkin çok az bilgi verilmiştir (Güngörmüş, 2004: 245). Baba ve çocuğu arasındaki bağ, anneye olan bağa oranla daha zayıf köklere sahip olduğu şeklinde değerlendirilmektedir (Ainsworth, 1989: 712). Çocuğun anne ile ilişkileri üzerine daha çok çalışılmış olmasına karşın, her iki ebeveynin de çocuğun bakımında veya zarar görmesinde rolleri vardır (Pruet,1998; Akt. Erdoğan, 2004: 147). Çocuğun psikolojik açıdan iyi olmasında ve davranışsal problemlerinin ortaya çıkmasında babanın ilgi ve sevgisinin etkisinin, anne ilgi ve sevgisinin etkisi gibi büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir (Erdoğan, 2004: 151).

Bebek ile baba ilişkileri konusundaki çalışmalar, bebeklerin yaşamlarının ilk yıl ortalarında ana babadan her ikisiyle de bağlılık kurduklarını ortaya koymuştur (Ekşi, 1999a: 59). Küçük çocuklar yaşamın başlangıcında nesnelere, cins farkı gözetmeksizin, kendi gereksinim ve arzularının doyumuna göre seçerler. Anne libidoyla yüklenir çünkü onun bakım için yaptıkları haz da vermektedir. Baba hayran olunan gücü ve otoritesiyle, koruyucu olarak ve annenin sahibi olarak aynı şekilde yüklenmektedir. Babanın anne yerine çocuğun bakımını üstlendiği durumda çocuk onunla bir “anne ilişkisi” kurar; annenin ailede yönlendirici bir rol oynadığı durumdaysa “baba ilişkisi” anneye doğru yönelir. Böylece normal olarak küçük çocuk her iki cinse karşı libidinal bağlantılara sahiptir (Freud, 2000: 143).

Başlangıçta çocuğun sorumluluğu yalnızca anneye aittir. Baba daha sonra bu etkileşime katılır ve çocuğun yaşamındaki önemi giderek artar (Geçtan, 2000b: 36). Freud, annenin bebekle olan ilişkisinin, bebeğin daha sonraki kişiliğini ve sosyal ilişkilerini büyük ölçüde biçimlendirdiğini savunurken, babanın çocukluğun daha sonraki aşamalarında etkili olduğunu belirtmiştir. Bowlby ise anne yoksunluğunu gelişimle ilişkili sorunların kaynağı olarak görürken, babanın daha çok anneyi destekleyici bir rolü olduğunu söylemektedir (Parke, 1981; Akt. Güngörmüş, 2004: 248). Bowlby daha çok dişi ebeveyne vurguda bulunmuştur. Bebeklik döneminde

babaların faydalı olduklarını ama annelere göre ikinci planda kaldıklarını, onların asıl görevlerinin eşlerinin annelik yapmalarına duygusal destek sağlamak olduğunu ifade etmiştir (Bretherton, 1992: 766). Baba eşi ve çocukları için güven kaynağıdır (Özdamar ve Aral, 2005: 256; Yörükoğlu, 2000: 216).

Bazı kuş ve memeli türlerinde babanın, yavrunun bakımına ilişkin görevlerde aktif rol aldığı görülmektedir. İnsanlarda da erkeğin çocuklarla geçireceği yeterli süre sonunda bakıma ilişkin davranışlar geliştirmesi olasıdır. Toplumsal yaşamda erkek ve dişi rolleri ve sorumlulukları arasındaki bireysel fark büyüktür. Bazı ailelerde erkeğin çocuklarıyla geçirdiği sürenin azlığı, onun çocuklarıyla bağ kurma şansını büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır (Ainsworth, 1989: 712). Çocuğa yaklaşım biçiminin anneye oranla farklı olması, toplum ve aile içinde farklı rolleri üstlenmesi, babanın çocuğu anneye oranla daha farklı biçimde etkilemesine neden olmaktadır (Güngörmüş, 2004: 247). Geleneksel aile yapısı içinde genellikle biçimsel de olsa otoriteyi baba temsil eder. Anne, çocuklara daha yakındır. Engelleyici ve cezalandırıcı nitelikte olan kararların uygulanması ise babaya bırakılır. Geleneklerin kendisine verdikleri bu rolü sürdürme durumunda kalan baba, çoğu kez çocuklarıyla yakın ve sıcak ilişkiler kurmaktan alıkonulmuş olur (Geçtan, 2000b: 37).

Baba, bebeğin duygusal ve sosyal gelişiminde önemli bir rol oynar. Bir sevgi nesnesi ve özdeşim modeli olan baba, çocuğu anne bağımlılığından koparıp onun "dünyaya açılma"sını sağlayan, sosyal gelişiminde ve özgüvenin sağlanmasında etkili olan kişidir. Babanın bebeğe bağlanması, anneye özgü bağılılıktan o kadar da farklı değildir. Baba, hem eşine hem de çocuğuna karşı koruyucu bir yaklaşım içerisinde olmasına karşın, çocuğun beslenme ve bakım sorumluluğunu anneden daha az üstlenir. Baba, bebeğiyle süre olarak daha az zaman geçirse bile burada önemli olan, annede olduğu gibi, geçirilen sürenin ne kadar olduğundan çok, sürenin nasıl geçirildiğidir. Etkileşimin kalitesi süreden daha önemlidir (Yavuzer, 2005a: 130).

Babalar, bebek üzerinde doğrudan doğruya yarattıkları etkiye ek olarak, çocuk gelişimini dolaylı olarak da etkilerler. Ana baba arasındaki ilişki sıcaksa, bebek anne ilişkisini harekete geçirecek güven duygusu gelişimini kolaylaştırır (Ekşi, 1999a: 60). Anne-baba arasında iyi ilişkiler, anne-çocuk arasındaki ilişkiyi de olumlu yönde

etkilemektedir. Babanın varlığı ve anneye desteği, anne-çocuk ilişkisinin daha sağlıklı olmasını sağlamaktadır (Özdal ve Aral, 2005: 256).

2.1.2. Bağlanmada Kopukluk ve Ayrılık Kaygısı

Yaşamın ilk evrelerinde bile, annenin sevgisinden her an emin olma ihtiyacının asıl kaynağı kaygıdır. Yaşam ve ölüm içgüdüleri arasındaki mücadele ve bunun hem benliğin hem de nesnenin yıkıcı etkiler tarafından yok edilmesine yol açacağı korkusu, bebeğin anneye ilk ilişkilerinde belirleyici olur (Klein, 2008: 21).

Anne ile bebeğin yakınlığı ve uyuşması kadar, aralarındaki ilişkinin sürekli oluşu da önemlidir. Bakıcıların durmadan değişmesi çocuk için tedirgin edicidir ve güven duygusunu sarsar (Yörükoğlu, 2000: 43). Anneden ayrılık güvensizlik doğurur ve çocukta düşmanca duygular yaratır, çelişkileri artırır (Ekşi, 1999a: 52).

Bebeğin ilk toplumsal başarısı, büyük kaygı ya da öfkeye kapılmadan, annesinin gözünden silinmesine, bir süre uzak kalmasına dayanabilmesidir. Böyle bir başarı, bebeğin benliğinde varlığı kesinleşmiş bir annenin olduğunu gösterir. Anne bir süre gözden uzaklaşabilir fakat az sonra gelecektir. Gözden silinmesi tamamen yok olması demek değildir. Düzenli alma-verme ilişkisi bebeğin zihninde annenin sürekliliğini sağlar (Kılıçarslan, 2006: 21). Anne ya da bebeğin bağımlı olduğu bir başka kişinin yokluğunda bebekte hemen bir değişiklik olmaz, çünkü bebeğin annesine dair bir anısı, bir zihinsel imgesi ya da içsel bir temsili vardır ki bu belli bir süre varlığını sürdürür (Bowlby, 1988: 122). Eğer anne belli bir süreden fazla uzakta kalırsa, o zaman anısı ya da içsel temsili solup gider (Winnicott, 2007: 34). Anne veya bakıcı çocukla yakından ilgilenirken, her ne nedenle olursa olsun ilgisini kestiğinde, bebeğin yüzünden gülümsemenin silindiği görülür. Birçok bebek, duygusal düş kırıklıkları ve öfkeden, gösterilecek biraz sevgi ve sakinleştirme davranışlarıyla kolayca çıkabilir ve dengesini yeniden kurabilir (Greenspan, 2006: 81-83).

Anneden ayrılığa tepki bütünüyle çocuktan çocuğa değiştiği gibi, çocuğun yaşına ve çocuğun anneden ayrıldıktan sonra kimin yanına gittiğine, nerede yaşadığına da bağlı olarak farklıdır. Normal koşullarda altı ay ila üç yaş arası çocuk,

özellikle tanıdığı insanlar tamamen bakımını üstleniyorlarsa, ana babadan giderek daha uzun süreli ayrılıklara dayanabilir. Bowlby, çocukların gösterdiği ayrılık tepkilerini üç dönemde ele almıştır. İlk dönem, *ayrılığa karşı çıkma, protesto* dönemidir. Bu aşama, ayrılık sürecinin hemen arkasından gelir ve annenin gelip gelmeyeceğinin yarattığı belirsizlikle karakterizedir. Anneden ayrılan çocuk huzursuzluk gösterir. Ağlar, anneyi özler, panik içindedir. Birkaç gün sonra bu dönem *umutsuzlukla* yer değiştirir. Bu ikinci dönemde çocuk içe kapanmıştır, mutsuz ve sıkıntılı görünür. Yeme ve uyku sorunları görülür. Annenin geri geleceğine olan inanç azalır. Protesto ve umutsuzluk dönemlerinde çocuk yabancıların yaklaşımını hoş karşılamaz, uzun süre anneye kızgınlık belirtileri göstermekle birlikte, anneye dönmeye hazırdır. Üçüncü dönem *uzaklaşma ve kopma* dönemidir. Bu dönemde yoksunluğun yarattığı acı ve öfke daha belirgin hale gelir. Çocuk artık sanki annesini unutmuş gibidir, anne gelse de ona yabancı gibi davranır, sanki orada olup olmaması ile ilgilenmez, ona yeniden bağlanabilmesi için bazen birkaç hafta, hatta aylar geçer. Bazen de anneye aşırı düşkünlük gösterir, annenin peşini bir an olsun bırakamaz (Akt. Ekşi, 1999a: 52; Solmuş, 2008: 146).

Bowlby (1980; Akt. Davis, Shaver ve Vernon, 2003: 873-875)'ye göre, çocuklarda ve yetişkinlerde ayrılık sonrası aşamada gösterilen tepkilerin türü ve derecesi bağlanma stillerine bağlı olarak değişir. Güvenli bir şekilde bağlanan kişiler, üzüntülerini açıkça ifade ederler, kendilerine ilgi gösterenlerin desteğini arar ve onları kabul ederler. Kaçınan stildeki kişiler ise, üzüntülerini bastırır ve başkalarının ilgisine cevap vermekten kaçınırlar. Kaygılı bireyler kayba karşı en çok üzüntü gösterenler ve en geç iyileşenlerdir.

Rank'a göre, anneden kopma ve ayrılma travması, bireyin sonraki yaşamında tekrar etkin hale gelebilecek bir anksiyete kaynağı oluşturmaktadır (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 65). Nedeni ne olursa olsun, anne-bebek bağlanmasında yaşanan kesilmeler ve aksamalar bebeğin hem içinde bulunduğu dönemde, hem de sonraki yaşantısında bazı psikolojik zorlanmalar yaşamasına, kimi zamanda psikopatoloji tablolarının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Tüzün ve Sayar, 2006: 32). Özellikle altıncı aydan sonra, annenin ayrılışı bebeğin gelişiminin duraklamasına, uykusunun bozulmasına, yemekten kesilmesine yol açar. Annenin ayrılığı bir iki ayı geçerse, bebekte çevreye ilgisizlik başlar ve bebeklik depresyonu görülür. Eğer anne

bu ayrılığın ardından ilk üç ayda geri dönerse, bebek kısa sürede eski haline döner. Duraklayan gelişmesi yeniden hız kazanır. Ancak 3-5 aydan uzun süren ayrılıklarda bebeğin kendini toparlaması çok güç olur. Genellikle, ilk üç yaşta, çocuk annesinin geçici ayrılığına birkaç hafta dayanabilir. Dört-beş yaş çocukları, tanıdık bir kimsenin yanında, anne ayrılığına bir iki ay süreyle katlanabilirler. Bu ayrılık kalıcı bir iz bırakmaz. Ancak çocukların tepkileri çok değişiklik gösterebilir. Bu anne ile ilişkisinin sıklığına, yanında kalacağı kimseyle önceden iyi ilişkisinin olup olmayışına göre değişir (Yörükoğlu, 2000: 43-44).

Çocuğun nesne ilişkileri ne derecede kalıcı olarak yerleşmişse, yani çocuk sevgi nesnesi olan kimsenin orada oluşu ya da olmayışından veya onun doyuruculuğu ya da yetersizliğinden ne derece bağımsız hale gelmişse, bir zedelenme olmaksızın bu kimseden o kadar uzun süre ayrı kalabilir (Freud, 2000: 67). Bağlanma figürüne duyulan güven, daha uzun ayrılık sürelerinin, daha yüksek tolerans ve düşük stresle karşılanmasını sağlar (Ainsworth, 1989: 710). Sağlıklı bir ayrılma için sağlıklı bağlanma bir ön koşuldur, çünkü patolojik güvensiz bir bağlanma deneyimi, ayrılma için gerekli olan “güvenli temel”i sağlamaz (Roberts, 2008: 155).

İlk yaşta sık sık el değiştiren ve uzun süre kurumlarda kalarak normal anne-çocuk ilişkisi kuramayan çocukların gösterdiği bozukluğun kökeninde, sosyal ilişki kuramama yatar. Bunlar öteki kişilerle olumlu duygusal bağ kuramamış, sevme ve dostluk yeteneği gösterememişlerdir (Ekşi, 1999a: 53). Çocuğa çok iyi bakım veren fakat bakıcılarında süreklilik ve aynılık bulunmayan çocuk yuvalarında en önemli sorun, temel güven duygusunun gelişmemesi ya da yıkılmasıdır (Kılıçarslan, 2006: 21-22). Spitz (1967), araştırmasında annenin çocuktan ayrılmasının çocuğu nasıl etkilediğini göstermek için anneleri tarafından kimsesiz çocukların olduğu bir kuruma bırakılan bebekleri gözlemlemiştir. Bu bebekler gerçek bir bakıcıdan yoksun kalmışlar, beslenmelerinde bir eksiklik olmamış ancak nadiren kucağa alınmışlardır. Araştırma bulgularına göre, çocuk yetiştirme yurtlarında yetişen çocukların, annelerinin yanında normal evlerde yetişen çocuklara oranla daha çabuk hastalanabilen ve hatta ölebilen çocuklar olduğunu görmüştür (Akt. Hogg ve Vaughan, 2007: 533; Özdoğan, 2000: 12; Yörükoğlu, 2000: 47).

Yuvalarda yetişip de okul çağında ve daha sonraki yıllarda izlenen çocuklarda şu ortak yanlar bulunmuştur: İlk göze çarpan şey, genel bir ilgisizlik ve çevreyi umursamazlıktır. İnsanlara sokulamaz, kolay arkadaşlık kuramazlar. İlk yıllarda, annenin sağladığı bakım ve sevgi o denli önemlidir ki, bu açığı sonradan kapatmak çok güçtür (Yörükoğlu, 2000: 49). Kendisine çok yakın bir bakıcıyla yakınlık ve sevgiyi paylaşmaktan uzunca bir süre için yoksun kalmış çocuklarda, “diğerleri” için bakım ve empati duyguları gelişmesi zordur. Bakımevlerinde büyümüş çocukların çoğu antisosyaldir ya da kendi içlerine çekilmişlerdir. Bu çocuklar, kendilerine örnek olacak ve yol gösterecek bir yetişkinin korumasına girebilme olanağı bulduklarında, hala sıcak ve güvenli ilişkiler kurma fırsatına sahip olabilirler (Ekşi, 1999a: 54; Greenspan, 2006: 90).

Annenin çalışması da çocuğun bağlanma sistemi üzerinde etkili olan önemli bir etkidir. Bee ve Mitchell (1984) çalışan annelerin çocuklarıyla güvenli bağlar oluşturamayacakları şeklindeki inancın artık kabul görmediğini, bu tür sağlıklı bir bağın oluşmasının, anne çocuk arasındaki sürekli bir teması gerektirmediğini ifade etmişlerdir. Önemli olan anne- çocuk arasındaki ilişkinin niteliğidir (Akt. Davaslıgil, 2004: 23). Annenin çalışmasının çocuk üzerinde yaratacağı etkiler bazı faktörlere bağlıdır. Bu faktörler; annenin yokluğunda çocuğa bakanın özellikleri, sağladığı bakımın uygun ve devamlı oluşu ve çocuğun hangi gelişim basamağında bulunduğu, çocuğun annesi ile kurduğu ilişkinin niteliği ve annenin çocukta uyandırdığı güven duygusudur (Razon, 2004: 233; Ekşi, 1999a: 57).

Bebekler ana babanın her ikisinden de ayrılmaktan sıkıntı duyar, ikisinden birinin varlığı halinde rahatlarlar. Bebekler huzursuz olduğu zaman, rahatlamak için ana babadan kendilerine yanıt verebilecek kim ise ona dönerler. Ancak 12 ve 18 aylık bebeklerin eğer seçim yapmaları mümkünse, annelerini yeğledikleri görülmüştür (Lamb ve ark., 1996; Akt. Ekşi, 1999a: 59).

Babının çeşitli nedenlerle ve sürelerle evden uzak olmasının, çocuğuyla sağlıklı bir iletişimde bulunmamasının genel olarak çocuğu olumsuz yönde etkileyeceği söylenebilir. Ancak baba yoksunluğunun süresi, nedeni, çocuğun yaşı ve cinsiyeti, çocuğun yapısal özellikleri, annenin eşinin yokluğuna gösterdiği tepki, anne-çocuk etkileşiminin kalitesi, baba yoksunluğu oluşmadan önceki baba-çocuk etkileşiminin kalitesi gibi çok çeşitli faktörler çocuğun farklı biçimlerde

etkilenmesine yol açar (Güngörmüş, 2004: 253). Baba yoksunluğunda çocuklar çevrelerinde kontrol ve disiplin sağlamanın eksikliğinin hissettikleri için daha fazla sorun yaşayabilirler. Yaşadıkları sorunlar da çocukların kaygılarını arttırabilir (Özdal ve Aral, 2005: 259). Okul öncesi dönemde baba ayrılığı anneninki kadar olmasa da çocuk üzerinde olumsuz etkiler yaratır. İlk yaşlarda anne ölümünün, baba ölümünden çok daha yıkıcı sonuçlar doğurduğu bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Ancak on yaşından sonra baba ölümü ile anne ölümü denk ölçüde örseleyici olabilmektedir (Yörükoğlu, 2000: 216).

2.2. Gelişim Dönemlerine Göre Psikososyal Gelişim ve Bağlanma İlişkileri

Çocukluktan yetişkinliğe gelişim dönemlerinin kendine özgü sosyal ve psikolojik özellikleri ve yaşanan değişimler bağlanma sistemini de etkilemektedir. Bu nedenle psikososyal gelişim ve bağlanma ilişkilerinin gelişim dönemlerine göre ele alınması gerekli görülmüştür.

Normal gelişim süreci içerisinde bağlanma davranışı anne babadan sonra yavaş yavaş diğer kişilere doğru yönelmektedir. Asıl bağlanma kişileri olarak anne ve baba zamanla önemini kaybetmektedir (Bowlby, 1988: 121; Erözkan, 2004: 170; Seçer, 2006: 169). Çocukluktan ergenliğe ve sonra yetişkinliğe doğru gidildikçe arkadaşlarla olan ilişkilerin önem kazandığı görülür. Eğer akranlar, bebeklik ve çocukluk sırasında öncelikle anne-babanın yerine getirdiği bir takım işlevleri yerine getirmeye, duygusal destek ve güvenlik için aynı gereksinimleri doyumaya başarlarsa, bir noktadan sonra bağlanma anne babadan akranlara geçecektir. Bağlanma işlevlerinin hepsi birden aynı anda yön değiştirmez. Yavaş yavaş ve birer birer anne babadan akranlara geçiş olur (Hazan ve Shaver, 1998: 15). Bu süreci gösteren Bağlanma Aktarım Süreci Modeli (Hazan ve Shaver, 1998: 15), Çizelge 1'de sunulmuştur.

Çizelge 1. Bağlanma Aktarım Süreci Modeli

Gelişimsel Evre	Bağlanma Davranışlarının Temeli	
	Anne Baba	Akranlar
Bebeklik	Yakınlığı Koruma	
	Güvenli Sığınak	
	Güvenceli Üs	
Erken Çocukluk	Güvenli Sığınak	Yakınlığı Koruma
	Güvenceli Üs	
Geç Çocukluk / Erken Ergenlik	Güvenceli Üs	Yakınlığı Koruma
		Güvenli Sığınak
Yetişkinlik		Yakınlığı Koruma
		Güvenli Sığınak
		Güvenceli Üs

Büyüyen ve gelişen her normal genç, aile ile bağlarını yavaş yavaş gevşetmek durumundadır; pek çok alanda kendi karar verip seçim yapmak, artık aileden ayrı bir birey olmaya başlamak durumundadır. Böylece aileden ve özellikle o güne kadar kendisi için çok önemli olmuş anneden yavaş yavaş ayrılma, kopma söz konusudur. Bu kopma kolay değildir ve çeşitli çelişkiler taşır. Genç hem kopmayı ister hem o güne kadar güvendiği, destek aldığı varlıklardan uzaklaşmak acı vericidir. Anne-babanın bıraktığı boşluk normalde bir arkadaş, öğretmen ya da sevgili gibi insanlarla yavaş yavaş doldurulur. Ama kendilerine hiç aldırmamış, sevmemiş, ilgisiz kalmış veya aşırı kontrol eden anne babaları nedeniyle kendisini zaten yabancılaşmış ve eksik hisseden genç için bir başka insanla ilişki kurabilmek çok önemlidir. Böyle bir ilişki için büyük özlemleri olduğu, duygusal yakınlığa çok daha derinden ihtiyaç duydukları ölçüde, bu sosyal ilişkilerin bozulması, zedelenmesi de örseleyici olur (Ekşi, 1999c: 250).

2.2.1. Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Psikososyal Gelişim ve Bağlanma

Yaşamlarının ilk iki yılında bebekler, tamamen çevrelerindeki insanlara bağımlıdırlar. Yeteri kadar sevgi ve ilgi gösterilmesi, gereksinimlerin karşılanması ya da ağladıkları zaman bunu kimsenin önemsememesi, kişilik gelişimlerinin ilk dönüm noktasını oluşturur (Burger, 2006: 165). Bir yaş sürecinde çocuk, ebeveyninin dışındaki çevreyi keşfetmeye başlar. Ancak ebeveynine fiziki yakınlığını sürdürerek, güven ve rahatlık aramaya devam eder (Yavuzer, 2005a: 46). Çocuk, önce aile üyeleri ile sosyal bağlar kurar, daha sonra kendi yaşitlarını keşfeder. Bağımsızlığı ve hareketliliği arttıkça başka çevrelerle de ilişki kurar ve benliği, çevresi ile olan ilişkileri algılayış biçiminin bir ürünü olarak şekillenir (Aşkın, 2006: 122).

Özerklik dönemi de denilen 2-3 yaş döneminde çocuk, yürümeye ve konuşmaya başlar. Kazanılan bu iki önemli yetenek, onu süt çocukluğunun güçsüz ve bağımlı durumundan çıkarır (Yörükoğlu, 2000: 52). Ayağa kalkmak ve yürüyebilmek, çocuğun anne kucağından çevreye doğru uzanması, özerk var oluşa geçişin ilk adımlarıdır (Kılıçarslan, 2006: 22). Yürümeye başlama ve büyüme, güvenli üsten ayrılarak maceraya atılmayı, daha geniş bir dünyaya adım atarak oyun arkadaşları ve yabancılar da dâhil olmak üzere daha fazla insanla iletişim kurma imkânını da beraberinde getirir (Ainsworth, 1989: 710). Annenin ona sınırlar koymasıyla birlikte anne ve çocuk arasında bir çekişme başlar. Çocuk, anneye boyun eğme ile baş kaldırma arasında bocalar. Bu dönemde çocuk yaşitlarıyla birlikte oynayamaz. İki yaşında iki çocuk bir araya gelince, birbirlerinden habersizmiş gibi ya kendi başlarına oynarlar ya da oyuncakları paylaşamayarak çekişirler (Yörükoğlu, 2000: 53-55).

Üç yaşından sonra, çocuğun dil gelişimi sonucu, yakın aile çevresi dışındaki insanlarla da iletişim kurabilmesi ve anaokulu ile arkadaş çevresinin gelişmesi, çocuğun sosyal ilişkilerini önemli ölçüde etkiler. Küçük yaşlarda anne ve baba tek önemli kişilerken, okulun başlaması ile arkadaşlar da çocuğun yaşamında önemli yer tutarlar (Hortaçsu, 1997: 69). Okul öncesi dönem veya oyun dönemi olan 3-6 yaşlarda çocuk, yaşitlarıyla ilişki kurmaya, birlikte oynamaya ve paylaşmaya yatkındır (Yörükoğlu, 2000: 61). Çocuk çevresine ait yeni keşiflerde bulunur,

yetişkin desteğine daha az ihtiyaç duyar. Çocuk, yetişkinlerle olumlu ilişkilerini sürdürürken kendi yaşıtı olan çocuklarla daha uzun süre birlikte olmaya başlar (Kılıçarslan, 2006: 34). Arkadaş ilişkileri ve sosyal beceriler giderek artan bir düzeyde önem kazanmıştır. Fakat hala çocuğun dikkat merkezi ailesi, anne-babasıdır (Yavuzer, 2005a: 60).

Okula başlama döneminde olan 6 yaş çocuğu anne ile ilişkisinde ikilemler yaşar. Annesinden ayrılmaya başlamıştır ve bağımsız olmak istemektedir. Ama aynı zamanda anneye yakın olmayı da ihmal etmez. Güvenli bağlanma gösteren bebeklerin, gelecekteki okul öncesi dönemde; rekabetçi, özgüvenli, arkadaş canlısı, bağımsız özelliklere sahip, sorun çözmede başarılı birer birey oldukları görülür. Buna karşılık, güvensiz bağlanma gösterenlerin, okul öncesi dönemde ilgi bekleyen, sürekli onaylanma ihtiyacı duyan ve bağlandığı yetişkinin diğer çocuklarla ilişkisini engelleyecek derecede bu kişiye yapışan çocuklar olduğu gözlemlenmiştir (Yavuzer, 2005a: 43,58).

Okula başlama çocuğun gelişiminde önemli adımlardan biridir. Okula başlama, çocuk için yeni ve karmaşık bir sosyal çevreye girmek, birey olarak toplumda yer almak, dış dünyaya açılmaktır (Korkmazlar, 2004: 79,85). Çocuk için artık dış çevredeki, özellikle okuldaki kişiler ve onlarla ilişkiler önem kazanmıştır (Ekşi, 1999b: 95). Bu dönemde çocuğun, çok sayıda arkadaşla ilişki kurduğu, bunun yanında aile ilişkilerinin zayıfladığı görülür (Yavuzer, 2005a: 58). Çocukluktaki insan ilişkilerine genel olarak bakılırsa, bu dönemde anne-çocuk ilişkisinin önemini sürdürdüğü ve çocuğun arkadaşlık ilişkilerinin büyük ölçüde önem kazandığı görülmektedir (Hortaçsu, 1997: 88).

2.2.2. Ergenlik Döneminde Psikososyal Gelişim ve Bağlanma

Ergenlik, yaşamın ilk iki yılı dışında, büyüme ve olgunlaşmayla ilgili en yoğun değişimlerin yaşandığı bir gelişim dönemidir (Yavuzer, 2005b: 20). Genellikle on ikinci yaştan yirmi bir yaşına dek uzanan bu çağ, ruhsal alanda önemli değişikliklerin belirdiği, hızlı bir büyüme ve olgunlaşma çağıdır (Yörükoğlu, 2000: 375).

Gençlik döneminin iki temel özelliği vardır. Birincisi hızlı bir psikolojik ve fizyolojik gelişim; ikincisi ailenin etki alanından çıkarak akranlarının etki alanına girıştır (Baltaş, 2004: 178). Bu çağın en önemli sorunu, gencin toplumsallaşması, içinde yaşadığı toplumun üyesi olarak, o toplumda yer ve rol almak için çaba harcamasıdır. Genç, toplum içinde kendini aramaya, kişilik sınırlarını belirlemeye başlar. Kim olduğunu, ne olacağını, nelere değer verip bağlanacağını, amacının ne olduğunu, toplumdaki yerinin neresi olduğunu bulmaya çalışır (Köknel, 2004: 95). Ergenin sağlıklı kimlik oluşturmasının erken çocukluk döneminde ebeveyni ya da bakım vereni ile güvenli bir bağlanma ilişkisi kurmasına bağlı olduğu söylenebilir (Sümer, 2006: 1; Şahin, 2009: 6).

Bağlanma açısından bakıldığında ergenlik bir geçiş dönemidir. Bu dönemin başında, ergen ilk bağlanma figürlerine daha az bağlı olmak için büyük çaba harcar. Bu dönem, ergenin ebeveynlerinden bakım alan olmaktan potansiyel bir bakım verene dönüşürken, duygusal, bilişsel ve davranışsal sistemlerinde derin dönüşümler yaşadığı bir süreçtir (Allen ve Land, 1999: 319). Ergenlik döneminde ergen bağlanma örüntüsünde ve ebeveyn ergen arasındaki ilişkilerinde temel dönüşümler yaşanır (Sümer, 2006: 1).

Ergenlikte çocuğun ebeveynlerine bağlanması devam etmekle birlikte bebeklik dönemine oranla zayıflar. Diğer yetişkinler ebeveynlerinkine eşit veya daha büyük bir önem taşıyabilir (Bowlby, 1969: 207). Ergenin ebeveynleriyle olan bağlanma ilişkisinin temel işlevi, ergenin özerk bir yetişkin olarak yaşamayı öğrenirken geniş duygusal durumlar serisini araştırabileceği güvenli temeli sağlamak olabilir (Allen ve Land, 1999: 330). Yeterliklerin artmasıyla ergenlik döneminde bağlanma davranışları bebekliğe nazaran daha az görülür. Buna ek olarak bu dönemde bağlanma davranışları fiziksel yakınlık aramaktan çok, ihtiyaç duyulduğunda bağlanma figürüyle duyguları, kaygıları ve korkuları paylaşmak biçiminde ortaya çıkar (Damarlı, 2006: 20).

Ergenlik döneminde kişi bireysel olarak çocukluk yıllarından farklı biçimde yeni ilişkiler kurma isteği içerisindedir. Çocukluk ve ergenlik yılları arasında sosyal ilişkiler değişmektedir. Aile ilişkileri bu dönemde önemini korumakla beraber ergenlik döneminde önem kazanan diğer konu ise akran ilişkileri ve romantik ilişkilerdir (Bayhan ve Işıtan, 2010: 34). Ergenlik döneminin kimlik gelişimine

paralel olarak bağımlılıktan bağımsızlığa geçmeye çalışan ergenler, daha çok özerklik ararken bir taraftan da çoklu bağlanma ilişkisini yaşarlar. Anne ve babaların yanı sıra arkadaşlar ve romantik partnerler de bağlanma figürü olarak işlev görmeye başlarlar (Sümer, 2006: 3). Ergenlik dönemiyle birlikte gelen değişim ve gelişim genç bireyi, genelde karşı cinsten bir yaşıtıyla ilişki kurmaya yönlendirir (Ainsworth, 1989: 710).

Laible, Carlo ve Raffaelli (2000: 54-55)'nin araştırmaları, ebeveyn ve akran ilişkilerinin ergen uyum sürecinde benzer işlevler üstlendiklerini göstermektedir. Araştırmada, hem akranlarıyla hem ebeveynleriyle güçlü ve güvenli ilişkilere sahip ergenlerin, daha az depresif ve daha az saldırgan oldukları; hem ebeveynleri hem de akranlarıyla düşük güvenlik seviyeleri bulunan ergenlerin ise yüksek saldırganlık ve depresyon seviyeleri olduğu görülmüştür. Ayrıca akranlarıyla güvenli ilişkileri olup ebeveynleriyle daha az güvenli ilişkileri olanların, ebeveynleriyle güvenli bir ilişki sahibi olup akranlarıyla güvenli bir ilişkiye sahip olmayanlardan daha düşük depresyon ve saldırganlık seviyeleri olduğu belirlenmiştir.

Ergenlik, bağlanma ihtiyaçlarının ve bağlanma davranışlarının terk edildiği bir dönem değil, daha çok, bunların akranlara aktarıldığı bir dönemdir (Allen ve Land, 1999: 323). Bağlanma teorisi genel olarak ebeveynin çocuğun ilişkilerindeki etkisini ön plana çıkartmış olsa da, ergenliğe gelindiğinde akranların bağıllık figürleri olarak ergenlerin ilişkilerinde dolayısıyla ergen uyum sürecinde en az ebeveynler kadar etkili olabildikleri ortaya çıkmıştır. Bir ergenin duygusal destek ve bağıllık için akranlarına giderek artan güveni, ergenin aileden özerkliğini kazanmaya başlaması, akranlar arasında daha kolay konuşulabilen ve kendilerini keşfetme konusunda benzer ilgileri paylaşan sırdaşlar aramasını destekleyecek ilerlemeler dâhil olmak üzere birçok faktörün sonucu olabilir (Laible, Carlo ve Raffaelli, 2000: 56).

Güvenli bağlanan ergenler kendilerini farklı bağlanma ilişkilerine hazırlarlar ve sağlıklı geçişler yapabilirler. Güvensiz bağlanmaya sahip ergenler için ergenlik dönemi dönüşümleri, kimlik ve sosyalleşme baskılarıyla birleşerek farklı sorunlara yol açabilir. Terk edilme, sevilme, yeterince onaylanmama ve yetersizlik duygularının eşlik ettiği kaygılı bağlanma, özellikle ergenlik dönemindeki yakın ilişkilerinde ergenlerin kaygısını arttırarak yalnızlık, depresyon, kendinden hoşnutsuzluk vb. sorunları daha sık yaşamalarına yol açar. Bu dönemde özerklik

arayışı ve arkadaş ilişkileri görece önem kazandığından ergenler farklı ilişkilerde kendilerini sınar, yeni rolleri dener. Bu dönemde ergenler aslında ebeveynlerine diğer zamanlardan daha çok ihtiyaç duyabilirler ve onları hata yaptıklarında dönebilecekleri “güvenli sığınak” ve yeni atılımları ve arayışları için kullanabilecekleri bir “keşif üssü” olarak görmek isterler. Bu nedenle akranlar ve romantik partnerlerle bağlanma ile ebeveynlere bağlanma birlikte sürdürülür (Sümer, 2006: 3).

Orta ergenlikte bağlanma güvenliği seviyesi kararlı hale gelir. Ancak, bağlanma güvenliğindeki kayda değer olan kararlılık bulguları, bağlanma sisteminin ergenlik süresince değişime kapalı hale geldiği anlamına gelmez. Ergenler, kendilerine karşılaştıkları gerilimlerle başa çıkmaları konusunda yardımcı olabilecek bir bakıcıyla güven temelli bir ilişkiye sahip olmadıklarında, süreç içinde bağlanma güvenliklerinin azalması riski söz konusudur (Allen, McElhaney, Kuperminc ve Jodl, 2004: 1801-1802).

2.2.3. Yetişkinlikte Bağlanma

Yapılan çalışmalar çoğunlukla çocuklar ve onların anne babalarıyla ilişkileri üzerine yoğunlaşsa da, bağlanma kuramı sadece bir çocuk gelişimi kuramı değildir. Bağlanma sistemi yaşam boyu etkilidir (Seven, 2006). Yetişkin bağlanma sisteminde de tıpkı çocuklukta gibi, güvenlik ve sevgi ihtiyaçlarının karşılanması söz konusudur. Yetişkin birey; stresli, kaygı verici durumlarla karşılaştığında, sığınabileceği bir bağlanma figürüne ihtiyaç duymaktadır. Yani birey yaşamının her döneminde bağlanma davranışı içinde bulunmaktadır (Hazan ve Zeifman, 1999; Akt. Saymaz, 2003: 2).

Bowlby (1988), bağlanmanın sadece çocukluk dönemiyle sınırlı kalmadığını belirterek, bu dönemin yetişkin yaşamında yakın duygusal bağlar kurma açısından belirleyici tecrübeler oluşturduğunu söylemektedir. Yetişkinlikteki kendilik saygısı, yalnızlık, güven, iş yaşamı ve doyumunu, yakın ilişkiler, kişilik bozuklukları gibi bireyin tüm hayatını kapsayan geniş bir alanda çocuklukta bağlanma biçimlerinin önemli rolü olduğunu belirtmektedir (Akt. Hayta, 2006: 38). Bir kişinin, çocuklukta

güvenli bağlanma geliştiremezse, hayatının geri kalanındaki ilişkilerde de güvensizlik ve duygusal güçlükler yaşayabileceğini vurgulamaktadır (Bayhan ve Işıtan, 2010: 35; Özbaran ve Bildik, 2006: 140).

2.3. Bağlanma Stilleri

Bağlanma kuramcılarına göre bağlanma stili, süt çocukluğu döneminde güvenli ya da güvensiz olarak bir kez belirlendikten sonra yaşam boyunca süreklilik gösterir (Sabuncuoğlu ve Berkem, 2006: 253). Bağlanma stili, kişinin, çevresi ile ilişki kurarken geçmişteki temel ilişki kurduğu kişilerle ilişkilerini genelleyerek davranmasıdır (Özer, 2006: 9). Bağlanma stilleri, bireylerin sosyal ilişkilerdeki davranışlarını belirleyerek ruh sağlığı üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir (Terzi ve Cihangir Çankaya, 2009: 8).

Bowlby'nin kuramından yola çıkarak bağlılık ilişkilerinin çeşitlerini saptamaya çalışan Ainsworth ve arkadaşları (1978) "yabancı durum" olarak adlandırdıkları, çocuğun ayrılmaya verdiği tepkileri inceleyerek bağlanmanın güvenliğini tarafsız bir biçimde test edecek bir laboratuvar yöntemi geliştirmişlerdir (Akt. Hortaçsu, 2003: 79). Bu yöntem, bağlanma sürecinin organizasyonunu sınıflandırmak için, bir yaşındaki çocukların belirlenmiş bir ebeveynden ayrılma ve onunla yeniden birleşmeye verdikleri tepkilerin gözlemlenmesine dayanır (Masterson, 2008: 21). Yabancı durumda, anne ve çocuk bir odadadır. Bir yabancı odaya girdiğinde anne ve çocuk odada kalırlar. Sonra, anne odadan ayrılır ve çocuğun tepkileri gözlenir. Bu gözlemlere dayanarak, bir bağlanma değerlendirme sistemi geliştirilmiştir (Seider, 2008: 187). Buna göre çocuğun verdiği tepkiler, güvenli ve güvensiz olmak üzere sınıflandırılmıştır. Güvensiz olanlar, daha sonra kendi içlerinde gerilimli-kaçıncı ve gerilimli-karşı koyucu olarak ikiye ayrılmışlardır (Masterson, 2008: 21).

Yabancı durum çalışmasında, güvenli bağlılık gösteren bebeklerin anneleri odadayken ara sıra onunla göz teması sağlayarak ve paylaşarak oyuncaklarla oynadıkları, anne odadan çıkınca göreceli olarak az ağlayıp az tedirginlik göstererek yabancıyla ilişki kurdukları, anne odaya dönünce de sevinçlerini belli edip oyunlarına döndükleri gözlemlenmiştir (Hortaçsu, 2003: 79). Güvenli bağlanan

çocuk, ilk ayrılmada annesi özlediğini ifade eden tepkiler vermiş ve ikinci ayrılmada ağlamıştır. Döndüğünde annesi aktif bir şekilde karşılaşmış, hemen ona doğru emeklemiş ve kucağına alınmayı beklemiştir. Kısa bir temastan sonra sakinleşerek hemen oyuna geri dönmüştür (Seider, 2008: 187).

Gerilimli-kaçınıcı bebeklerin, anneleri odadayken anneleriyle duygularını paylaşmayarak daha çok yabancı ve oyuncaklarla ilgilendikleri; anneleri odaya döndüğünde ise onunla fazla ilgilenmedikleri gözlemlenmiştir (Hortaçsu, 2003: 79). Çocuk, yalancı bir olgunluk sergileyerek ayrılmada ağlamamış ve süreç boyunca oyuncaklarıyla oynamaya devam etmiştir. Çocuk ebeveynin gidiş ve gelişlerinden etkilenmiyormuş gibi görünmüştür; umursamaz davranmış ve birleşmede anneden uzak durmuştur. Kucağına alındığında ise başka yöne dönerek veya kurtulmaya çalışarak ebeveyninden kaçmış ve hiçbir kızgınlık veya üzüntü belirtisi göstermemiştir (Seider, 2008: 187).

Gerilimli-karşı koyucu bebeklerin ise annelerinden bir türlü uzaklaşıp oyuncaklarla ilgilenmedikleri, göreceli olarak fazla ağlayıp, anne odaya döndüğünde ise annelerini hem sevdikleri hem de kucağına alınmaya karşı koydukları gözlemlenmiştir (Hortaçsu, 2003: 79). Çocuk, süreç boyunca ebeveynle meşgul olmuş, kızgın görünmüş ve ebeveyni arama ile ona karşı koyma arasında gidip gelmiştir. Ebeveyn geri döndüğünde, sakinleşmekte başarısız olmuş, keşfine ve oyununa geri dönememiş ve ebeveyne odaklanarak ağlamaya devam etmiştir (Seider, 2008: 187).

Main ve Goldwyn (1982-1998; Akt. Masterson, 2008: 22), Yetişkin Bağlanma Görüşmesi (YBG) adı altında ebeveynler için bir görüşme yöntemi geliştirmişlerdir. Bu yöntem ebeveynin bağlanmaya karşı tutumunu değerlendirmeyi amaçlayan sorulardan oluşmuştur. Yetişkinden, çocukluğunda kendi ebeveyniyle ilişkisini, ayrılma karşısındaki tutumlarını vb. anlatması istenmiş ve YBG analizi sadece söylenenlerin incelenmesine dayanmıştır. Bağlanma görüşmesinin amacı, ebeveynin bağlanmayla ilgili zihinsel durumunu değerlendirmek olmuştur. Araştırma sonucunda üçlü bir sınıflandırma geliştirilmiştir: Güvenli/özzerk, güvensiz ve çözümsüz-düzensiz. Güvensiz kategorisi de kendi içinde "kayıtsız" ve "endişeli" olarak ikiye ayrılmıştır.

Hazan ve Shaver (1987; Akt. Çamurlu Keser, 2006: 10), Bowlby'nin bağlanma teorisi üzerine yazılarını ve Ainsworth'un bebeklikte üç temel bağlanma tipi keşfini derleyerek, aynı üç tip bağlanma stiline (güvenli, kararsız ve kaçınan) yetişkinlikte de var olduğunu ve yetişkinlerin romantik ilişkilerinde daha önceden elde ettikleri bağlanma stillerine göre davrandıklarını ortaya koymuştur.

Bartholomew ve Horowitz (1991: 227-228), Bowlby'nin içsel çalışan modeller kavramını kullanarak dörtlü bir bağlanma modeli oluşturmuşlardır. Buna göre kişiler olumlu ve olumsuz benlik modeline (kendisinin sevmeye ve desteklenmeye değer olduğu ve olmadığı) ve olumlu ve olumsuz başkaları modeline (diğer insanların güvenilir ya da güvenilmez ve reddedici olmaları) sahip olmalarına göre dört stile ayrılırlar. Dörtlü Bağlanma Modeli (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 227), Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. Dörtlü Bağlanma Modeli

		Benlik Modeli	
		Olumlu	Olumsuz
Başkaları Modeli	Olumlu	Güvenli Yakın ilişki kurma konusunda rahat ve özerk	Saplantılı İlişkilere takıntılı
	Olumsuz	Kayıtsız Yakınlığa karşı kayıtsız ve karşıt-bağımlı	Korkulu Yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan

Güvenli bağlanma stili: Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler hem kendilerine, hem de diğerlerine ilişkin olarak olumlu bilişsel modellere sahiptir. Kişi kendisinin sevmeye değer olduğunu, başkalarının da genel olarak kabul edici ve destekleyici olduklarını düşünür, ilişkilerinde güvenli ve rahattır. Başkalarıyla kolayca yakınlık kurabilirken aynı zamanda ilişkilerinde de özerk kalabilir. Bu bağlanma stili Ainsworth ile Hazan ve Shaver'in güvenli bağlanma stiline karşılık gelmektedir.

Saplantılı bağlanma stili: Kişinin kendisiyle ilgili değersizlik duyguları beslediği (olumsuz benlik modeli), partnerlerini ise olumlu olarak değerlendirdiği (olumlu başkaları modeli) stildir. Bu stildekiler kendilerini sevmeye değer görmezler ve ilişkilerinde takıntılıdırlar. Saplantılı bağlanma stiline sahip kişiler bağımlılık ihtiyaçlarını gerçekleştirmek için başkalarına ulaşmaya çalışırlar. Bu bağlanma stili Ainsworth ile Hazan ve Shaver'in kaygılı-kararsız bağlanma stiline karşılık gelmektedir.

Kayıtsız bağlanma stili: Benlik modelinin olumlu ancak başkaları modelinin olumsuz olduğu bağlanma stildir. Bu stildekiler, kendilerini değerli görme eğilimindeyken, başkalarına karşı olumsuz tutum içerisindedirler. Bu kişiler özerkliğe aşırı önem verirler; başkalarına duyulan ihtiyacı ve yakın ilişkilerin önemini savunmacı bir şekilde reddederler.

Korkulu bağlanma stili: Bu stil güvenli bağlanma stiline tam tersidir. Değersizlik duyguları içinde birey, kendini başkalarının sevgisine ve desteğine layık görmez; başkalarını da reddedici ve güvenilmez olarak görür. Bu kişiler yakın ilişkilerden kaçınırlar, çünkü reddedilme korkusu yaşarlar. Bu bağlanma stili kayıtsız bağlanma stili ile birlikte, Ainsworth ile Hazan ve Shaver'in kaçınan bağlanma stiline karşılık gelmektedir.

Bağlanma stillerine ilişkin farklı araştırmacıların sınıflandırma çalışmaları Çizelge 2'de (Morsünbül, 2005: 36) sunulmuştur.

Çizelge 2. Bağlanma Stilleri Sınıflamaları

Ainsworth'un Sınıflaması	Main ve Goldwyn'in Sınıflaması	Hazan ve Shaver'ın Sınıflaması	Bartholomew ve Horowitz'in Sınıflaması
Güvenli Bağlanma	Güvenli Bağlanma	Güvenli Bağlanma	Güvenli Bağlanma
Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Saplantılı Bağlanma	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Saplantılı Bağlanma
Kaçınan Bağlanma	Kaçınan Bağlanma	Kaçınan Bağlanma	Kayıtsız Bağlanma Korkulu Bağlanma

Brennan ve Shaver (1995; Akt. Hogg ve Vaughan, 2007: 534), yetişkinlikteki bağlanma tarzlarını ve bunların insanların duygusal ilişkileri üzerindeki etkilerini ele almıştır. Güvenle bağlanan yetişkinler başkalarıyla yakınlaşmanın kolay olduğunu, duygusal ve uzun süreli ilişkilerden keyif alınabileceğini düşünmüştür. Kaçınmalı yetişkinler başkalarıyla yakınlaşırken huzursuz olduklarını, açılma eksikliği ve kıskançlık nedeniyle zarar gördüklerini söylemişlerdir. Kaygılı yetişkinler ise kolayca âşık olma eğiliminde olmuş, bununla birlikte sonraki ilişkileri yoğun duygusal çalkantılarla geçmiş ve daha çok mutsuz olarak değerlendirilmişlerdir.

Pietromonaco ve Feldman Barrett (2006)'ın partnerlere bağlanmayı inceledikleri araştırmalarında, endişeli ya da korkulu-kaçınan bağlanma stilleri olan kişiler partnerlerinden, güvenli bağlanma stili olanlardan çok daha fazla sevgi ve onay aramışlardır. Güvenli bağlanma stilinde olan, kendilerinin sevilebilir ve yeterli bireyler olduklarını düşünen kişiler için bir partnere yakınlık duymak hissedilen güvenliği devam ettirmek için yeterli olabilir. Buna karşın, kaygılı bağlanma stilinde olan, kendilerinin sevilebilirliği ve yeterliliği hakkında emin olamayan kişiler, kendilerine olumlu yaklaşacak partnerlere ihtiyaç duyabilirler (Pietromonaco ve Feldman Barrett, 2006: 331, 334).

Güvenli bağlanma, çocuğun duygu ve ihtiyaçlarına duyarlı olan ve bu ihtiyaçlara yerinde ve zamanında cevap veren ebeveyne karşı geliştirilen bağlanma türü iken; güvensiz bağlanma, bunun tam tersi özellikler taşıyan ebeveynlere karşı geliştirilen bağlanma türüdür (Ainsworth ve ark., 1978; Akt. Durak Batıgün ve Büyükşahin, 2008: 106). Kaçınan bağlanma, çocuk bağlanma figürüne güvenmediği ve reddedilme beklediğinde meydana gelir. Bu çocuklar akranlarından ve ailelerinden duygusal bakımdan uzaktırlar ve nadiren insanlar ile ilişkilerinde dengeli bir benlik kavramına sahip olurlar (Pickover, 2002; Akt. Çamurlu Keser, 2006: 19).

Yapılan araştırmalar çerçevesinde, bebeklikten ergenliğe gelişim dönemlerine göre, güvenli ve güvensiz bağlanmanın etkilerinin özeti Çizelge 3'de (Seven, 2008: 67) sunulmuştur.

Çizelge 3. Bebeklikten Ergenliğe Bağlanmanın Etkileri

Bağlanma Stili	Gelişim Dönemleri			
	0-3 yaş	3-6 yaş	6-11 yaş	11-18 yaş
Güvenli	Dünyayı keşfetmede güven duygusu, uygun korku tepkisi, neşelilik, nadiren kızgınlık	Meraklılık, yakın ilişki kurabilme becerisi, empatik bakış, esneklik, özgüven, olumlu sosyal beceri, öz-kontrol becerisi	Fiziksel koşullara kolayca uyum sağlama, arkadaşlık kurma ve devam ettirme, grup içerisinde etkililik	Yüksek düzeyde özsaygı, güçlü kişisel kimlik duygusu, düşük depresif belirtiler ve yüksek sosyal yeterlilik
Güvensiz	Keşfetmede güvensizlik, aşırı korku, düşük neşe, sürekli kızgınlık	Yakın ilişki kuramama, ben merkezli düşünme, özgüven eksikliği, olumsuz etkileşim, sosyal yetersizlik, saldırganlık	Fiziksel koşullara uyum sağlayamama, arkadaşlık kurmada zorlanma, grup içerisinde etkisizlik	Sosyal zorluklara düşük direnç, düşük özsaygı, düşük kişisel kimlik duygusu, yüksek depresif belirtiler ve sosyal yetersizlik

2.4. Bağlanmaya İlişkin Kuramsal Görüşler

Bağlanma sistemini derinlemesine inceleyen kuram Bağlanma Kuramı'dır. Bu nedenle ilk olarak bu kuram ele alınmış ve temel varsayımları aktarılmıştır. Bağlanma, her ne kadar bu kuramın temel kavramı olsa da diğer pek çok kuramla da ilişkilidir. Kuramlar doğrudan bağlanma üzerinde durmasalar da kuramlara ait kavramlar bu konuyla ilişkilendirilebilir. Özellikle yaşamın ilk dönemlerinin etkileri ve sosyal ilişkilerle ilgili pek çok kuramda atıflar bulunmaktadır. Bu nedenle bağlanma kavramının çeşitli kuramlar açısından incelenmesinin konunun önemini ortaya konmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

2.4.1. Bağlanma Kuramı

Psikanaliz ve nesne ilişkileri teorisi geleneğinde yetişen John Bowlby'nin geliştirdiği ve teori haline getirdiği Bağlanma Kuramı, nesne ilişkileri teorisinin eksik kaldığı ve açıklayamadığı noktaları geliştirerek daha geniş, gelişime dayalı, sosyal psikolojik bir teori olmuştur. Bağlanma teorisi psikanalitik teoriler, deneysel psikoloji ve öğrenme kuramları üzerinden temellenmiş bir kişilik gelişim teorisidir (Bretherton, 1992: 759; Hayta, 2006: 31-33).

Bowlby tarafından temel kavramları tanımlanan bağlanma kuramı, Ainsworth tarafından geliştirilmiştir. Ainsworth, Bowlby'nin fikirlerini deneysel olarak test ederek teorisinin gelişimine katkı sağlamıştır (Bretherton, 1992: 759; Pehlivan Türk, 2004: 58). Bowlby'nin sorunlu çocuklarla çalışmaları sonucunda geliştirdiği bağlanma kuramı, daha sonraları Ainsworth'ün gözlemler sonucu oluşturduğu bağlanma türleri sınıflandırmasıyla bütünleşerek çok etkin bir araştırma alanı yaratmıştır (Hortaçsu, 2003: 74). Ainsworth (1989: 709)'un psikoloji literatürüne en büyük katkısı, bebeklerin annelerine olan bağlanmaları üzerinde yoğunlaşmış olmasıdır.

Kuramda, anne-bebek ilişkisi temelde odak olarak alınmakla birlikte, diğer ilişkilere de değinilmektedir. Toplumsal çevreden de anne-bebek ilişkisini etkileyen bir etmen olarak söz edilmektedir. Kuram, bireylerden çok, ilişkiyi odak noktası olarak almaktadır (Hortaçsu, 1997: 44). Bowlby'e göre, ruh sağlığının temel belirleyicisi anne ve çocuk arasındaki bağlanmanın türüdür. Anne-çocuk arasındaki ilişki, çocuğun tüm yaşamı boyunca içinde taşıyacağı bir "ben ve öteki" kalıbına dönüşecek, onun dünya ile kurduğu ilişkinin niteliğini belirler (Erten, 2003: 15).

Bowlby, çocuk psikanalisti olması nedeniyle çocukluk döneminde psikopatolojiye neden olan etkenlerle ilgilenmiştir (Tüzün ve Sayar, 2006: 25). Bowlby, ayrılmanın çocuklara verdiği zarara ilişkin yaptığı incelemelerde, "bağlanma davranışı" olarak adlandırdığı bir şey saptamıştır. Bu, çocuğun ebeveyne bağımlılığı ve özellikle bu bağımlılığı tehdit eden bir şey varsa, bunun nasıl sonuç vereceği konusunda ilişkilidir (Craib, 2004: 212-213). Bowlby, çocuklardaki ve

yetişkinlerdeki acı ve matem sürecinin, bağlılık davranışlarını harekete geçirdiğini iddia eder (Bretherton, 1992: 770).

Bakıcı ile yinelenen etkileşimler temelinde, bebekler ne bekleyeceklerini öğrenir ve davranışlarını buna göre ayarlarlar. Bu beklentiler Bowlby'nin deyimi ile içsel çalışan modelleri oluştururlar (Hazan ve Shaver, 1998: 9). Erken dönemde çocuğun bağlanma figürü olan anne ve babaların tekrarlanan davranış örüntüleri çocukların bağlanma temelinde zihinsel şemalarını şekillendirmekte ve çocuk üzerinde yaşam boyu süren etkiler göstermektedir (Sümer, 2006: 1). Bebeklik ve çocuklukta bağlanma figürleriyle geliştirilen ilişkiler yaşamın geri kalan kısmındaki ilişkileri büyük ölçüde etkilemektedir. Yaşamın erken dönemlerinde gelişen bağlanma ilişkileri sonucunda şekillenen içsel çalışan modeller, kişilerin kendilerine ve diğerlerine ilişkin bakış açılarını ve kişinin diğerleriyle olan ilişkilerini düzenlemektedir. Benliğe ilişkin içsel çalışan model, kişinin sevmeye, desteklenmeye değer bir kişi olup olmadığına ilişkin inançları içermektedir. Başkalarına ilişkin içsel çalışan model ise bağlanma figürünün ulaşılabilir, güvenilir ya da reddedici olmasıyla ilgili inançları kapsamaktadır. Benlik ve başkaları modelleri birbirleriyle etkileşim içinde, yakın ilişkilerde beklenti ve inançları yönlendirir, duygu düzenlemeden, stresle başa çıkmaya ve ruh sağlığına kadar çok sayıda dinamiği doğrudan etkilemektedir (Bretherton, 1992: 781; Damarlı, 2006: 21; Sümer, 2006: 2).

Çocuk kim olduğuna, başkalarının kimler olduklarına ve bir ilişkinin nasıl kurulup devam ettirileceğine dair bir şema içselleştirir. İlk bakıcıyla gerçekleşen etkileşimlere dayanarak, bu iç işleyiş modelleri örtülü prosedürel belleğe yerleşir ve bu modellerin zaman içinde sabit oldukları görülür. Ama asla değişmez değildir, hayat boyunca önemli ilişki sel deneyimlerle birlikte değişime uğrayabilirler (Roberts, 2008: 157). Bowlby (1988), içsel çalışan modellerin bireyin gelişimi boyunca olumlu ya da olumsuz yönde değişebileceğini öne sürmüştür. Ona göre, zamanla yaşanan olumlu ilişkilerin güvensiz bağlanma stili örüntülerinde değişiklik meydana getirebilir (Akt. Saymaz, 2003: 21). Iwaniec ve Sneddon (2001: 190, 192)'in, bağlanma stilineki süreklilik ve değişiklikleri etkileyen faktörleri inceledikleri boylamsal çalışmalarında, bağlanma stiline sabit olmadığı, değişimlerin olası olduğu ve bu değişikliklerin birçok faktörden etkilendikleri

görülmüştür. Bu uzun vadeli araştırma, doğru yardım ve müdahale sağlandığında veya yaşam şartları geliştiğinde insanların duygularını ve konumlarını yeniden değerlendirerek değişebileceklerini ve diğer kişilerle ilişki kurarken kendilerini daha güvende hissedebileceklerini göstermiştir. Belsky ve Fearon (2002: 382)'un boylamsal çalışmaları da, güvenli bir bağlanma geçmişinin sonrasındaki duyarsız bakım ile birleşmesinin ve güvensiz bir bağlanma geçmişinin de sonrasındaki duyarlı bakım ile birleşmesinin, bu bağlanma geçmişlerinin beklenen avantajları ve dezavantajlarını azalttığını ortaya koymuştur.

Kuramın temel fikri, bağlanma figürlerinden öğrenilen davranışın yaşam boyunca bağlanılacak kişilerden beklenilecek davranış olduğudur. Yakın ilişkilerden beklentileri yöneten temel bağlanma modelleri geliştirilir. Eğer başlangıçtaki bağlanma sorunluysa, temel model yanlıştır, bağlanma figürünün güvenilirliğinden kaygıya düşülür ve bakıcının kararsız ya da reddedici olması beklenir (Craib, 2004: 214). Çocuklarda, ilerde ergin olduklarında sergileyecekleri karakter öğelerinin birçoğu, bebeklerin bu devrelerindeki beklentilerinden ya da onların yokluğundan kaynaklanır (Greenspan, 2006: 177).

Bakım sunan kişi bir düzen içinde, bebeğin gereksinimi oldukça yardımına geliyorsa, bebek bakıcının kendisini koruyabileceğini, yardım edebileceğini bilir. Böyle bir çocuk güvenli bağlanma ilişkisi içindedir ve hissettiği kaygı azdır. Duyarlı ve karşılıklı bakım deneyimi yaşanmamışsa, bakıcının yardımına geleceğine inanmaz ve güvensiz bağlanma özellikleri ortaya çıkar. Bu çocuklar sürekli, hatta rahat ortamlarda da kaygılıdır (Alyanak, 2000: 206).

Evrim süreci boyunca, insanlar yakın ilişkiler kurmaya doğal bir eğilim geliştirmişlerdir ve belirli temel gereksinimler en iyi, sosyal ilişkiler içinde doyurulabilirler. Bu gereksinimlerin en köklü olanı güvenlik gereksinimidir (Hazan ve Shaver, 1998: 17). Bowlby'nin bağlanma teorisine temel olan, bağlanma davranışının amacının "hissedilen güvenlik" olduğu düşüncesidir (Hamarta, 2004: 54). Bir bağlanma davranışının yakınlığa ilişkin amacı, hissedilen bir güvenlik durumuna ulaşmaktır (Hazan ve Shaver, 1998: 30).

Bağlanma kuramının temel bir varsayımı, doğumlarında aşırı olgunlaşmamışlıkları nedeni ile insan yavrularının yalnızca bir yetişkin onlara bakmaya ve korumaya istekli olursa yaşayabilecekleri gerçeğidir. Bebekler, bir

koruyucu ya da bakıcıya yakınlığı koruma işlevi gören davranışlar geliştirirler. Bebekler gülümserler ve anne babalar bunu ödüllendirici bulurlar. Bebekler ağlarlar ve anne babaları onları rahatlamaya güdülenirler (Hazan ve Shaver, 1998: 5).

Evrım kuramından etkilenen Bowlby'nin görüşüne göre, bağıllık ilişkisinin işlevi, her türün kendi yavrularının yaşamalarını kolaylaştırarak, türün sürekliliğini sağlamasıdır. Bu görüşe göre, yavrular ve erişkinler böyle bir ilişkinin kurulabilmesini kolaylaştırmaya yarayan beğeniler, tercihler, fiziksel özellikler ve davranış eğilimleri ile donatılmışlardır. Bowlby'ye göre bebekler ve büyükler birbirlerinden hoşlanmak üzere programlanmışlardır. Bu da bağıllığın kurulmasına yardımcı olmaktadır. Bowlby, bağıllık ilişkisinin, çocuğun sağlıklı gelişimi için gerekli olduğunu savunur. Böyle bir ilişkinin bozulması veya sona ermesinin, çocukta açlık grevine ve ölüme kadar gidebilecek duygusal tepkilere yol açtığını örneklemektedir (Hortaçsu, 1997: 44,49).

2.4.2. Psikanalitik Kuramlar

Psikanalitik kuramlar, kişiyi odak noktası olarak almakla birlikte, ilişkilerin kişi için önemini vurgulamaktadırlar. Bu kuramlarda önceki ilişkilerin sonraki ilişkileri etkilediği dolayısıyla ilişkilerin kişiliği etkilediği savunulmaktadır (Hortaçsu, 1997: 43). Psikanalitik kuramlar, bir kez kendilik ve diğerleri kalıbı oluşturulduğunda, bunun daha sonraki kişilerarası ilişkileri etkilediğini ileri sürmektedirler (Corey, 2005: 90). Psikanalistler bağlanmayı, anne-çocuk ikilisinde ele alırlar. Bağlanma, çocuğun gelecekteki zihinsel, duygusal ve sosyal yeteneklerini oluşturacak zemini sağlar (Abrams, 1996; Akt. Beattie, 2008: 52). İnsanın çevresinde karşılaştığı kişilerle kuracağı ilişkinin niteliği, annesiyle kurmuş olduğu bağla yakından ilişkilidir (Yıldız, 2008: 40). Bu da bağlanma kuramının temel varsayımıyla örtüşmektedir.

2.4.2.1. Psikososyal Gelişim Kuramı

Erik Erikson, Psikososyal Gelişim Kuramıyla kişiliğin gelişiminde biyolojik etmenlerin yanında sosyal bir takım etmenlerin de rol oynadığını ileri sürmüştür (Seven, 2008: 46). Erikson yaşamı sekiz gelişim dönemine ayırır. Bir bölümü Freud'un gelişim dönemlerine paralellik gösteren ve olumlu ve olumsuz boyutları içeren bu dönemlerin her biri kendine özgü bunalımlarıyla belirlenir ve bireyin içinde yaşadığı toplumdaki ve kültürden önemli ölçüde etkilenir. Erikson'a göre kişilik, bu sekiz dönemin tümünde gelişimini sürdürür ve bir dönemde olumsuz yaşanan denge sonraki bir dönemde olumlu yöne çevrilebilir. Çevresine güvenemeyen bir bebeğe bir sonraki dönemde ilgi ve bakım sağlanırsa, çocuk insanlara karşı güven geliştirebilir (Geçtan, 2000a: 107).

Erikson'un ilk dönemi olan güvene karşı güvensizlik dönemi yaşamın ilk yılı boyunca sürer. Bu dönemde, bebeğin kendisine ve çevresine karşı güven geliştirip geliştiremeyeceği belirlenir. Annenin çevrede bulunup ihtiyaçlarını karşılaması bebekte güven duygusunu oluşturur; bu ihtiyaçların ne kadarının karşılandığı ise güvensizlik oranını belirler (Burger, 2006: 165; Geçtan, 2000a: 107; Yavuzer, 2005a: 42). Bebekte, toplumsal güven duygusunun ilk belirtileri beslenme, uyku, sindirim gibi işlevlerde düzen ve rahatlığın bulunmasıdır. Bu dönemde bebek tümten alıcı bir yapıdadır. Bu alıcı yapıya karşı annenin verici oluşu karşılıklı düzen ve denge sağlamaktadır (Kılıçarslan, 2006: 21). Annenin bu dönem içerisinde ölmesi, gitmesi, kaybolması veya ilgisini çocuk üzerinden çekmesi çok ciddi bir temel güvensizlik duygusu oluşturur. Bu da nesnelere sürekli olmayacağı ve her eline geçirdiği varlığı kaybedebileceği ihtimalini çok yoğun hissetmesine yol açar (Özakkaş, 2004: 125).

Erikson (1968), ergenlik döneminde öz kimliğine ulaşma sorununu çözememiş bir gencin, genç yetişkinlik döneminde başkalarına yakınlaşmaktan korktuğu ve yalnız olma eğilimi gösterdiği, kişilerarası ilişkilerde yakın dostluklar kuramadığı ve bu duygusal yalıtımı yetişkinlik yıllarına da aktardığı görüşündedir (Akt. Kılıççı, 2000: 84).

Erikson'un kuramında bebeklik döneminden sonra insan ilişkilerinin ön plana çıktığı ikinci dönem, ergenlikten sonra gelen genç yetişkinlik dönemidir. Bu

dönemde, kişinin başka bir insanla yakın bir ilişkiye girip “yakınlık” duygusunu yaşaması gerekmektedir. Bu ilişki, genellikle karşı cinsten birisi ile olur, ancak aynı cinsten bir kişi ile olan dostluk-arkadaşlık ilişkisinde de edinilebilmektedir (Hortaçsu, 1997: 42). Bu dönemde yakınlık kurmayı başaramayan insanlar duygusal soyutlanmayla karşı karşıya gelirler. Bu durumda da gerçek ilişkilerin sağladığı doyum ve yakınlık duygusunu bulamadıkları yüzeysel ilişkiler yaşayabilirler (Burger, 2006: 167).

Ergenlikten orta yaşa kadar süren yakın ilişkiler ya da soyutlanma döneminde, başarılı olabilmek, daha önceki dönemlerde anne babanın neler verebilmiş olduğuna ve genç yetişkinin çevresiyle nasıl etkileşim kurduğuna bağlıdır. Kimlik sorununu başarılı bir biçimde çözümlenmiş olan genç yetişkin, kendi kimliğini yitirmekten korkmaksızın insanlarla yakınlık kurabilir. Buna karşılık, rol kargaşası yaşayan kişi, yakın dostluklardan, karşı cinsle ilişkiden ve herhangi bir yere bağlanmaktan ürker. Uzun süreli ve yoğun yakınlıklar kuramayan genç yetişkin soyutlanmış olma duygusu yaşar ve giderek kendine döner (Geçtan, 2000a: 111).

2.4.2.2. Klasik Psikanaliz

Sigmund Freud’un geliştirdiği kuram, çocuğun psikolojik dünyası ve gelişimi üzerine dikkat çekerek, konunun psikolojinin en önemli dallarından biri durumuna gelmesini sağlamıştır (Geçtan, 2000a: 71). Psikanalitik bakış açısına göre, bireysel ve sosyal gelişime ait sevgi ve güven, yaşamın ilk altı yılında temellenmektedir. Daha sonraki kişilik gelişimi bu dönem üzerinde inşa edilmektedir (Burger, 2006: 85; Corey, 2005: 74). Çocukluk yılları, bireyin en etkilenebilir olduğu yıllardır. (Nelson-Jones, 1999: 93). Bu dönemde annenin rolü çok önemlidir. Anne, sezgileriyle, bebeğin ihtiyaçlarını bir düzen içinde karşılar. İhtiyaçları düzenli bir biçimde karşılandıkça, bebekte dış dünyaya karşı güven duygusu gelişmeye başlar (Geçtan, 2000a: 34). Freud’a göre, bebeklik döneminde bütün çocuklar gereksinimlerini karşılayıp gerilimlerini azaltan annelerine bağlanırlar (Hortaçsu, 1997: 42).

2.4.2.3. Nesne İlişkileri Kuramı

Nesne ilişkileri kuramının merkezi, benlik ve başkaları arasındaki ilişkilidir (Craib, 2004: 187). Nesne ilişkileri kuramcıları da erken çocukluk deneyimlerine büyük önem vermişler, kişilik üzerindeki sosyal ve çevresel etkileri, özellikle anne-çocuk etkileşimini vurgulamışlardır (Burger, 2006: 223; Schultz ve Schultz, 2007: 638). Nesne ifadesi, bir gereksinimi karşılayan şey veya bireyin duygularını, dürtülerini yönlendirdiği nesne veya hedef olan belirli bir kişi olarak Freud tarafından kullanılmıştır. Bu kavram, ilk önce çocukken daha sonra da yetişkinlikte, bireyin bağımlı olduğu önemli kişiyi simgeler (Corey, 2005: 89). Klein (2008: 20) bütün çalışmalarında, çocuğun ilk nesne ilişkisine (annenin memesi ve annesiyle ilişkisine) büyük önem vermiştir.

Melanie Klein'in nesne ilişkileri kuramı özellikle çocuğun ilk altı aylık yaşamındaki anne ve çocuk arasındaki yoğun duygusal bağı vurgular. Bebek ve anne arasındaki ilk sosyal etkileşim çocuğun hayatındaki tüm nesnelere (insanlar) genelleştirilir ve bundan dolayı yetişkin kişiliği ilk altı aylık yaşamdaki ilişkinin tabiatına dayanır (Schultz ve Schultz, 2007: 639). Çocuğun anne ve baba imgelerini içselleştirme tarzı, gelecekte bir ilişkiye girdiğinde, karşısındaki kişiyi ne gözle göreceğinin temelini oluşturur (Burger, 2006: 223). Birey çevresinde bulunan kimselerin kendisiyle olan ilişkileri sonucunda kendi benliğini betimleyici bazı fikir ve görüşler de edinmeye başlar (Kılıççı, 2000: 31). Bebeklik döneminde yaşanan anneye mutlu ilişki, bütün yaşam boyunca nefret ve kaygıyı hafifletir ve insana yaşlılığında bile destek ve tatmin duygusu verir. İyi nesneyi sağlam ve güvenli bir biçimde kurabilmiş bir bebek, yetişkinlik döneminde kayıplara ve yoksunluklara karşı telafiler geliştirebilir (Klein, 2008: 50).

Margaret Mahler'in çalışmaları, yaşamın ilk üç yılında çocukla anne arasındaki etkileşim üzerinde odaklanmıştır (Corey, 2005: 90; Geçtan, 2000a: 117). Mahler, kişilik gelişiminde bireyin psikolojik yönden annesiyle bütünleşmiş bir konumda başladığına ve aşamalı olarak ayrılığa doğru ilerlediğine inanmaktadır (Corey, 2005: 90). Çocuklar üzerinde Mahler'in yaptığı çalışmalarda yürümeyle birlikte çocukların annelerinden ayrımlaştığı, ayrı bir birey olma konusunda

mücadele verdikleri ve dış dünyanın keşfine yönelerek farklı bir bireysel varoluşu gerçekleştirdikleri gözlemlenmiştir (Özakkaş, 2004: 127).

Mahler, Pine ve Bergman (2003: 25-26), bireyin psikolojik doğumuna, yani özellikle bebeğin kendi bedeninin deneyimleri ve deneyimlediği dünyanın başlıca temsilcisi olan birincil sevgi nesnesi açısından bir gerçeklik dünyasından ayrı ve onunla ilişkili olma duygusunun kurulması sürecine ayrılma bireyleşme süreci adını vermişlerdir. Ayrılma ve bireyleşme birbirini tamamlayan iki gelişim olarak düşünülmektedir: Ayrılma, çocuğun anneye ortak yaşamsal birleşme durumundan çıkışını, bireyleşme de kendi ayırt edici bireysel özelliklerini üstlendiğini gösteren başarıları içerir.

Mahler, yaşamın ilk üç veya dört haftasını normal çocukluk otizmi olarak adlandırır. Bu dönemdeki çocuk birçok yönden kendisini annesinden ayırt edemez. Mahler'in ikinci devresi ortak yaşam olarak adlandırılmaktadır. Bu dönem 3. aydan başlayarak 8. aya kadar uzanır. Bu aşamada bebek annesine çok fazla bağımlıdır. Annesi (veya asıl bakımı sağlayan kişi) yaşamda vazgeçilmezdir (Corey, 2005: 91). Ayrılma-bireyleşme evresi, 4.-5. aylarda, ortak yaşamın doruğunda başlayan ve onunla iç içe geçen normal gelişim evresidir (Mahler, Pine ve Bergman, 2003: 337). Bu dönemde çocuk ortak yaşam biçiminden uzaklaşmaya başlar. Farklılaşmanın bu sürecinde çocuk, onay alma ve rahatlığı için hala onlara bağımlı olsa da kendisi için belirgin olan diğerlerinden ayrılmayı deneyimler (Corey, 2005: 91). Bebeğin anneyi özel bir kişi olarak tanıma, anne olmayan dünyayı araştırma ve anneden önce hafifçe, daha sonra oldukça kasıtlı bir biçimde uzaklaşma yeteneği giderek artar (Mahler, Pine ve Bergman, 2003: 339).

2.4.2.4. Bireysel Psikoloji

Alfred Adler, insan davranışının biyolojik güçler tarafından değil, sosyal güçler tarafından belirlendiğine inanmıştır (Schultz ve Schultz, 2007: 654). İnsan doğduğu andan itibaren diğer insanlarla iç içedir. Adler, bireyi incelerken onun olayları nasıl algıladığına ve diğer insanlarla ilişkilerinde kendisini nasıl değerlendirdiğine önem vermiştir (Özdoğan, 2000: 196).

Freud gibi Adler de çocukluğun ilk yıllarının kişiliği şekillendirici bir özelliğe sahip olduğunu kabul etmiştir fakat Adler'in üstünde durduğu nokta biyolojik etkilerden çok sosyal etkilerdir (Burger, 2006: 153; Corey, 2005: 109; Schultz ve Schultz, 2007: 655). Adler'in kuramına göre kişilik, bireyin kendisine diğer insanlara ve topluma karşı geliştirdiği tutumların ürünü olarak gelişir (Özdoğan, 2000: 196). Adler, insan davranışlarının, yaşamın ilk gününden başlayarak, toplumsal bir yapı içinde geliştiğini vurgular. Aile içinde doğan çocuğun, anne ve diğer aile üyeleriyle çok yakın ilişkiler geliştirmesi kaçınılmaz bir durumdur. Çocuğun çevresindeki insanların oluşturduğu koşullar, sonradan geliştireceği davranış örüntülerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynar. İnsan davranışları ancak toplumsal içeriğiyle birlikte incelenebilir (Geçtan, 2000a: 128).

Adler'e göre, her insanın varoluşunda eksiklik duygusu bulunur ve bu durum, sonraki yaşamdaki davranışların temel belirleyicisidir (Geçtan, 2000a: 130). Güçsüz ve çaresiz bir çocuğun yaşamını sürdürebilmek için daha büyük ve güçlü yetişkinlere bağımlı olması, Adler'in her insanın yaşama bir aşağılık duygusuyla başladığı görüşünün bir örneğidir (Burger, 2006: 152).

Adler kişisel ve sosyal amaçları gerçekleştirmek amacıyla başkalarıyla işbirliği yapmaya, bebeklikten itibaren öğrenme yoluyla gelişmeye yönelik, doğuştan gelen bir potansiyel olarak tanımlanabilecek toplumsal ilginin çocuklukta geliştiğini iddia etmiştir (Schultz ve Schultz, 2007: 654). Toplumsal ilgi doğuştan var olan bir yetenektir ve toplumsal ortam içinde kendiliğinden ortaya çıkar. Toplumsal ilgi belirtileri ilk kez çocuğun annesiyle ilişkisinde gözlemlenir; birinci yaştan itibaren de çevresindeki insanlara sevgi ve yakınlık tepkileri göstermesi davranışlarında görülür (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 43; Geçtan, 2000a: 132).

Anne-baba sevgisi Adler'e göre çocuğun sosyal duygusunun gelişmesinde başlıca rolü oynar (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 44). Büyüme sürecinde anne babasından çok az ilgi gören çocuklar, soğuk ve şüpheli olur, yetişkin olduklarında sıcak insani ilişkiler kurmakta zorlanırlar (Burger, 2006: 153).

2.4.2.5. Bütüncül Yaklaşım

Karen Horney'in yaklaşımında toplum-birey ve ana-babanın çocukla ilişkilerinin önemi vurgulanmış, biyolojik belirleyiciler geri planda bırakılmıştır. Horney, bozuk davranışların aile içi ilişkilerdeki aksaklık sonucu ortaya çıktığı görüşünü savunmuştur (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 52). Horney ilk çocukluk yaşantılarında çocukla ebeveyn arasındaki ilişkiye yoğunlaşır çünkü ebeveyn çocuğun güvenlik ihtiyacını tatmin edebildiği gibi, engelleyebilir de. Çocuğa sağlanan çevre ve çocuğun çevresine karşı davranışları onun kişiliğini oluşturur. Horney kişiliğin ilk çocukluk yıllarında geliştiği konusunda Freud'la aynı fikirdedir. Fakat Horney kişiliğin ömür boyunca değişebileceğini de görüşlerine ekler (Schultz ve Schultz, 2007: 664).

Karen Horney'e göre çocuk, davranışlarını sürekli bir yönden diğerine çevirir. Bazen insanlara yaklaşır, bazen onlara karşı çıkar ya da insanlardan uzaklaşır. İnsan dağarcığındaki bu seçeneklerden hangisinin ne zaman kullanılacağı, kişinin kendisiyle ilgi duygularına göre değişir. Sevildiğini ve kabul edildiğini hisseden sağlıklı bir çocuk, ilişki ve destek aradığında kolayca diğer insanlara yaklaşır. İsteddiği zaman insanlardan uzaklaşıp kendisiyle baş başa kalabilir, ama yalnızlık duymaz. Bunun nedeni, yalnız kaldığında kendine yetebileceğini hissetmesi ve insanlarla tekrar birlikte olmak istediğinde onları bıraktığı yerde bulabileceğini bilmesidir (Geçtan, 2000a: 240).

Horney'in teorisinin temel kavramı, "bir çocuğun düşmanca bir ortamda izole edilmiş ve yardımsız kalması duygusu" olarak tanımlanan temel anksiyetedir. Temel anksiyete doğuştan gelen bir duygu değildir. Daha çok sosyal sebeplerin ve çevresel faktörlerin bir sonucudur. Ebeveynin çocuğa yönelik bazı davranışlarının sonucunda ortaya çıkabilir, örneğin koruma eksikliği, sevgi eksikliği ve tutarsız davranışlar gibi. Çocuk ve ailesi arasında güvenli ilişkiyi zedeleyen herşey anksiyeteye sebep olabilir. Horney temel güdüleyici etkiler olarak, çaresiz bir bebeğin düşmanca ve tehdit edici bir dünyada güvenlik arayışını ele almıştır. Horney insan davranışlarının güdüleyici gücünün güvenlik ihtiyacı olduğunu belirtmiştir (Schultz ve Schultz, 2007: 664).

2.4.2.6. İlişkiler Kuramı

Psikanalitik kuramcılar arasında insan ilişkilerine en önemli yeri veren Harry Sullivan, kişiliğin ilişkiler içinde geliştiğini savunur (Burger, 2006: 177; Hortaçsu, 2004: 43). Sullivan'ın kuramı, insanlar arası ilişkilerdeki davranışları vurgular. Sullivan'a göre inceleme birimi, insan değil, ilişkidir. Kişilik, ancak insan bir ya da daha fazla sayıda kişiyle ilişki durumundayken ortaya çıkar (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 60; Geçtan, 2000a: 272-273). Diğer psikanalistler gibi Sullivan da, yetişkin kişiliğinin gelişiminde erken çocukluk deneyimlerinin önemini fark etmiştir. Sullivan özellikle anne-çocuk ilişkisiyle ilgilenmiştir (Burger, 2006: 179).

Sullivan, genellikle birbirinin içine geçen ve her biri kendine özgü ihtiyaçlarla belirlenen çeşitli gelişim dönemleri tanımlamıştır. Bebeklik döneminde çocuğun temel ihtiyacı, annenin sıcak davranışlar göstermesi ve onun biyolojik ihtiyaçlarını sevecen bir tutumla giderebilmesidir. Bebeğin davranışları kendi ihtiyaçlarına doyum sağlayabilecek oranda gelişmediğinden, ihtiyaçlarının giderilmesi için bir diğer insana bağımlıdır. Fizyolojik ihtiyaçlar kolayca kişilerarası ihtiyaçlara dönüşür ve bebek, tepkilerini diğer insanlardan gelecek davranışlara göre ayarlamayı öğrenir. Başkalarıyla ilişkiye geçme eğilimi insanın yapısında var olduğundan, sevgi ihtiyacı, güvenlik ihtiyacı, yakınlık ihtiyacı gibi örüntüler evrensel niteliktedirler. Birinci çocukluk döneminin en önemli olgularından biri, çocuğun, "düşman bir dünya içinde yaşadığı" biçiminde geliştirdiği bir duygudur. Sullivan bunu "kötülük beklentisi" diye adlandırmıştır. Eğer bu duygu çok yoğun yaşanırsa, çocuk çevresinden kendisine yöneltilen sevgiye olumlu tepki göstermeyebilir. Böyle bir durumda ilişkileri bozulacağından, çevresinden uzaklaşır ve içine kapanır. İkinci çocukluk dönemi ilkokul yıllarını kapsar. Bu dönem toplumsallaşmayı, aile dışındaki başkalarıyla yaşantıya girmeyi içerir (Geçtan, 2000a: 279-282).

Sullivan'ın gelişim kuramının ana özelliği, yedi gelişim evresinden üçünü oluşturan ergenlik yıllarına verdiği önemdir. Sullivan, ön ergenlik ve bunu izleyen yıllarda yaşananların, yetişkinlikte tatmin edici ilişkiler yürütebilmek için çok önemli olduğunu söyler (Burger, 2006: 180). Ergenlik öncesi dönem ya da ön ergenlik evresi, diğer insanlarla yakın ilişkilerin başlaması yönünden büyük önem taşır

(Geçtan, 2000a: 282). Bu evrede kişi, akranlarıyla yakın ilişkiler kurmak için güçlü bir gereksinim hisseder. Arkadaşlık, çocuğun kendini değerli bulduğu bir ilişkidir; bu ilişki içinde çocuk, kendini kabul edilmiş hisseder. Böylesi ilişkiler geliştiremeyen çocuklar, yalnızlık duygusu çekebilir (Burger, 2006: 180).

2.4.2.7. Diğer Psikanalitik Kuramlar

Ego (Ben) Psikolojisinde, nesne sürekliliği aşamasında, önceki dönemde nesne, yani çocuğa annelik eden kişi, çocuk tarafından kendine ait bir varoluşa sahip değilmiş gibi görülür; bu kişi, yalnızca, çocuğun ihtiyaçları nezdindeki işlevi çerçevesinde algılanır. Annenin kendinde ya da anneye kurulan ilişkide olup bitenleri çocuk bu dönemde kendi kişiliğiyle bağlantılandırır. Annenin diğer aile bireylerine, kendi ilgilerine, ev işine ya da mesleğine yönelmesi; duygu dalgalanmaları, hastalığı hatta ölümü çocuk tarafından annenin kendisini yadsıması olarak yaşanır (Freud, 2000: 61).

Heinz Kohut, kişilerarası ilişkilerde kendilik duygusunun (objesinin) başkalarından etkilenecek geliştirildiğini vurgulamaktadır (Corey, 2005: 89). Bowlby'e göre, işlemekte olan biyolojik bir gelişim tarzı vardır ve başarılı bir gelişme birincil olarak çevreyle ilişkilidir. Kohut biyolojik gelişim tarzından söz etmese de bakıcı biçimindeki çevrenin en az onun kadar önemli olduğunu söyler. Doğumda bebeğin benliği yoktur, ama bakıcının ona davranış biçimi yoluyla bir benlik geliştirir. Bu temel benliği Kohut "öz nesne" olarak adlandırır (Craib, 2004: 221). Anne, genellikle, bebeğin temel kendilik nesnesidir. Kohut annenin rolünün sadece çocuğun fiziksel ihtiyaçlarını tatmin etmek olmadığını aynı zamanda psikolojik ihtiyaçlarını da doyurması gerektiğini öne sürmüştür (Schultz ve Schultz, 2007: 639).

Erich Fromm, insanın daha çok sosyal bir varlık olduğu üzerinde durmuştur (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 70). Fromm' a göre, ilişki ihtiyacı insanın, insan olmak uğruna, doğayla sürdürdüğü beraberliğinden kopmuş olması gerçeğinden kaynaklanır. Hayvanın doğayla olan içgüdüsel bağları yerine, insan kendi ilişkilerini kendi kurmak zorundadır ve bu ilişkilerin en güçlüsü insanların birbirine

duyabileceği yakınlıkla gerçekleşir (Geçtan, 2000a: 306). Fromm'a göre, insanın dış dünya ile ilişki kurma ihtiyacının tatmin edilmesi, en az temel ihtiyaçların tatmin edilmesi kadar önemlidir. Çünkü insan davranışına yön veren etkiler içerisinde en etkin güç sevgidir (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 70). İnsan, kökenini arar, dünyanın tamamlayıcı bir parçası olmak ve bir yere ait olduğunu hissetmek ister. Çocukken kendisini annesine ait hisseder. Yetişkin insan bu ihtiyacını, en iyi biçimde, diğer insanlarla dostça duygular içinde yaşayarak karşılayabilir (Geçtan, 2000a: 307).

2.4.3. Hümanistik Kuramlar

Hümanistik kuramlar, psikanalitik kuramlar gibi çocukluk yaşantılarının önemini dile getirmiş olsalar da daha çok kişilerarası ilişkiler konusuna önem vermişlerdir.

2.4.3.1. Hümanistik Psikoloji (İnsancıl Kuram)

İnsancıl kuram, insanların çocukluk dönemindeki yaşantılar tarafından etkilendiklerini kabul etmenin yanı sıra, psikolojik yönden sağlıklı olmak için kendi yaşamlarını biçimlendirmede rol oynadıklarını ileri sürmektedir (Nelson-Jones, 1999: 15).

Carl Rogers, çocuğun benlik duygusunun gelişiminde anne-çocuk ilişkisinin önemi üzerinde durmuştur (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 85; Schultz ve Schultz, 2007: 680). Psikolojik sağlık halinin oluşması için gereken ilk şey, çocuklukta koşulsuz sevginin alınmış olmasıdır. Eğer anne çocuğun sevgi ihtiyacını karşılamışsa ki, Rogers buna karşılıksız sevgi demiştir, bebek sağlıklı bir kişilik geliştirme yoluna girecektir. Eğer anne çocuğuna sevgisini ancak yapacağı uygun davranışlar karşılığı verirse, buna da koşullu sevgi denmiştir, çocuk annesinin bu tutumunu içselleştirir ve buna uygun değer koşulları geliştirir (Cüceloğlu, 2010: 428; Schultz ve Schultz, 2007: 680).

Abraham Maslow, insan güdülerini bir piramit gibi birbiri üstüne merdiven basamağı şeklinde çıkan bir düzen içinde düşünmüştür. Bu güdü piramidinin temelinde biyolojik güdüler, üst katında ise psikolojik güdüler yer alır (Cüceloğlu, 2010: 236). Sırayla doyurulması gereken ihtiyaçlar; fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik, ait olma ve sevgi, saygı ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarıdır. Her bir ihtiyaç tatmin edildiğinde, hiyerarşide kendisinden bir yukarıda bulunan diğer ihtiyaı harekete geçirir (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 135; Schultz ve Schultz, 2007: 673). Fizyolojik gereksinimler karşılandığı zaman, güven gereksinimi baskın hale gelir. Bir süre sonra da arkadaşlık ve sevgi gereksinimi ortaya çıkar (Burger, 2006: 432-433).

Maslow'a göre her bir insanın kendini gerçekleştirmeye yönelik doğuştan gelen bir eğilimi vardır. Maslow, kendini gerçekleştirmenin n koşullarının çocuklukta yeterli sevgi ve hayatın ilk iki yılında fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarının tatmini olduğuna inanmıştır. Eğer ocukların erken yaşlarda kendilerini güvende hissetmeleri ve kendilerine güvenmeleri sağlanırsa, yetişkin hayatlarında da aynı Őeyi hissederler (Schultz ve Schultz, 2007: 672-674).

2.4.3.2. Davranışçı Kuram ve ğrenme Kuramları

Davranışılara göre, insanı sosyokültürel çevresi biçimlendirir. Tüm insan davranışları öğrenilmiştir. Bireyin kişiliğinin nasıl oluşacağını yaşamın ilk yıllarını geçirdiği evre belirlemektedir. Bu yaklaşım, bireyin davranışının en önemli belirleyicisi olarak sosyal ortamı ve sosyal durumları görür. Watson'a göre, kişi, kendi koşullanma deneyimlerinin bir ürünüdür. Bu nedenle, çocuktaki koşullanma deneyimlerinin yetişkin yaşamındaki davranış alişkanlıkları üzerinde önemli etkileri vardır (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 239, 251).

Davranışçılar, davranışların gelişimini ve sürdürülmesini klasik ve edimsel koşullanmalarla açıklarlar. Kişilik, bir insanın geçmişte yaşadığı koşullanmaların toplam bir sonucu olarak görülmektedir (Burger, 2006: 556). Klasik koşullanma yaklaşımına göre, ocuk altını ıslattığında, acıktığında ya da başka bir nedenle rahatsızlık duyduğunda ağlar. Bebeğin ağladığını gören anne, baba veya bakım veren kişi çocuğun yanına gelir rahatsızlığını giderir. Burada bebeğin ağlaması pekiştireç

olarak değerlendirilir. Bebek de rahatlama duygusu ile anne, baba veya bakım vereni koşullandırır. Diğer bir ifadeyle anne, baba veya bakım veren kişi bebek için ödül değeri kazanır (Yıldız, 2008: 42).

Öğrenme kuramcıları, çocukların, annelerini, ihtiyaçlarını giderme ve hazla ilişkilendirdiklerini ve onları bu temelde aradıklarını iddia ederler (Hogg ve Vaughan, 2007: 533). Çocuğun annesine ve babasına bağlanmasını, “öğrenme sonucu” ortaya çıkan bir davranış olarak görmektedirler. Bu görüşe göre çocuk, beslenme ve bakım sonucu kendini iyi hissetme duygusuyla, anne-babasının yanında olmasını bağdaştırmaktadır. Çocuk altı ısladığında, acıktığında veya başka bir nedenle rahatsız bir durumda olduğunda ağlar. Ağlayan çocuğun yanına gelen anne-baba, çocuğun altını değiştirerek ya da onu besleyerek onu rahat bir duruma getirir. Çocuk zamanla, “rahatlık” ve “iyi hissetme” duygusuyla anne-babanın varlığını birbirine koşullamaya başlar. Zamanla anne-babanın varlığı bile çocukta rahatlık, huzur ve güvenlik duygularını uyandırmaya başlar (Cüceloğlu, 2010: 333, 355).

2.4.3.3. Transaksiyonel Analiz

Eric Berne, üç temel dürtünün (açlık veya güdünün), bulunduğunu ileri sürmektedir. Bunlardan birincisi olan uyarıcı açlığı, fiziksel yakınlık ile sağlanmaktadır. İkincisi, bebeklikteki uyarıcı açlığının bir kısmının dönüştürülmüş şekli olarak görülen tanınma açlığıdır. Berne, bir kimsenin varlığının onaylandığını gösteren herhangi bir eylem için “stroke” terimini kullanmaktadır. Stroke, sosyal etkileşimin temel birimidir. Stroke alışverişi bir transaksyonu oluşturur (Nelson-Jones, 1999: 65-67).

Bir çocuk; beslenme, tuvalet eğitimi, insan ve aile ilişkileri gibi konularda karşılaştığı ilk transaksyonlara dayalı olarak dünya ile ilgili genel bir görüş oluşturur (Nelson-Jones, 1999: 72). Berne, çocukların fiziksel ve psikolojik olarak yaşamını sürdürmesi ile ilgili olarak kişisel bir plan geliştirdiklerini, insanların ilk beş yılında bir senaryo oluşturduğu ve yaşamının geri kalan kısmını buna göre şekillendirdiğini düşünmektedir (Akkoyun, 2007: 134; Altıntaş ve Gültekin, 2005: 186). Bir çocuğun ilk yaşantılarının pek çoğu, ebeveynlerinden ve çevresindeki kişilerden aldığı temas

iletileridir. Karşılaştığı bu ilk temas iletilerinin türü, çocuğun temel yaşam pozisyonunu belirlemede önemli bir role sahiptir. Çocuğun ebeveynlerinden aldığı mesajlara tepki olarak aldığı kararlar, onun temel yaşam pozisyonunu ve yazgısını belirlemektedir. Bireyin kendisine ve başkalarına ilişkin algılarını dayandırdığı temel duruma yaşam pozisyonu denilmektedir. Yaşam pozisyonu, bir kimsenin davranışlarını ve kararlarını gerekçelendirmek üzere kullandığı kendisi ve başkalarıyla ilgili temel anlayıştır (Akkoyun, 2007: 59-60,109).

Berne, bireyin diğer insanlarla ilişkilerinde uğradıkları güçlüklerle ve onların başkalarıyla doyurucu ilişkiler kurma yetersizliklerine odaklanmıştır (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 186). Çocukluğunda yıkıcı yaşantılarla karşılaşmış olan kimseler, başkalarına yararlı temas iletileri (bir kimsenin varlığını onamaya yarayan mesaj) sunamayıp daha çok yararsız temas iletileri sunabilir. Bunun sonucunda da insanları kendisinde uzaklaştırabilir. Duygusal olarak dengeli ailelerde büyüyen ve yapıcı, olumlu temas iletileri ile karşılaşan çocuklar, olumsuz koşullarda büyüyen çocuklara göre başkalarına ve kendilerine karşı daha olumlu bir bakış açısı taşımaktadır (Akkoyun, 2007:51,129).

2.4.3.4. Diğer Hümanistik Kuramlar

Gestalt Terapide değişim ve büyümenin gerçekleşebilmesi için ilişki şarttır. Çevreyle ilişki kurulduğunda değişim kaçınılmazdır (Polster, 1987 Akt. Corey, 2005: 218).

Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi, insanların; kendini korumaya, mutluluğa, düşünme ve dile getirmeye, sevmeye, diğerleriyle ilişki kurmaya, büyümeye ve kendini gerçekleştirmeye karşı doğal bir yatkınlığı vardır (Corey, 2005:299). Bilişsel yaklaşımçılar, insanın erken yaşlardan itibaren geçirdiği yaşantıların davranışlarını belirlediğini savunurlar. İnsan çocukluğunda kendisi ve çevresi hakkında bazı değer yargıları edinir. Bu değer yargıları anne baba ve yetişkinler tarafından aşılır (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 207).

Gerçeklik terapisinde insanların doğasının sosyalliğe dayandığı görüşü yer alır (Altıntaş, Gültekin, 2005:219). Glasser, sevme ve ait olma duygusunun en temel

gereksinim olduğunu, çünkü diğer gereksinimleri karşılamak için insanlara gereksinim olduğunu düşünmektedir (Corey, 2005: 347). Yaşamın ilk altı yılında pozitif veya negatif kimlik geliştirilir. Pozitif kimliğe sahip insanlar, değerli olduklarına inanırlar ve çevrelerindeki insanlara da bunu hissettirirler. En az bir kişiyle anlamlı, yakın ilişki kurarlar. Negatif kimliğe sahip bireyler, hem kendileri hem de başkaları hakkında olumsuz düşünürler (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 219). Gerçeklik terapisine göre, danışanların problemlerinin çoğu, yaşamlarındaki önemli insanlardan en az biriyle doyurucu ve başarılı bir ilişki kuramamalarından ya da diğer insanlarla yakınlaşıp onlara bağlanamamalarından kaynaklanmaktadır (Corey, 2005: 346).

Bilişsel gelişimi savunan kuramcılara göre, bağlanmanın temelinde çocuğun zihinsel gelişimi söz konusudur. Bebeklerin annelerini tanımaları, ağladıklarında veya herhangi bir tehlike durumunda başka kişiler arasından anneyi seçip onun yanında iken sakinleşmeleri, anneyi takip etmeleri çocuğun zihinsel gelişimiyle ilişkilidir (Yıldız, 2008: 44). Çocuk nesnelere sürekliliği kavramını geliştirmeden, annenin ya da babanın her zaman aynı kişi olduğunu kavrayamaz. Bu nedenle, bilişsel gelişim çocuğun sosyal ilişkilerinin temelini oluşturur (Cüceloğlu, 2010: 355-356).

Varoluşçu yaklaşım insan ilişkilerine büyük önem vermektedir. Bu yaklaşım, insan gelişiminin, insanlar arasındaki ilişki yoluyla oluştuğunu varsaymaktadır. İnsanlar diğerleriyle olan ilişkilerine bağımlıdırlar. Diğerlerinin dünyasında belirgin olmayı isterler (Corey, 2005: 159,174). İnsan bir içerik içinde var olur. Ancak, dünyasındaki objelerle ve diğer insanlarla ilişkisinde, kendini, yaşayan bir bütün olarak algılar. İnsanı insan yapan, diğer insanlar ve objelerle birlikte var oluşudur. Tüm diğer canlı varlıklar gibi insan da ancak belirli koşullar altında yaşayabilir. İnsanın var oluşu için zorunlu koşullardan biri de çevresinde diğer insanların olmasıdır. (Geçtan, 2000a: 330-331).

2.5. Bağlanma İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

şahin (2009: 25)'in de ifade ettiği gibi, bağlanma olgusunun psikopatolojiyle, kişilerarası ilişkilerle ve gelişimsel sũreçlerle ilişkili olması nedeniyle, bağlanma konusundaki araştırmalar çok geniş bir alanda yapılmıştır. Aşağıda bağlanma ile ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında yapılan bazı araştırma sonuçları sunulmuştur.

2.5.1. Bağlanma İle İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

ũlkemizde, bağlanmaya ilişkin yapılan çalışmalar yurt dışındakilere oranla sınırlı gũrũnmektedir. Ancak son on yılda bu çalışmalar önemli bir artış gũstermiřtir. Psikiyatri, psikoloji ve psikolojik danışma ve rehberlik alanlarında konuya artan bir ilgi vardır. Aşağıda bağlanma ile ilgili olarak yurt içinde yapılan bazı araştırma sonuçları sunulmuştur.

şahin (2009), yetiştirme yurdunda yaşayan ergenler ile ailesi yanında yaşayan ergenlerin bağlanma stilleri ile kimlik statũleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında; ailesi ile birlikte yaşayan 151 ergen ve yetiştirme yurtlarında yaşayan 91 ergen olmak üzere 15-18 yaş arasındaki toplam 242 ergen ũzerinde çalışmıştır. Araştırmada, İlişki lekleri Anketi (İA) ve Benlik Kimliği Statũleri leği (BKS) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ailesi yanında yaşayan ergenlerin gũvenli bağlanma stili puan ortalamalarının yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı dũzeyde yũksek olduğu gũzlenmiřtir. Ayrıca ailesi yanında yaşayan ergenlerin başarılı ve bağımlı kimlik statũsũ puan ortalamalarının yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerden anlamlı dũzeyde yũksek olduğu bulunmuştur. Yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerin ise kararsız ve kargaşalı kimlik statũsũ puan ortalamalarının ailesi ile birlikte yaşayan ergenlerden anlamlı dũzeyde yũksek olduğu gũzlenmiřtir.

Keskin ve am (2008), ergenlerin ruhsal durumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin araştırılması ve anne-baba tutumlarının bağlanma stillerine etkisinin değerlendirilmesi amacıyla yaptıkları çalışmada, 11-15 yaşları arasındaki 384 ergen ile gũrũřmũřlerdir. Araştırmaya katılan ergenlere sosyo-demografik

özelliklerinin yer aldığı değerlendirme formu, Güçler ve Güçlükler Anketi ve İlişki Ölçekleri Anketi; ergenlerin anne-babalarına ise erişkine ait sosyo-demografik Veri Formu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonunda, güvenli bağlanma ile duygusal belirti, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, akran sorunları, sosyal davranışlar, toplam güçlük puanı ile olumsuz yönde; korkulu bağlanma ile duygusal belirti ve toplam güçlük puanı ile olumlu yönde; saplantılı bağlanma ile duygusal belirti, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, sosyal davranışlar, toplam güçlük puanı ile olumlu yönde ilişki saptanmıştır.

Erözkan (2004), lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeylerini cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyo-ekonomik düzey açısından karşılaştırmak amacıyla 300 lise öğrencisi üzerinde çalışmıştır. Araştırmada Bilgi Toplama Formu, İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve UCLA Yalnızlık Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, güvenli bağlanma stilinde cinsiyetler arasında, kayıtsız bağlanma stilinde ise sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılığa rastlanmıştır.

Haliloğlu (2008), ortaöğretim 9.sınıf öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin bağlanma biçimleri ve işlevsel olmayan tutumlarla ilişkisini incelediği araştırmasında, 615 lise öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırmada ölçme aracı olarak UCLA Yalnızlık Ölçeği, Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği ve Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, yalnızlık düzeyleri, bağlanma biçimleri ve işlevsel olmayan tutumları kullanma sıklıkları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Araştırma bulguları, yalnızlık düzeyi düşük olan öğrencilerin güvenli bağlandıklarını göstermektedir. Mükemmelci ve otonom tutum ile kaçınmalı bağlanma ve güvenli bağlanma biçimlerinin yalnızlık üzerinde anlamlı düzeyde yordayıcı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Araştırmada cinsiyete göre bağlanma biçimleri incelendiğinde, kız ve erkek öğrencilerde kaygılı ve kaçınmalı bağlanma biçimleri arasında bir farklılığa rastlanmazken, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha güvenli bağlandıkları belirlenmiştir.

Sümer (2006)'in, hem temel anne baba davranışlarının (duygusal sıcaklık ve reddetme) hem de görece kültüre özgü davranışların (aşırı koruma ve karşılaştırma), ergenlerin anne ve babalarına bağlanmalarını ne ölçüde yordadığını incelemek amacıyla yaptığı araştırmaya lise 9. ve 10. sınıflarda okuyan 218 öğrenci ve onların

anne ve babaları katılmıştır. Araştırmada, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi-II ve “Yetiştirilme Anılarım (EMBU)” ölçeklerinin kısa formları kullanılmıştır. Araştırma bulguları, hem annelerin hem de babaların çocuk yetiştirme davranışlarının ergenlerin bağlanma örüntüsünü anlamlı şekilde yordadığını göstermiştir. Annelerin duygusal yakınlığı ve babaların reddetme davranışı bağlanma boyutlarının en güçlü yordayıcıları olarak bulunmuştur. Ayrıca, başta babanın reddetme davranışı olmak üzere babaların çocuk yetiştirme davranışları bağlanma güvenliği ile güçlü bir ilişki göstermiştir.

Demirli (2007)’nin bağlanma boyutları, cinsiyet ve aile yapısının, yalnızlığı ne derecede yordadığını araştırmak amacıyla, 473 üniversite öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırmada ölçme aracı olarak, UCLA Yalnızlık Ölçeği, Aile Yapısını Değerlendirme Aracı ve Yakın İlişki Yaşantıları Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, erkeklerin kızlardan, düşük uyum gösteren ailelere sahip olanların yüksek uyumlu ailelerden, korkulu kaçınan bağlanma türüne sahip olanların güvenli, kayıtsız kaçınan ve saplantılı bağlanma türüne sahip olan bireylerden daha fazla yalnızlık düzeyine sahip olduğunu göstermiştir.

Kankotan (2008)’in bağlanma boyutları, ilişki durumu ve cinsiyetin, öznel iyi oluşun olumlu duygu, olumsuz duygu ve yaşam doyumu boyutları üzerindeki rolünü incelediği araştırmasına 389 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonuçları, bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutları ile cinsiyetin yaşam doyumunu yordadığını göstermiştir. Sonuçlar, ayrıca, bağlanmanın kaçınma boyutunun pozitif duyguyu; bağlanmanın kaygı boyutunun ise negatif duyguyu yordadığını ortaya çıkarmıştır.

Morsünbül (2005), ergenlerin kimlik statülerini bağlanma stilleri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından incelediği çalışmasında, lise ve üniversitede okuyan 401 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırmada, Benlik Kimliği Statüleri Ölçeği (BKSÖ) ve İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, kimlik statülerinin askıya alınmış kimlik statüsü boyutunda bağlanma stillerine göre farklılaştığı saptanmıştır.

Damarlı (2006), ergenlerde bağlanma stilleri, toplumsal cinsiyet rolleri ve benlik kavramı arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla 572 lise öğrencisi üzerinde

çalışma yapmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak, Offer Benlik İmgesi Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi ve Bem Cinsiyet Rolü Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, güvenli bağlanma stiline sahip katılımcıların saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stiline sahip katılımcılardan; kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerin ise saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerden daha olumlu benlik kavramlarına sahip oldukları belirlenmiştir.

Deniz ve Hamarta (2003)'nın, üniversite öğrencilerinin cinsiyet ve bağlanma stillerinin sosyal beceri ve yalnızlık düzeyleri üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla 383 üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmada, ölçme aracı olarak Kendini Tanımlama Envanteri, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve İlişki Ölçekleri Anketi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, sosyal beceri puanları üzerinde bağlanma stillerinin anlamlı düzeyde etkiye sahip olduğu ve en yüksek etkiyi güvenli bağlanma stilinin yaptığı gözlenmiştir. Yalnızlık düzeyleri üzerinde bağlanma stillerinin anlamlı düzeyde etkiye sahip olduğu gözlenmiştir.

Sarı ve Kılıç (2003)'in, sevdiği birini kaybeden ergenlerin stresle başa çıkma yöntemlerini ve kaybettikleri kişinin yerini alanlara yönelik bağlanma stillerini belirlemek amacıyla 152 lise öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada, ölçme aracı olarak Stresle Başa Çıkma Tutumları Envanteri, İlişki Anketi ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde, sınıf düzeyleri arasında bağlanma stilleri ve başa çıkma tarzları açısından anlamlı bir fark bulunamazken; cinsiyetle bağlanma stilleri ve başa çıkma tarzları arasında anlamlı bir fark olduğu; sevilen birinin kaybıyla da bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Onur (2006)'un lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 479 lise öğrencisi ile yaptığı çalışmada, veri toplama aracı olarak Rhatus Atılganlık Envanteri, İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, atılganlık ile güvenli bağlanma arasında pozitif yönde, kaygılı bağlanma ile de negatif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca cinsiyet, yaş, okul türü ve doğum sırası ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Terzi ve Cihangir Çankaya (2009), bağlanma stillerinin öznel iyi olma ve stresle başa çıkma tutumlarını ne ölçüde yordadığını belirlemek amacıyla 341

üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada, ölçme aracı olarak İlişki Ölçekleri Anketi, Benlik Saygısı Ölçeği, Yaşam Doyumunu Ölçeği ve Stresle Başa Çıkma Tutumları Envanterini kullanmışlardır. Araştırma bulguları, güvenli bağlanma stiline, özsaygının ve stresle başa çıkma tutumlarından aktif planlamanın, dış yardım aramanın, dine sığınmanın, kabul/bilişsel yeniden yapılanmanın; saplantılı bağlanmanın ise, yaşam doyumunun anlamlı birer yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Ayrıca korkulu bağlanma stiline, kaçma/soyutlama başa çıkma tutumunu, kayıtsız bağlanma stiline aktif planlama başa çıkma tutumunu anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür.

Deniz (2006), ergenlerin bağlanma stilleri ile çocukluk dönemindeki istismar yaşantıları, suçluluk ve utanç duyguları arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla, 566 üniversite öğrencisi üzerinde araştırma yapmıştır. Araştırmada ölçme aracı olarak İlişki Ölçekleri Anketi, Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği ve Suçluluk-Utanç Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, bağlanma stillerinden korkulu bağlanma ile utanç duygusu arasında ve çocuklukta istismarlarla saplantılı bağlanma arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca güvenli bağlanma ile de utanç duygusu arasında anlamlı düzeyde negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır.

Çamurlu Keser (2006), çocuk yetiştirme süreci içerisinde bağlanma ve ana babalık stillerinin rolünü incelemek amacıyla yaptığı araştırmasında, 6-11 yaş arası 180 çocuk ve bu çocukların anneleri üzerinde çalışmıştır. Araştırmada İlişki Ölçekleri Anketi, Ana Baba Tutum Ölçeği, Ana Babalık Stilleri Ölçeği ve Güvenli Bağlanma Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonuçları, güvenli bağlanan annelerin, çocuk yetiştirme sürecinde kabul/ilginin yüksek, sıkı kontrolün düşük olduğu annelik boyutunu uyguladıklarını ve güvenli bağlanan çocukların annelerinin, kabul/ilginin yüksek olduğu çocuk yetiştirme stili uyguladıklarını göstermiştir.

Özer (2009), öz-belirleme kuramı çerçevesinde ihtiyaç doyumunu, içsel güdülenme ve bağlanma stillerinin üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarına olan etkilerini incelemek amacıyla yaptığı çalışmasını, 638 üniversite öğrencisi ile yürütmüştür. Araştırmada İhtiyaç Doyumu Ölçeği, Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği, İlişki Anketi ve Öznel İyi Oluş Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öznel iyi oluş ile güvenli bağlanma arasında pozitif yönde; kayıtsız,

korkulu ve saplantılı bağlanma arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Saymaz (2003), üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla yaptığı araştırmada, 474 üniversite öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırmada ölçme aracı olarak, İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA), Kişilerarası İlişkiler Tarzı Ölçeği (KİTÖ) ve demografik ve kişisel özellikleri ölçmek için hazırlanan bir anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, güvenli bağlanma stili ile duyarlılık ve dışadönüklük faktörleri olumlu yönde ilişkili bulunurken, korkulu bağlanma stili ile bu faktörler olumsuz yönde ilişkili bulunmuştur. Saplantılı bağlanma stili ile bağımsızlık ve kararlılık boyutları olumsuz, destekleyicilik, hoşgörü, temkinlilik ve dengelilik boyutları olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Kayıtsız bağlanma stili ile de dışadönüklük faktörü olumsuz yönde ilişkili bulunmuştur.

Ülkemizde bağlanma ile ilgili yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde; daha çok lise ve üniversite öğrencileri ile çalışıldığı, çalışmalarda betimsel yöntemin tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca bu çalışmalarda en çok kullanılan ölçeğin İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak da bağlanma çalışmalarının çoğunun dörtlü bağlanma modelini temel alarak yapıldığı, çok az sayıda araştırmada farklı ölçme araçları kullanılarak üçlü modelin temel alındığı görülmektedir.

2.5.2. Bağlanma İle İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Bağlanma, ülkemize göre yurtdışında daha eski bir araştırma konusudur. Konu ile ilgili olarak araştırmalar çok geniş bir alanda yapılmıştır. Aşağıda bağlanma ile ilgili olarak yurt dışında yapılan bazı araştırma sonuçları sunulmuştur.

Simons, Paternite ve Shore (2001)'un, ergenlerin ebeveyn-ergen bağlılığının niteliği algısı ile ergen saldırganlığı arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarına, 68 altıncı sınıf öğrencisi ile onların ebeveynleri ve öğretmenleri katılmıştır. Araştırmada ölçme aracı olarak, The Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA), The Aggressive Behavior Scale, araştırma için geliştirilen öz-saygı ölçeği,

sosyal biliş ve saldırganlık anketleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, anne/ergen ve baba/ergen bağılıkları, daha yüksek sosyal zekâlı ergenlik, daha düşük saldırganlık beyanlarıyla ilişkilendirilmiştir. Anne/ergen ve baba/ergen bağılıkları daha yüksek özgüvenli ergenler, baba tarafından belirtilen daha düşük ergen saldırganlığı ve yine baba tarafından belirtilen daha yüksek ergen sosyal davranışıyla ilişkilendirilmiştir.

Allen, Boykin McElhaney, Kuperminc ve Jodl (2004), ergenlerin bağlanma güvenliğinde iki yıllık bir süreçte gerçekleşen değişimleri inceledikleri araştırmalarında, 16-18 yaş arasındaki 101 ergen ve anneleri ile çalışmışlardır. Araştırmada ölçme aracı olarak, Adult Attachment Interview (AAI), Mother -Father -Peer Scale, anne-ergen etkileşimleri gözlemi ve ergenlerin bildirimleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, bir veya daha fazla ailesel veya çevresel stres unsuruna sahip ergenlerde, ergenlik boyunca güvenlikte kayda değer düşüşler görülürken, bir risk faktörü bulunmayan ergenlerin takip eden iki yılda daha fazla güvenliğe sahip oldukları görülmüştür.

Phaik Ooi, Ang, Fung, Wong ve Cai (2006), ebeveyn-çocuk bağılılığının niteliğinin saldırganlık, sosyal stres ve öz-saygı üzerindeki etkisini incelemek amacıyla, 8-12 yaşları arasında olan ve antisosyal davranışlar gösteren 91 Asyalı çocuk üzerinde çalışmışlardır. Araştırmada ölçme aracı olarak, The Parenting Stress Index (PSI), The Child Behaviour Checklist (CBCL), The Social Stress Subscale of the Self-Report of Personality-Behaviour Assessment System for Children (SRP-BASC) ve The Rosenberg's Self-Esteem Scale (RSE) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, yüksek ebeveyn-çocuk bağılılığı niteliği, ebeveyn tarafından değerlendirilmiş daha düşük seviyede saldırganlık ve sosyal stresle ve daha yüksek öz-saygı seviyesiyle ilişkilendirilmiştir.

Allen, Porter, McFarland, Boykin McElhaney ve Marsh (2007), bağlanma güvenliğinin psikososyal işlevselliğin çeşitli alanlarıyla ilişkisini araştırdıkları çalışmalarında, 167 ergen (7. ve 8. Sınıf öğrencileri) üzerinde çalışmışlardır. Araştırmada ölçme aracı olarak, Adult Attachment Interview (AAI), The Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA), Child Depression Inventory, The Child Behaviour Checklist (CBCL), ergen-ebeveyn ve ergen-akran ilişki gözlemleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ergenlikte bağılılığın, ergenlerin anne-ergen

ilişkisi haricinde birçok önemli sosyal ilişkideki işleyişleriyle ve erken ergenlikte psikososyal bozukluk belirtilerinin gelişmesiyle geniş ve önemli bağlantıları olduğu bulunmuştur. Sonuçlar, ergenlikte bağlılık güvenliğinin yalnızca ilişkisel göstergelerle değil aynı zamanda uzun vadeli psikolojik işlev ve bozukluklarla da bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Allen, Moore, Kuperminc ve Bell (1998), ergenlikte bağlanma sisteminin anlamını ve işlevini incelemek amacıyla, orta derecede risk grubunda olan (okulda başarısız olan, devamsızlık yapan vb.) 14-18 yaş grubu 131 ergen ile onların ebeveynleri ve yakın arkadaşları üzerinde çalışma yapmışlardır. Araştırmada ölçme aracı olarak, Adult Attachment Interview (AAI), Adolescent Self-Perception, Youth Self Report, Child Behavior Checklist ve The Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, bağlanma deneyimlerinin, ergenlerdeki psikososyal işleyiş ile bağlantılı olduğu görülmüştür. Bağlanma güvensizliği gençlerdeki dışlanan davranışlarla ilişkili bulunmuştur.

Reio, Marcus ve Sanders-Reio (2009), öğrenci-öğrenci arkadaşlıklarının, öğrenci-öğretmen ilişkilerinin ve bağlılık tarzlarının Genel Eğitim Geliştirme (GED) programının tamamlanmasıyla ne şekilde ilişkili olduğunu araştırmak için 244 ergen üzerinde çalışmışlardır. Araştırma sonuçları, güvenli bağlılık tarzları olanların öğrenci arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle daha iyi ilişkileri olduğunu ortaya çıkartmıştır.

Waters, Merrick, Treboux, Crowell ve Albersheim (2000), Ainsworth'un Yabancı Durum çalışmasına katılmış olan bebeklerle yirmi yıl sonra, bağlanmadaki istikrar ve değişimi belirlemek amacıyla çalışmışlardır. Bu çalışma için 50 kişiye ulaşan araştırmacılar, 20-22 yaş grubundaki katılımcılara Berkeley Adult Attachment Interview (AAI) uygulamışlardır. Araştırma sonucunda, katılımcıların %72'sinin (36/50) erişkinlik döneminin başlarında aynı "güvenli/güvensiz" bağlılık sınıflandırmasına dâhil oldukları, annesi olumsuz durumlar bildiren çocukların yüzde %56'sının (10/18) çocukluk dönemindeki bağlılık sınıflandırmalarının, erişkinlik döneminin başlarında değiştiği ve böyle durumlar bildirmeyen katılımcıların %28'inin (9/32) bağlılık sınıflandırmasının değiştiği görülmüştür.

Iwaniec ve Sneddon (2001), bağlanma stilineki süreklilik ve değişiklikleri etkileyen faktörleri inceledikleri boylamsal çalışmaları için, çeşitli gelişim

problemleri olan 44 çocukla çalışmışlardır. Araştırmaya katılan çocukların bağlanma stilleri Yabancı Durum testi ile belirlenmiş ve söz konusu çocuklar ile ailelerine yönelik bir destek programı yürütülmüştür. Yirmi yıl sonra bu çocuklardan 31 tanesine ulaşılarak The Attachment Style Classification Questionnaire uygulanmış ve bağlanma stilleri bir kez daha ölçülmüştür. Araştırma sonucunda, birçok vakanın güvensiz bağlanma tarzından güvenli bağlanma tarzına doğru değişiklik gösterdiği görülmüştür. Bulgular, uygun destek ve müdahale sağlandığında ya da farklı durumlar veya ilişkilerle karşılaşıldığında içsel çalışan modellerin değişebileceğini göstermiştir.

Laible, Carlo ve Raffaelli (2000)'nin, ebeveyn ve akran bağlılığının ergen uyum süreci ile ilişkilerini incelemek amacıyla 89 ergen üzerinde yaptıkları araştırmada ölçme aracı olarak, The Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA), Child Depression Inventory, Interpersonal Reactivity Questionnaire, The Suppression of Aggression Scale kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, ebeveyn ve akran bağlılığının ölçülen uyum sağlama göstergeleri için benzer işlevler üstlendiklerini göstermiştir. Hem akran hem de ebeveyn bağlılığında yüksek sonuç alan ergenler en iyi uyum sağlayanlar (daha az agresif ve depresif) olarak belirlenmiş, ikisinde de düşük sonuç alanların daha kötü uyum sağladıkları görülmüştür. Akran bağlılığında yüksek ancak ebeveyn bağlılığında düşük olanlar, ebeveyn bağlılığında yüksek akran bağlılığında düşük olanlara göre daha iyi uyum sağlamışlar, bu da akran bağlılığının ergen uyum sürecinde ebeveyn bağlılığından daha etkili olduğuna işaret etmiştir.

McElhaney, Immele, Smith ve Allen (2006), ergenlikteki arkadaşlık kalitesi ve suç işleme davranışı arasındaki ilişkinin bir yönlendiricisi olarak bağlanma organizasyonunu araştırmışlardır. Bu çalışmada, olası risk grubunda olan (okulda başarısız olan, devamsızlık yapan vb.) 14-17 yaş grubu 71 ergenden alınan veriler kullanılmıştır. Araştırmada ölçme aracı olarak, Adult Attachment Interview (AAI), The Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA) ve The Problem Behavior Inventory (PBI) kullanılmıştır. Sonuçlar yönlendirici bir bağlanma organizasyonunun etkisinin, güçlü ve destekleyici arkadaşlıkların düşük suç işleme düzeyi ile bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç, bağlanma organizasyonunun sosyal ilişkilerin kalitesinin altındaki koşulları betimlemede önemli bir rol oynadığını göstermiştir.

Gomez ve McLaren (2007), geç ergenlikte anne ve baba bağlanması, özsaygı ve saldırganlık arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla, 18-20 yaş grubundaki 385 katılımcı ile çalışmışlardır. Araştırmada ölçme aracı olarak, The Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA), The Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES) ve The Youth Self-Report (YSR) kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, özsaygının hem baba bağlanması-saldırganlık ve anne bağlanması-saldırganlık ilişkileri üzerinde katkı sağlayıcı ve uzlaştırıcı etkisi olduğunu, hem de anne bağlanması-saldırganlık ilişkisini dengelediğini göstermiştir. Ayrıca bulgular, anne ve baba bağlanmasının olumlu anlamda özsaygı ile ilişkilendirildiğini, olumsuz anlamda da saldırganlık ile ilişkilendirildiğini göstermiştir.

Belsky ve Fearon (2002), çocuğun gelişiminde erken bağlanma güvenliği ve annenin duyarlılığının etkisini incelemek amacıyla, Erken Dönem Çocuk Bakımı Çalışması (NICHD)'na katılmış olan 1053 çocuk üzerinde on beşinci ve yirmi dördüncü aylarda ve üç yaşında olmak üzere boylamsal bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada, anne görüşmelerinden ve Yabancı Durum uygulamasından (Strange Situation procedure) elde edilen veriler kullanılmıştır. Araştırmada, 15 aylıkken annelerine bağlılıklarında güvenli olan ve 24 aylıkken duyarlı bakım gören çocuklar, işbirliği, açıklayıcı ve kavrayıcı dil, okula hazır olma durumu ve davranış problemleri konularında, güvensiz geçmişleri ve sonrasındaki duyarsız bakım gören yaşlıtlarına nazaran daha başarılı olmuşlardır. Ayrıca, güvenli bağlılık geçmişleri ve sonrasındaki duyarlı bakım gören 3 yaşındaki çocuklar, bütün alanlarda daha iyi sonuçlar almışlardır, ama güvensiz bakım geçmişleri ve sonrasındaki duyarsız bakım gören çocuklar en kötü performansı sergilemişlerdir.

Gloger-Tippelt, Gomille, Koenig ve Vetter (2002), bebeklikteki bağlanma davranışı ile okulöncesi dönemdeki bağlanma arasındaki ilişkiyi boylamasına incelemişlerdir. Bağlanmanın aktarımı ve devamlılığı, anne ve çocuğuyla Yabancı Durum (SS) yöntemi, çocuk beş yaşındayken anneyle Adult Attachment Interview (AAI) ve çocuk altı yaşındayken Oyuncak Oyununda Hikâye Tamamlama (SCPDP) yöntemi ile belirlenen Bağlanma Temsilleri (SCPDP) kullanılarak 28 Alman ailesinde test edilmiştir. Araştırma sonuçları, bir yaştan altı yaşa kadar bağlanmanın anlamlı bir devamlılığı olduğunu ve hem anneye ait Yetişkin Bağlanma Görüşmesi ile çocuğun Yabancı Durum yöntemindeki bağlanma niteliği arasında hem de anneye

ait Yetişkin Bağlanma Görüşmesi ile altı yaşındakilerin bağlanma temsilleri arasında benzerlik olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Davis, Shaver ve Vernon (2003), cinsiyet, yaş ve bağlanma stillerinin ayrılığa duygusal ve davranışsal etkilerini incelemek amacıyla, 15-50 yaş arası 5000 kişi üzerinde çalışmışlardır. Araştırmada ölçme aracı olarak, araştırmaya katılanlara internet aracılığıyla ulaştırılan The Dating Survey IV: Breaking Up anketi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ayrılmaya karşı bireysel tepkilerin bağlanma stilleriyle bağlantısı olduğu görülmüştür. Bağlanma güvenliği sosyal başa çıkma stratejileriyle, bağlanma güvensizliği ise tedirginlik ve kayıpların üstesinden gelmek için alkol ve uyuşturucu kullanmayla ilişkili bulunmuştur.

Buist, Dekovic, Meeus ve Aken (2004), bağlanmanın niteliğindeki farklılıkların kişinin özellikleri (kişi etkisi/bağlanma stili), bağlanma figürünün özellikleri (partner etkisi), bağlanma ilişkisinin özellikleri (ilişki etkisi) ve ailenin özellikleri (aile etkisi) ile açıklanıp açıklanamayacağını belirlemek için Sosyal İlişkiler Modelini (SRM) kullanmışlardır. Araştırmada, Hollandalı 288 ailede, 11-15 yaş grubundaki iki ergen çocuk ve ebeveynleri, diğer aile üyeleriyle olan bağlanma ilişkileri üzerine bilgi vermişlerdir. Araştırmada ölçme aracı olarak, The Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA) kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, kişinin özellikleri ve bağlanma ilişkisinin özelliklerinin bağlanmanın niteliğindeki farklılıkları açıklamadaki en önemli etkenler olduklarını göstermiştir. Sonuçlar, kişinin özelliklerinin, bağlanmanın niteliğindeki farklılıkları açıklamakta, partnerin özelliklerinden daha önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Yurtdışında bağlanma ile ilgili yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde; çalışma grubunun oldukça geniş olduğu, ergenler ve küçük çocuklarla sıkça çalışıldığı, çalışmalarda deneysel yöntemin de kullanıldığı ve uzun dönemli izleme çalışmalarının da yapıldığı dikkati çekmektedir.

2.6. Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Ülkemizde Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının ve bu okullara devam eden öğrencilerin sayısı azımsanmayacak düzeyde olmasına rağmen, bu okullara ilişkin

araştırmalar oldukça sınırlıdır. Aşağıda YİBO'lar ile ilgili olarak yapılan bazı araştırma sonuçları sunulmuştur.

Güven (1996), Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda kalan ve ailesi yanında kalan öğrencilerin benlik kavramı düzeylerini incelediği araştırmasını, YİBO'da kalan 570 öğrenci ile ailesi yanında kalan 568 öğrenci olmak üzere toplam 1138 öğrenci üzerinde yürütmüştür. Araştırmada, Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği ve Öğrenci Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, YİBO'da ve ailesi yanında kalan öğrencilerin benlik kavramı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca, YİBO'da kalan öğrencilerden, kendi istemediği halde koşullar gereği YİBO'ya girenlerin kendi isteği ile girenlere; YİBO'da gereksinmelerinin karşılanmasından memnun olmayanların memnun olanlara; ailesi tarafından seyrek ziyaret edilenlerin sık ziyaret edilenlere; eve çok ender gidenlerin sık gidenlere; öğretmenlerinin tutumlarını otoriter veya ilgisiz olarak algılayanların demokratik algılayanlara göre daha düşük benlik kavramı düzeyine sahip oldukları bulunmuştur.

Coşkun (2004), ailesinin yanında okuyan ve yatılı olarak okuyan ilköğretim öğrencilerinin akademik başarıları, çevrelerinden algıladıkları sosyal destek, okullarına ilişkin tutum ve davranış-uyum sorunları arasındaki ilişkileri okul türü, cinsiyet ve kademe düzeylerine göre incelediği araştırmasında, üç farklı okul türünden toplam 438 ilköğretim öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırmada, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, 6-18 Yaş Çocuk ve Gençler İçin Öğretmen Bilgi Formu ve Kişisel Bilgi Formu, Okula İlişkin Tutum Ölçeği ve 11-18 Yaş Grubu Gençler İçin Kendini Değerlendirme Ölçeği veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, I.kademede en düşük akademik ortalamayı ve en düşük uyumu yatılı bölge okulu öğrencileri göstermektedir. Yatılı bölge okulunun ve taşınmalı eğitim yapan okulun öğretmenleri, normal semt okulu öğretmenlerine göre öğrencilerinde sınıf düzeyine göre değişme gösteren daha fazla problem davranış bildirmişlerdir.

Halıcı (2005), Yatılı İlköğretim Bölge Okuluna devam eden ve ailesi ile birlikte yaşayan 12-14 yaş grubu çocukların saldırganlık eğilimleri ile benlik kavramlarını incelediği araştırmasını, 360 çocuk üzerinde yapmıştır. Araştırmada, Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği, Saldırganlık Ölçeği ve Genel Bilgi Formu

kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocuğun yaşadığı yerin ve saldırganlık eğiliminin, yansıtılmış saldırganlık ve kendine dönük saldırganlık boyutlarına ve benlik kavramına ilişkin puanlarda anlamlı bir farklılık yarattığı saptanmıştır. Ayrıca çocuğun yaşının, cinsiyetinin, kardeş sayısının, YİBO'da okuyan çocuklarda YİBO'ya gelme nedeninin, okulla/sağlıkla ilgili bir problemi olduğunda ailesinin ilgilenme durumunun saldırganlığa ait çeşitli boyutlardan alınan puanlarda farklılık yarattığı belirlenmiştir.

Şenol ve Yıldız (2009), Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında okuyan öğrencilerin öğretmenleri ve aileleri ile olan etkileşimlerini incelemek amacıyla, 1240 YİBO öğrencisine anket formu uygulamışlardır. Araştırma bulguları, YİBO'larda eğitim alan öğrencilerin aile desteklerinin son derece düşük olduğunu, öğretmenlerin öğrencilerin problemlerini çözmelerinde, düzenli ders çalışmalarında ve ödevlerinde onlara yardımcı olduklarını göstermiştir.

Arı (2002), Türkiye'de normal, taşınmalı ve yatılı olmak üzere üç uygulama şeklinde ortaya çıkan sekiz yıllık ilköğretim uygulamalarını, bu okullardaki öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine dayalı olarak değerlendirmek amacıyla yaptığı araştırmada, üç okul türünden toplam 115 öğretmen ve 536 öğrenciye anket uygulamıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerde aile özlemi, isteksizlik, sinirlilik gibi durumların en yüksek oranda gözlemlendiği okulun YİBO'lar olduğu, çocukların öğretileriyle en az ilgilenen velilerin YİBO öğrenci velileri olduğu, yatılı öğrencilerin en fazla arkadaşına sahip öğrenciler olduğu, sınıf düzeyi yükseldikçe YİBO'ları tercih eden öğrencilerin sayısında büyük artış olduğu bulunmuştur.

Aralpınan (1998), 1985-1995 yılları arasındaki 10 yıllık dönemde Yatılı İlköğretim Bölge Okulları'nın sayısal gelişimini araştırmak ve bu okulların hizmet sunduğu çevreyi betimlemek için yaptığı araştırmasında, ilgili yasa, yönetmelik ve kaynakları taramış, ayrıca örneklem olarak seçilen okulda öğrenci ve öğretmenlerle görüşmeler yapmış, okul öğrencilerine (269 öğrenci) Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Öğrenci Anket Formu uygulamıştır. Araştırma sonucunda, Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının ve bu okulların öğrenci sayılarının düzenli bir artış gösterdiği, erkek öğrenci sayısının kız öğrenci sayısına göre çok daha fazla arttığı, öğrencilerin yatılı okula devam gerekçelerini oturdukları yerde okul olmaması ve ailelerinin kendilerini

okutacak gelirlerinin olmamasının oluşturduğu, öğrencilerin yarısından çoğunun ailesinin gelirinin çok düşük olduğu belirlenmiştir.

Yetim (2001), Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının mevcut durumu ve öğrenci hizmetlerinin neler olduğu üzerine yaptığı araştırmasında, YİBO'lara ilişkin tarama çalışması yapmış ve öğrenci hizmetlerini değerlendirmek amacıyla okul yöneticilerine yönelik anket formu uygulamıştır. Araştırma sonucunda, YİBO'ların neredeyse tamamında öğretmen ve eğitimci olmayan personel açığı olduğu, bu okulların yarısına yakınında rehber öğretmen bulunmadığı, YİBO'ların fiziksel ortamlarının ve öğrencilere yapılan yardımların yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Kılıç (2001), Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ile diğer ilköğretim okullarının toplumsal fonksiyonlarını gerçekleştirme düzeylerinin karşılaştırdığı araştırmasında, YİBO'lar ile diğer ilköğretim okullarından 262 öğretmen ve 803 öğrenciye araştırma konusu ile ilgili hazırlanan anketi uygulamıştır. Araştırma sonucunda, ilköğretimin toplumsal fonksiyonlarını gerçekleştirme düzeyleri açısından ilköğretim okulları lehine önemli farklılıklar olduğu bulunmuştur. Türk milletinin milli ve insani değerlerini kavratma, başkaları ile iyi ilişkiler kurma ve işbirliği içinde çalışan vatandaşlar olarak yetiştirme amaçlarının gerçekleştirilmesinde diğer ilköğretim okulları avantajlı bulunurken, sosyal hayatın gerektirdiği toplumsal kurallara uyma alışkanlığı kazandırma, çevreleri ile etkileşim içinde olan bireyler olarak yetiştirme, kişisel problemler ile ilgilenme amaçlarının gerçekleştirilmesinde ise okul türleri arasında fark bulunmamıştır.

Ülkemizde YİBO'lar ile ilgili yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde; çalışmaların daha çok bu okulların mevcut durumları ve sağlanan hizmet ile öğrencilerin ihtiyaçları üzerine olduğu, yatılı okullardaki öğrencilerin çeşitli psikolojik değişkenler açısından incelendiği araştırmaların sınırlı kaldığı görülmektedir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, veri toplamada izlenen yol ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel işlemler açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, bağlanma stillerinin bazı değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığının incelendiği betimsel bir araştırmadır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedef alır. Bu tür araştırmalarda, değişkenlerin deneysel olarak ayarlanması, olayların meydana gelme ya da gelmemesinin kontrol edilmesi söz konusu değildir. Üzerinde inceleme ve gözlem yapılmakta olan olaylar ve davranışlar, bu incelemeler yapılmaya bile aynı şekilde devam eder. Araştırmacının ayarlamaya ve değiştirmeye tabi tutacağı şey, sadece uygulayacağı teknikler, gözlemler ve ilişkilerin analizidir (Kaptan, 1998: 59-60)

3.2. Evren Ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Elazığ ilindeki yatılı ilköğretim bölge okullarına devam eden II. kademe 1923 öğrencidir (780 kız, 1143 erkek). Elazığ ili merkezi ve ilçelerinde bulunan yatılı ilköğretim bölge okulları

arasından tesadüfî küme örnekleme yöntemi ile araştırmanın örneklemini oluşturan okullar belirlenmiştir.

Araştırmanın örneklemini, Elazığ ili Merkez 75. Yıl İMKB YİBO, Maden Asım Sürücü YİBO ve Karakoçan YİBO II. kademe öğrencileridir. Ayrıca aynı ilçelerde bulunan Merkez Barbaros Hayrettin Paşa İlköğretim Okulu, Maden Atatürk İlköğretim Okulu ve Karakoçan Atatürk İlköğretim okullarının II. kademe öğrencilerine ait veriler de YİBO'lar ve yatılı olmayan ilköğretim okullarının karşılaştırılmasında kullanılmıştır.

Elazığ ilindeki yatılı ilköğretim bölge okullarının II. kademe öğrencilerine ilişkin evren ve örneklemin cinsiyetlerine ve sınıf düzeylerine göre dağılımı Çizelge 4'de sunulmuştur.

Çizelge 4. Araştırma Kapsamına Alınan YİBO Öğrencilerine İlişkin Evren ve Örneklemin Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Evren			Örneklem		
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam
Sınıf						
6	304	369	673	55	94	149
7	245	347	592	61	69	130
8	231	427	658	63	117	180
Toplam	780	1143	1923	179	280	459

Çizelge 4'de görüldüğü gibi, araştırmanın örneklemini YİBO'da yatılı olarak kalan 179 kız ve 280 erkek öğrenci olmak üzere toplam 459 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada ayrıca bir denencede karşılaştırma grubu olarak alınan, yatılı olmayan ve YİBO'daki öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyine benzer ilköğretim okullarına devam eden 368 öğrenci (188 kız, 180 erkek) ye ait veriler de kullanılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak, “Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği” (Koçak Delen, 2003), “Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeği” (Aydın ve Tekinsav Sütçü, 2007) , “Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği” (Kaya, 2005) ve araştırmacı tarafından oluşturulan “Öğrenci Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Veri toplama araçları ile ilgili bilgiler aşağıda sunulmuştur.

3.3.1. Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği

Bu ölçek, ergenlerin bağlanma stillerini ölçmek amacıyla Koçak Delen (2003) tarafından geliştirilmiştir. Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği, 11 maddeden oluşmaktadır. 11 maddelik ölçeğin 4 maddesi güvenli bağlanmayı, 4’ü kaçınan bağlanmayı ve 3’ü ise kaygılı bağlanmayı ölçmeye yönelik maddelerdir. Güvenli bağlanma ve kaçınan bağlanmadan alınabilecek puan 4-12, kaygılı bağlanmadan alınabilecek puan ise 3-9 arasında değişmektedir. Her bir bağlanma stili birbirinden farklı olduğu için ölçekten bir toplam puan elde edilmemektedir. Öğrenci hangi alt ölçekten en yüksek puanı alırsa o alt ölçeğin işaret ettiği bağlanma stiline sahip olarak değerlendirilmektedir.

Ölçeğin güvenirlik çalışmalarında, iç tutarlık güvenirliği için Cronbach Alfa değeri, güvenli bağlanma alt ölçeği için .64, kaçınan bağlanma alt ölçeği için .58 ve kaygılı bağlanma alt ölçeği için .51; test-tekrar test güvenirliği katsayısı da güvenli bağlanma alt ölçeği için .76, kaçınan bağlanma alt ölçeği için .83 ve kaygılı bağlanma alt ölçeği için .90 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt ölçeklerle korelasyonu, güvenli bağlanma alt ölçeği ile .51, kaçınan bağlanma alt ölçeği ile .61 ve kaygılı bağlanma alt ölçeği ile .51 olarak bulunmuştur.

3.3.2. Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği

Bu ölçek, ergenlerde sosyal kaygıyı ölçmek amacıyla La Greca ve Lopez (1998) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türk örnekleme için geçerlik ve güvenirlik çalışması Aydın ve Tekinsav Sütçü (2007) tarafından yapılmıştır. Ölçek, çocuklar için geliştirilen Çocuklar İçin Sosyal Kaygı Ölçeği'nin gözden geçirilmiş formu (ÇSKÖ-R)'nda sözcük değişiklikleri yapılarak ergenlere uyarlanmış halidir.

Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği (ESKÖ), 22 maddeden oluşmaktadır. Bunlardan 18'i ölçek maddesi olup, geriye kalan 4 madde ise puanlamaya katılmamaktadır. Ölçek, üç faktörlü bir yapıya sahiptir. Faktör analizleriyle desteklenen bu alt ölçekler, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (ODK), Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (G-SKHD) ve Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (Y-SKHD)'dir. ESKÖ, 5'li likert tipi (1=Hiçbir zaman; 5=Her zaman) bir ölçektir. Ölçekten her bir alt ölçek için birer puan ve bir toplam puan elde edilmektedir.

Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği'nin Türk ergenler için psikometrik özellikleri, Aydın ve Tekinsav Sütçü (2007) tarafından, 12-15 yaş arasındaki 1242 ergen üzerinde incelenmiştir. ESKÖ' nün yapı geçerliğini incelemek amacıyla varimax eksen döndürme yöntemi kullanılarak faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin orijinalinde var olan üç faktörlü yapısı desteklenmiştir. Yapı geçerliğini değerlendirmeye yönelik bir başka yol olarak ölçeğin alt ölçeklerinin birbirleriyle ve toplam puanla korelasyonları incelenmiştir. Her bir alt ölçeğin toplam puanla korelasyonları oldukça yüksek, birbirleriyle korelasyonları ise orta düzeyde bulunmuştur. ESKÖ'nün ölçüt geçerliğini belirleyebilmek için iki ayrı ölçekten yararlanılmıştır. Bunlar Çapa Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Fobi Ölçeği (ÇESFÖ) ve Çocuklar İçin Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri (ÇDSKE)'nin sürekli kaygı formudur. Bu iki ölçek ile ESKÖ' nün korelasyonları ise sırasıyla .75 ve .66 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin güvenirlik analizinde, ölçeğin tümü için elde edilen Cronbach Alfa ve iki yarım güvenirliği sırasıyla .88 ve .85 olarak saptanmıştır. Yapılan tüm analizler

dikkate alındığında, ESKÖ'nün Türkiye'deki ilköğretim ikinci kademe öğrencileri için sosyal kaygıyı değerlendirmede kullanılabileceği düşünülmüştür.

3.3.3. Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği

Bu ölçek, çocukların yalnızlık düzeylerini ölçmek amacıyla Asher ve Wheeler (1985) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması ve geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Kaya (2005) tarafından yapılmıştır. Çocuklar İçin Yalnızlık Ölçeği ilk kez Asher, Hymel ve Renshaw (1984) tarafından 3-6. Sınıf öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini ölçmek için geliştirilmiş, daha sonra Asher ve Wheeler (1985) tarafından küçük değişikliklerle okul temelli yalnızlık ölçeği haline getirilmiştir (Akt. Kaya, 2005).

Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği, 16'sı asıl, 8'i dolgu maddesi olmak üzere toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Dolgu maddeleri çocukların hobi ve ilgileri ile ilgili maddelerdir ve toplam yalnızlık puanının hesaplanmasında dikkate alınmamaktadır. Çocuklar her bir madde ile ilgili tepkilerini 5'li bir dereceleme (1=Benim için her zaman doğru; 5=Benim için hiç doğru değil) üzerinden işaretlemektedirler. Ölçekteki 9 madde tersinden puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 16, maksimumu puan ise 80'dir. Yaşanan yalnızlık duygusu, ölçekten alınan puanla doğru orantılıdır. Alınan puan yükseldikçe yaşanan yalnızlık duygusu artmaktadır.

Çocuklar İçin Yalnızlık Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması, geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılması amacıyla; 3-6. sınıf öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini ölçmek için geliştirilen ölçek, 7. ve 8. sınıflar da dâhil edilerek 1683 öğrenciye uygulanmıştır. 5-8. sınıflar için yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar ölçeğin orijinali ile benzer olarak tek faktörlü bir yapı sergilediği anlaşılmaktadır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı her iki sınıf düzeyi için de .87, test-tekrar test yöntemi ile hesaplanan güvenirlik katsayısı 3-4. sınıflar için .76, 5-8. sınıflar için .87 olarak hesaplanmıştır.

3.3.4. Öğrenci Kişisel Bilgi Formu

Öğrenci Kişisel Bilgi Formu, Güven (1996) tarafından geliştirilen formdan, bu araştırmanın amacına ve inceleme konusu olan bağımsız değişkenlere uygun olarak araştırmacı tarafından yeniden gözden geçirilerek düzenlenmiştir.

Bu form, araştırma kapsamına alınan öğrencilerin kişisel nitelikleri hakkındaki bilgilerin yanında, bu çalışmada inceleme konusu olan bağımsız değişkenlerle ilgili 15 sorudan oluşmaktadır. Yalnızca yatılı YİBO öğrencilerinin doldurduğu bu formda; öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri, cinsiyetleri, anne ve babalarının sağ olup olmadığı, kardeş sayıları, doğum sıraları, arkadaş ilişkilerinden ve okuldan memnuniyet düzeyleri, YİBO’da kaldıkları süre, YİBO’ya geliş sebepleri, YİBO’ya geliş şekilleri, aile bireyleri tarafından ziyaret edilme ve eve gitme sıklıkları, öğretmenlerinin ve anne ve babalarının tutumunu algılayış biçimlerine yönelik sorular yer almıştır.

3.3.5. Okul Başarısı

Öğrencilerin akademik başarıları hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırma yapılan okullardan 2008-2009 öğretim yılı I.dönem sonu karne not ortalamaları alınmıştır. Bu ortalamalar, 100’lük not sistemine göre, araştırmacı tarafından düşük, orta ve yüksek olarak derecelendirilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmadaki veri toplama araçlarının uygulamaları, 2008-2009 yılı I. döneminde yapılmıştır. Araştırmanın uygulama aşamasında ilk olarak, okullarda uygulama yapmak için İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izin alınmıştır. Daha sonra uygulamanın yapılacağı okul müdürlükleri ile görüşülerek araştırma hakkında gerekli bilgiler verilmiş ve uygulamanın yapılma zamanı ve koşulları belirlenmiştir. Belirlenen tarihlerde, uygulama yapılacak olan okullara gidilmiş ve ders

öğretmenleri ile sınıflara girilerek öğrencilere uygulama hakkında gerekli açıklamalar yapılmış ve ölçme araçları uygulanmıştır. Araştırmada toplam dört ölçme aracı olduğundan uygulama iki oturumda gerçekleştirilmiştir.

3.5. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının uygulanması tamamlandıktan sonra, cevap kâğıtları kontrol edilmiş ve eksik bilgi verilen cevap kâğıtları değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizleri için SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programının 15.0 versiyonu kullanılmıştır. Verilerin analizinde, öncelikle betimsel istatistikler çıkarılmış, daha sonra grupların varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmıştır. Gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek üzere, varyansların homojen olduğu durumlarda Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), varyansların homojen olmadığı durumlarda ise Kruskal Wallis H-Testi yapılmıştır. Gruplar arasında anlamlı fark olduğu durumlarda bu farkın kaynağını belirlemek üzere, varyansların homojen olduğu durumlarda LSD testi, varyansların homojen olmadığı durumlarda ise Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin incelendiği durumlarda Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma denencelerinin sınanması için toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur.

4.1. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Yatılı Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Araştırmanın “YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yatılı olmayan ilköğretim okulu öğrencilerinin bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde fark vardır” şeklinde kurulan denencesini test etmek için yapılan analizler aşağıda verilmiştir.

Çizelge 5’de, iki grubun, bağlanmanın üç ayrı türüne ilişkin almış oldukları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları sunulmuştur.

Çizelge 5. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Yatılı Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Bağlanma Stillere Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	Yatılı Olup Olmama Durumu	N	\bar{x}	Ss
Güvenli Bağlanma	Yatılı Olmayan	368	9,07	2,25
	YİBO'da Yatılı Kalan	459	9,17	2,12
	Toplam	827		
Kaçınan Bağlanma	Yatılı Olmayan	368	5,24	1,66
	YİBO'da Yatılı Kalan	459	5,82	1,95
	Toplam	827		
Kaygılı Bağlanma	Yatılı Olmayan	368	4,58	1,46
	YİBO'da Yatılı Kalan	459	4,69	1,62
	Toplam	827		

İlköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin yatılı olup olmama değişkenine ait betimsel istatistik sonuçları incelendiğinde, YİBO'da yatılı kalan öğrencilerin güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma stili puan ortalamalarının yatılı olmayan ilköğretim okuluna devam edenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Grupların varyanslarının homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=.931, p=.335) stilinde varyansların homojen olduğu, kaçınan bağlanma (Levene=7.882, p=.005) ve kaygılı bağlanma (Levene=4.446, p=.035) stillerinde ise varyansların homojen olmadığı gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı, varyansların homojen olduğu güvenli bağlanma için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 6' da sunulmuştur.

Çizelge 6. YİBO Öğrencileri İle Yatılı Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Güvenli Bağlanma Stili Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Güvenli	Gruplar Arası	2,194	1	2,194	,460	,498
Bağlanma	Gruplar İçi	3938,220	825	4,774		
	Toplam	3940,414	826			

* p<0,05

Yatılı olup olmama değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanma ($F_{1, 825}=.460, p=.498$) stilinde farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı, varyansların homojen olmadığı kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma stilleri için Kruskal Wallis-H testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Çizelge 7’de sunulmuştur.

Çizelge 7. YİBO Öğrencileri İle Yatılı Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Kaçınan Bağlanma Stili Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Bağlanma Stili	Yatılı Olup Olmama	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Kaçınan Bağlanma	Yatılı Olmayan	368	371,70	1	22,33	,000
	YİBO’da Yatılı Kalan	459	447,91			
Kaygılı Bağlanma	Yatılı Olmayan	368	409,21	1	,28	,597
	YİBO’da Yatılı Kalan	459	417,84			

Çizelge 7’de sunulan test sonuçları, kaçınan bağlanma stili puanlarının yatılı olup olmama değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını [$X^2(1)=22.33, p<.05$], kaygılı bağlanma stili puanlarının ise farklılaşmadığını [$X^2(1)=.28, p>.05$] göstermektedir.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencileri ile yatılı olmayan ilköğretim okulu öğrencileri arasında kaçınan bağlanma stilinde anlamlı düzeyde fark olduğu, güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde fark olmadığı anlaşılmaktadır.

4.2. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Sınıf Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenciyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 8’de sunulmuştur.

Çizelge 8. YİBO Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Bağlanma Stillerine Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	Ss
Güvenli Bağlanma	6	149	9,18	2,21
	7	130	9,42	2,07
	8	180	8,98	2,08
	Toplam	459		
Kaçınan Bağlanma	6	149	6,06	2,12
	7	130	5,84	1,95
	8	180	5,61	1,78
	Toplam	459		
Kaygılı Bağlanma	6	149	4,59	1,61
	7	130	4,65	1,57
	8	180	4,80	1,66
	Toplam	459		

YİBO öğrencilerinin sınıf düzeyi değişkenine ait betimsel istatistik sonuçları incelendiğinde, 8.sınıf öğrencilerinin güvenli ve kaçınan bağlanma stili puanlarının diğer sınıf düzeyindekilere oranla daha düşük, kaygılı bağlanma stili puanlarının ise

daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca üç sınıf düzeyinin de güvenli bağlanma stili puanlarının, kaçınan ve kaygılı bağlanma stili puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca sınıf düzeyi yükseldikçe kaçınan bağlanma stilinde düşüş, kaygılı bağlanma stilinde ise yükseliş olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=.330, p=.719), kaçınan bağlanma (Levene=2.721, p=.067) ve kaygılı bağlanma (Levene=1.136, p=.322) stillerinde varyansların homojen olduğu gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 9’da sunulmuştur.

Çizelge 9. YİBO Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Güvenli Bağlanma	Gruplar arası	14,241	2	7,120	1,576	,208
	Gruplar içi	2059,816	456	4,517		
	Toplam	2074,057	458			
Kaçınan Bağlanma	Gruplar arası	17,027	2	8,513	2,248	,107
	Gruplar içi	1727,030	456	3,787		
	Toplam	1744,057	458			
Kaygılı Bağlanma	Gruplar arası	3,842	2	1,921	,730	,482
	Gruplar içi	1199,456	456	2,630		
	Toplam	1203,298	458			

* p<0,05

YİBO öğrencilerinin sınıf düzeyi değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanma ($F_{2, 456}=1.576$, $p=.208$), kaçınan bağlanma ($F_{2, 456}=2.248$, $p=.107$) ve kaygılı bağlanma ($F_{2, 456}=.730$, $p=.482$) stillerinde farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

4.3. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin Cinsiyetlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenciyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin cinsiyetlerine göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 10’da sunulmuştur.

Çizelge 10. YİBO Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Bağlanma Stillерine Ait Betimsel İstatistik Sonuçları

Bağlanma Stili	Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss
Güvenli Bağlanma	Kız	179	9,29	2,07
	Erkek	280	9,10	2,16
	Toplam	459		
Kaçınan Bağlanma	Kız	179	5,64	1,85
	Erkek	280	5,93	2,00
	Toplam	459		
Kaygılı Bağlanma	Kız	179	4,66	1,58
	Erkek	280	4,71	1,64
	Toplam	459		

YİBO öğrencilerinin cinsiyet değişkenine ait betimsel istatistikler incelendiğinde, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha yüksek, kaçınan ve kaygılı bağlanma puan ortalamalarının ise daha düşük olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=.034, p=.853), kaçınan bağlanma (Levene=.557 p=.456) ve kaygılı

bağlanma (Levene=.601, $p=.439$) stillerinde varyansların homojen olduğu gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 11’de sunulmuştur.

Çizelge 11. YİBO Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Güvenli Bağlanma	Gruplar arası	3,963	1	3,963	,875	,350
	Gruplar içi	2070,094	457	4,530		
	Toplam	2074,057	458			
Kaçınan Bağlanma	Gruplar arası	9,262	1	9,262	2,440	,119
	Gruplar İçi	1734,795	457	3,796		
	Toplam	1744,057	458			
Kaygılı Bağlanma	Gruplar arası	,267	1	,267	,102	,750
	Gruplar içi	1203,031	457	2,632		
	Toplam	1203,298	458			

* $p<0,05$

YİBO öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanma ($F_{1, 457}=.875$, $p=.350$), kaçınan bağlanma ($F_{1, 457}=2.440$, $p=.119$) ve kaygılı bağlanma ($F_{1, 457}=.102$, $p=.750$) stillerinde farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

4.4. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Anne Ve Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri anne ve babalarının sağ olup olmamasına göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenceyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin anne ve babalarının sağ olup olmamasına göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 12’de sunulmuştur.

Çizelge 12. YİBO Öğrencilerinin Anne Ve Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Bağlanma Stillerine Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	Anne-Baba Sağ mı?	N	\bar{X}	Ss
Güvenli Bağlanma	Her ikisi de sağ	408	9,22	2,09
	Baba sağ	15	8,06	2,84
	Anne sağ	21	9,23	2,11
	Toplam	444		
Kaçınan Bağlanma	Her ikisi de sağ	408	5,82	1,97
	Baba sağ	15	6,26	1,98
	Anne sağ	21	5,61	1,49
	Toplam	444		
Kaygılı Bağlanma	Her ikisi de sağ	408	4,68	1,62
	Baba sağ	15	5,40	1,91
	Anne sağ	21	4,19	1,07
	Toplam	444		

YİBO öğrencilerinin anne ve babalarının sağ olup olmaması değişkenine ait betimsel istatistikler incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun anne ve babasının sağ olduğu görülmektedir. Annesi sağ olmayan öğrencilerin annesi sağ olan öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha düşük olduğu, kaçınan ve kaygılı bağlanma puan ortalamalarının ise daha yüksek olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=1.903, p=.150) ve kaçınan bağlanma (Levene=.930, p=.395) stillerinde varyansların homojen olduğu, kaygılı bağlanma (Levene=3.493, p=.031) stilinde varyansların homojen olmadığı gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı, güvenli bağlanma ve kaçınan bağlanma için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 13'de sunulmuştur.

Çizelge 13. YİBO'da Yatılı Kalan Öğrencilerin Anne Ve Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Güvenli Bağlanma	Gruplar arası	19,333	2	9,667	2,143	,118
	Gruplar içi	1988,890	441	4,510		
	Toplam	2008,223	443			
Kaçınan Bağlanma	Gruplar arası	3,791	2	1,895	,493	,611
	Gruplar içi	1693,876	441	3,841		
	Toplam	1697,667	443			

* p<0,05

YİBO öğrencilerinin anne ve babalarının sağ olup olmaması değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanma ($F_{2,441}=2.143$, $p=.118$) ve kaçınan bağlanma ($F_{2,441}=4.93$ $p=.611$) stillerinde farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı, varyansların homojen olmadığı kaygılı bağlanma için Kruskal Wallis-H testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Çizelge 14'de sunulmuştur.

Çizelge 14. YİBO Öğrencilerinin Anne Ve Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Kaygılı Bağlanma Stili Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Anne-Baba Sağ mı?	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Her ikisi de sağ	408	222,23	2	4,08	,130
Baba sağ	15	275,33			
Anne sağ	21	190,02			

Çizelge 14’de sunulan test sonuçları, kaygılı bağlanma stili puanlarının anne ve babalarının sağ olup olmaması değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını [$X^2(2)=4.08, p>.05$] göstermektedir.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları anne ve babalarının sağ olup olmaması değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

4.5. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Kardeş Sayılarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri kardeş sayılarına göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenceyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin kardeş sayısına göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 15’de sunulmuştur.

Çizelge 15. YİBO Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Bağlanma Stilllerine Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	Kardeş Sayısı	N	\bar{x}	Ss
Güvenli Bağlanma	Kardeşi yok	12	7,75	2,45
	1	33	9,78	2,32
	2	79	9,44	2,18
	3-4	183	9,20	2,08
	5 ve daha fazla	140	8,96	2,00
	Toplam	447		
Kaçınan Bağlanma	Kardeşi yok	12	6,25	1,60
	1	33	5,39	1,86
	2	79	5,73	1,80
	3-4	183	5,78	1,87
	5 ve daha fazla	140	5,99	2,16
	Toplam	447		
Kaygılı Bağlanma	Kardeşi yok	12	5,16	1,69
	1	33	4,00	1,14
	2	79	4,41	1,42
	3-4	183	4,71	1,69
	5 ve daha fazla	140	4,91	1,64
	Toplam	447		

YİBO öğrencilerinin kardeş sayısı değişkenine ait betimsel istatistikler incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun üçten fazla kardeşi olduğu, kardeşi olmayanların oranının çok düşük olduğu görülmektedir. Kardeşi olmayanların kardeşi olan öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha düşük, kaçınan ve kaygılı bağlanma stili puan ortalamalarının ise daha yüksek olduğu; kardeş sayısı az olanların kardeş sayısı fazla olan öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha yüksek, kaçınan ve kaygılı bağlanma stili puan ortalamalarının ise daha düşük olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=.262, p=.902), kaçınan bağlanma (Levene=.821, p=.512) ve kaygılı

bağlanma (Levene=2.173, $p=.071$) stillerinde varyansların homojen olduğu gözlenmiştir.

Ortalamlar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 16'da sunulmuştur.

Çizelge 16. YİBO Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Güvenli Bağlanma	Gruplar arası	48,790	4	12,197	2,743	,028
	Gruplar içi	1965,599	442	4,447		
	Toplam	2014,389	446			
Kaçınan Bağlanma	Gruplar arası	13,242	4	3,310	,866	,484
	Gruplar içi	1689,796	442	3,823		
	Toplam	1703,038	446			
Kaygılı Bağlanma	Gruplar arası	31,387	4	7,847	3,065	,016
	Gruplar içi	1131,504	442	2,560		
	Toplam	1162,890	446			

* $p<0,05$

YİBO öğrencilerinin kardeş sayısı değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanma ($F_{4, 442}=2.743$, $p=.028$) ve kaygılı bağlanma ($F_{4, 442}=.866$, $p=.016$) stillerinde farklılaşmanın olduğu, kaçınan bağlanma ($F_{4, 442}=.866$, $p=.484$) stilinde ise farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Güvenli bağlanma stilinde gözlenen farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 17' de sunulmuştur.

Çizelge 17. YİBO Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Güvenli Bağlanma Stilleri Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

I	J	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Kardeşi yok	1	-2,03788*	,71088	,004
	2	-1,69304*	,65336	,010
	3-4	-1,45219*	,62840	,021
	5 ve daha fazla	-1,21429	,63431	,056
1	2	,34484	,43709	,431
	3-4	,58569	,39882	,143
	5 ve daha fazla	,82359*	,40807	,044
2	1	-,34484	,43709	,431
	3-4	,24085	,28389	,397
	5 ve daha fazla	,47875	,29674	,107
3-4	5 ve daha fazla	,23790	,23678	,316

* p<0,05

Çizelge 17 incelendiğinde; kardeşi olmayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile bir kardeşi olan, iki kardeşi olan ve üç-dört kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, bir kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile kardeşi olmayan ve beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, iki kardeşi olan ve üç-dört kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, iki kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile kardeşi olmayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, bir kardeşi olan, üç-dört kardeşi olan ve beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, üç-dört kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile kardeşi olmayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, bir kardeşi olan, iki kardeşi olan ve beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile bir kardeşi

olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, kardeşi olmayan, iki kardeşi olan ve üç-dört kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Kaygılı bağlanma stilinde gözlenen farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 18' de sunulmuştur.

Çizelge 18. YİBO Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Kaygılı Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

I	J	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Kardeşi yok	1	1,16667*	,53936	,031
	2	,74895	,49572	,132
	3-4	,45628	,47678	,339
	5 ve daha fazla	,25238	,48126	,600
1	2	-,41772	,33163	,208
	3-4	-,71038*	,30259	,019
	5 ve daha fazla	-,91429*	,30961	,003
2	3-4	-,29266	,21539	,175
	5 ve daha fazla	-,49656*	,22514	,028
3-4	5 ve daha fazla	-,20390	,17965	,257

* p<0,05

Çizelge 18 incelendiğinde; kardeşi olmayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile bir kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, iki kardeşi olan, üç-dört kardeşi olan ve beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, bir kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının ile kardeşi olmayan, üç-dört kardeşi olan ve beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, iki kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, iki kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, kardeşi olmayan, bir kardeşi olan ve üç-dört kardeşi olan öğrencilerin kaygılı

bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, üç-dört kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile bir kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, olan kardeşi olmayan, iki kardeşi olan ve beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile bir kardeşi olan ve iki kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, kardeşi olmayan ve üç-dört kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları kardeş sayısı değişkenine göre, güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde farklılaşmakta, kaçınan bağlanma stilinde ise farklılaşmamaktadır.

4.6. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin Doğum Sıralarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri doğum sıralarına göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenceyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin doğum sırasına göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 19’da sunulmuştur.

Çizelge 19. YİBO Öğrencilerinin Doğum Sıralarına Göre Bağlanma Stillere Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	Doğum Sırası	N	\bar{X}	Ss
Güvenli Bağlanma	1	72	9,31	2,30
	2	68	9,33	2,33
	3	71	9,60	2,01
	4	65	8,80	1,90
	5	32	9,28	2,14
	6	24	8,70	2,17
	7	12	9,16	1,64
	Toplam	344		
Kaçınan Bağlanma	1	72	5,44	1,67
	2	68	5,95	1,78
	3	71	5,76	1,94
	4	65	6,07	2,25
	5	32	5,37	1,43
	6	24	5,45	1,88
	7	12	6,16	2,91
	Toplam	344		
Kaygılı Bağlanma	1	72	4,38	1,39
	2	68	4,38	1,57
	3	71	4,71	1,72
	4	65	4,93	1,65
	5	32	5,12	1,80
	6	24	4,45	1,25
	7	12	4,41	1,97
	Toplam	344		

YİBO öğrencilerinin doğum sırası değişkenine ait betimsel istatistikler incelendiğinde, ilk ve son çocuk öğrencilerin ortanca konumunda olan öğrencilere oranla güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stili puan ortalamalarının daha düşük olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=1.117, p=.352), kaçınan bağlanma (Levene=1.894, p=.081) ve kaygılı

bağlanma (Levene=1.124, $p=.348$) stillerinde varyansların homojen olduğu gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 20’de sunulmuştur.

Çizelge 20. YİBO Öğrencilerinin Doğum Sıralarına Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Güvenli Bağlanma	Gruplar arası	30,070	6	5,012	1,096	,364
	Gruplar içi	1541,325	337	4,574		
	Toplam	1571,395	343			
Kaçınan Bağlanma	Gruplar arası	25,185	6	4,197	1,140	,339
	Gruplar içi	1241,315	337	3,683		
	Toplam	1266,500	343			
Kaygılı Bağlanma	Gruplar arası	24,184	6	4,031	1,562	,157
	Gruplar içi	869,665	337	2,581		
	Toplam	893,849	343			

* $p<0,05$

YİBO öğrencilerinin doğum sırası değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanma ($F_{6,337}=1.096$ $p=.364$), kaçınan bağlanma ($F_{6,337}=1.140$ $p=.339$) ve kaygılı bağlanma ($F_{6,337}=1.562$ $p=.157$) stillerinde farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları doğum sırası değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

4.7. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnuniyet düzeylerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenceyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnuniyet düzeylerine göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 21’de sunulmuştur.

Çizelge 21. YİBO Öğrencilerinin Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeylerine Göre Bağlanma Stillерine Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeyi	N	\bar{x}	Ss
Güvenli Bağlanma	Memnun	332	9,24	2,10
	Kısmen Memnun	88	8,90	2,14
	Memnun Değil	27	9,00	2,33
	Toplam	447		
Kaçınan Bağlanma	Memnun	332	5,77	1,92
	Kısmen Memnun	88	6,03	2,05
	Memnun Değil	27	5,81	1,92
	Toplam	447		
Kaygılı Bağlanma	Memnun	332	4,58	1,60
	Kısmen Memnun	88	4,80	1,61
	Memnun Değil	27	5,51	1,50
	Toplam	447		

YİBO öğrencilerinin okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnuniyet değişkenine ait betimsel istatistikler incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olduğu görülmektedir. Okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olan öğrencilerin arkadaş ilişkilerinden kısmen memnun olan ve memnun olmayan öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının

daha yüksek olduğu, okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olmayan öğrencilerin okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olan ve kısmen memnun olan öğrencilere oranla kaygılı bağlanma stili puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca kaygılı bağlanma stilinde okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olandan memnun olmayana doğru bir artış olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış, test sonucunda güvenli bağlanma (Levene=.020, $p=.980$) ve kaygılı bağlanma (Levene=.988, $p=.373$) stillerinde varyansların homojen olduğu, kaçınan bağlanma (Levene=3.705, $p=.025$) stilinde ise varyansların homojen olmadığı gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı, varyansların homojen olduğu güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 22’de sunulmuştur.

Çizelge 22. YİBO Öğrencilerinin Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeylerine Göre Güvenli Bağlanma Ve Kaygılı Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Güvenli Bağlanma	Gruplar arası	8,730	2	4,365	,966	,382
	Gruplar içi	2007,020	444	4,520		
	Toplam	2015,749	446			
Kaygılı Bağlanma	Gruplar arası	23,630	2	11,815	4,605	,010
	Gruplar içi	1139,261	444	2,566		
	Toplam	1162,890	446			

* $p<0,05$

YİBO öğrencilerinin okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnuniyet değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanma ($F_{2,444}=,966$, $p=.382$) stilinde farklılık olmadığı, kaygılı bağlanma ($F_{2,444}=4.605$, $p=.010$) stilinde ise farklılık olduğu gözlenmiştir.

Kaygılı bağlanma stilinde gözlenen farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 23’de sunulmuştur.

Çizelge 23. YİBO Öğrencilerinin Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeylerine Göre Kaygılı Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

I	J	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Memnun	Kısmen Memnun	-,48760*	,17196	,005
	Memnun Değil	-,47921	,26713	,074
Kısmen Memnun	Memnun Değil	,00839	,28738	,977

Çizelge 23 incelendiğinde; okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile okuldaki arkadaş ilişkilerinden kısmen memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olmayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, okuldaki arkadaş ilişkilerinden kısmen memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olmayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının anlamlı düzeyde farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı, varyansların homojen olmadığı kaçınan bağlanma için Kruskal Wallis-H testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Çizelge 24’de sunulmuştur.

Çizelge 24. YİBO Öğrencilerinin Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeylerine Göre Kaçınan Bağlanma Stili Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeyi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Memnun	278	200,23	2	23,68	,000
Kısmen Memnun	125	257,34			
Memnun Değil	41	267,28			

Çizelge 24’de sunulan test sonuçları, kaçınan bağlanma stili puanlarının arkadaş ilişkilerinden memnuniyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını [$X^2(2)=23.68$, $p<.05$] göstermektedir.

Gruplar arasında gözlenen anlamlı farkın, hangi gruplar arasındaki anlamlı farklılara bağlı olarak ortaya çıktığını belirlemek üzere Mann Whitney U-Testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 25’de sunulmuştur.

Çizelge 25. YİBO Öğrencilerinin Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeylerine Göre Kaçınan Bağlanma Stili Mann Whitney U- Testi Sonuçları

Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Memnun	278	186,19	51760,00	12979,00	,000
Kısmen Memnun	125	237,17	29646,00		
Memnun	278	153,54	42685,50	3904,50	,001
Memnun Değil	41	203,77	8354,50		
Kısmen Memnun	125	83,17	10396,00	2521,00	,874
Memnun Değil	41	84,51	3465,00		

Çizelge 25’e göre, okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olan YİBO öğrencileri ile okuldaki arkadaş ilişkilerinden kısmen memnun olanların kaçınan bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($U=12979.00$, $p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, okuldaki arkadaş ilişkilerinden kısmen memnun olan öğrencilerin, okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olanlara oranla

kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olan YİBO öğrencileri ile okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olmayanların kaçınan bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($U=3904.50$, $p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olmayan öğrencilerin, okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olanlara oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Okuldaki arkadaş ilişkilerinden kısmen memnun olan YİBO öğrencileri ile okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olmayanların kaçınan bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($U=2521.00$, $p>.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olmayan öğrencilerin okuldaki arkadaş ilişkilerinden kısmen memnun olanlara oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnuniyet değişkenine göre, güvenli bağlanma stilinde farklılaşmamakta, kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde ise farklılaşmaktadır.

4.8. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Okuldan Memnuniyet Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri okuldan memnuniyet düzeylerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenciyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin okuldan memnuniyet düzeyine göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 26’da sunulmuştur.

Çizelge 26. YİBO Öğrencilerinin Okuldan Memnuniyet Düzeylerine Göre Bağlanma Stilllerine Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	Okuldan Memnuniyet Düzeyi	N	\bar{X}	Ss
Güvenli Bağlanma	Memnun	332	9,24	2,10
	Kısmen memnun	88	8,90	2,14
	Memnun değil	27	9,00	2,33
	Toplam	447		
Kaçınan Bağlanma	Memnun	332	5,77	1,92
	Kısmen memnun	88	6,03	2,05
	Memnun değil	27	5,81	1,92
	Toplam	447		
Kaygılı Bağlanma	Memnun	332	4,58	1,60
	Kısmen memnun	88	4,80	1,61
	Memnun değil	27	5,51	1,50
	Toplam	447		

YİBO öğrencilerinin okuldan memnuniyet değişkenine ait betimsel istatistik sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun okuldan memnun olduğu görülmektedir. Okuldan memnun olanların güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının okuldan kısmen memnun olanlar ve memnun olmayanlara oranla daha yüksek, kaçınan ve kaygılı bağlanma stili puan ortalamalarının ise daha düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca kaygılı bağlanma stilinde okuldan memnun olandan memnun olmayana doğru bir artış olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=.768, p=.464), kaçınan bağlanma (Levene=.033, p=.967) ve kaygılı bağlanma (Levene=.390, p=.678) stillerinde varyansların homojen olduğu gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 27' de sunulmuştur.

Çizelge 27. YİBO Öğrencilerinin Okuldan Memnuniyet Düzeylerine Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Güvenli Bağlanma	Gruplar arası	8,730	2	4,365	,966	,382
	Gruplar içi	2007,020	444	4,520		
	Toplam	2015,749	446			
Kaçınan Bağlanma	Gruplar arası	4,600	2	2,300	,604	,547
	Gruplar içi	1690,478	444	3,807		
	Toplam	1695,078	446			
Kaygılı Bağlanma	Gruplar arası	23,630	2	11,815	4,605	,010
	Gruplar içi	1139,261	444	2,566		
	Toplam	1162,890	446			

* p<0,05

YİBO öğrencilerinin okuldan memnuniyet değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, kaygılı bağlanma ($F_{2, 444}=4.605$, $p=.010$) stilinde farklılaşmanın olduğu, güvenli bağlanma ($F_{2, 444}=0.966$, $p=.382$) ve kaçınan bağlanma ($F_{2, 444}=4.605$, $p=.547$) stilinde ise farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Kaygılı bağlanma stilinde gözlenen farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 28'de sunulmuştur.

Çizelge 28. YİBO Öğrencilerinin Okuldan Memnuniyet Düzeylerine Göre Kaygılı Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

I	J	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Memnun	Kısmen memnun	-,22549	,19206	,241
	Memnun değil	-,93719*	,32057	,004
Kısmen memnun	Memnun değil	-,71170*	,35241	,044

* p<0,05

Çizelge 28 incelendiğinde; okuldan memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile okuldan kısmen memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, okuldan memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile okuldan memnun olmayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, okuldan kısmen memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile okuldan memnun olmayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları okuldan memnuniyet değişkenine göre, güvenli bağlanma ve kaçınan bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde farklılaşmamakta, kaygılı bağlanma stilinde ise farklılaşmaktadır.

4.9. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin YİBO’da Kaldıkları Süreye Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri YİBO’da kaldıkları süreye göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenceyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin YİBO’da kaldıkları süreye göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 29’da sunulmuştur.

Çizelge 29. YİBO Öğrencilerinin YİBO'da Kaldıkları Süreye Göre Bağlanma Stilllerine Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	YİBO'da Kalma Süresi	N	\bar{X}	Ss
Güvenli Bağlanma	1 yıldan az	113	9,32	2,00
	1-2 yıl	117	9,43	2,06
	3-4 yıl	89	8,85	1,88
	5-6 yıl	58	8,82	2,65
	7-8 yıl	71	9,15	2,18
	Toplam	448		
Kaçınan Bağlanma	1 yıldan az	113	5,87	2,19
	1-2 yıl	117	5,85	1,79
	3-4 yıl	89	5,87	1,86
	5-6 yıl	58	6,08	1,87
	7-8 yıl	71	5,40	1,95
	Toplam	448		
Kaygılı Bağlanma	1 yıldan az	113	4,54	1,64
	1-2 yıl	117	4,70	1,64
	3-4 yıl	89	4,39	1,38
	5-6 yıl	58	4,89	1,56
	7-8 yıl	71	5,01	1,77
	Toplam	448		

YİBO öğrencilerinin YİBO'da kaldıkları süre değişkenine ait betimsel istatistikler incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun üç yıldan az süredir YİBO'da kaldığı görülmektedir. 1 yıldan az ve 1-2 yıl YİBO'da kalan öğrencilerin daha uzun süre YİBO'da kalan öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha yüksek, 5-6 yıl süreyle YİBO'da kalan öğrencilerin kaçınan bağlanma puan ortalamalarının daha yüksek, 7-8 yıl süreyle YİBO'da kalan öğrencilerin kaygılı bağlanma puan ortalamalarının YİBO'da daha az süre kalan öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=5.100, p=.001) stiline varyansların homojen olmadığı, kaçınan bağlanma

(Levene=1.055, $p=.378$) ve kaygılı bağlanma (Levene=1.258, $p=.286$) stillerinde varyansların homojen olduğu gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı, varyansların homojen olduğu kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 30'da sunulmuştur.

Çizelge 30. YİBO Öğrencilerinin YİBO'da Kaldıkları Süreye Göre Kaçınan Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Kaçınan Bağlanma	Gruplar arası	16,909	4	4,227	1,111	,351
	Gruplar içi	1686,160	443	3,806		
	Toplam	1703,069	447			
Kaygılı Bağlanma	Gruplar arası	20,011	4	5,003	1,934	,104
	Gruplar içi	1145,703	443	2,586		
	Toplam	1165,714	447			

* $p<0,05$

YİBO öğrencilerinin YİBO'da kaldıkları süre değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, kaçınan bağlanma ($F_{4,443}=1.111$, $p=.351$) ve kaygılı bağlanma ($F_{4,443}=1.1934$, $p=.104$) stillerinde farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı, varyansların homojen olduğu güvenli bağlanma için Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 31'de sunulmuştur.

Çizelge 31. YİBO Öğrencilerinin YİBO'da Kaldıkları Süreye Göre Güvenli Bağlanma Stili Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

YİBO'da Kalma Süresi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
1 yıldan az	113	232,10	4	5,85	,211
1-2 yıl	117	241,02			
3-4 yıl	89	200,75			
5-6 yıl	58	213,22			
7-8 yıl	71	224,16			

Çizelge 31'de sunulan test sonuçları, güvenli bağlanma stili puanlarının öğrencilerin YİBO'da kaldıkları süreye göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını [$X^2(4)=5.85, p>.05$] göstermektedir.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları YİBO'da kaldıkları süre değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

4.10. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin YİBO'ya Geliş Sebeplerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri YİBO'ya geliş sebeplerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenceyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin YİBO'ya geliş sebeplerine göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 32'de sunulmuştur.

Çizelge 32. YİBO Öğrencilerinin YİBO'ya Geliş Sebeplerine Göre Bağlanma Stillere Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	YİBO'ya Geliş Sebebi	N	\bar{X}	Ss
Güvenli Bağlanma	Oturduğu yerde okul olmaması	257	9,26	2,07
	Ailenin öğrenciyi okutacak geliri olmaması	123	9,15	2,13
	Öğrenciye bakacak kimsenin olmaması	9	6,88	3,33
	Diğer	45	9,28	1,84
	Toplam	434		
Kaçınan Bağlanma	Oturduğu yerde okul olmaması	257	5,77	1,91
	Ailenin öğrenciyi okutacak geliri olmaması	123	5,91	2,07
	Öğrenciye bakacak kimsenin olmaması	9	5,88	2,31
	Diğer	45	5,75	1,87
	Toplam	434		
Kaygılı Bağlanma	Oturduğu yerde okul olmaması	257	4,63	1,60
	Ailenin öğrenciyi okutacak geliri olmaması	123	4,75	1,59
	Öğrenciye bakacak kimsenin olmaması	9	5,11	2,14
	Diğer	45	4,71	1,68
	Toplam	434		

YİBO öğrencilerinin YİBO'ya geliş sebebi değişkenine ait betimsel istatistikler incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun oturduğu yerde okul olmaması sebebiyle YİBO'ya geldiği görülmektedir. Kendisine bakacak kimsenin olmaması sebebiyle YİBO'ya gelen öğrencilerin, oturduğu yerde okul olmaması, ailenin kendisini okutacak geliri olmaması ve diğer sebeplerle YİBO'ya gelen öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha düşük, kaygılı bağlanma puan ortalamalarının ise daha yüksek olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=3.268, p=.021) stilinde varyansların homojen olmadığı, kaçınan bağlanma (Levene=.635, p=.593) ve kaygılı bağlanma (Levene=.732, p=.533) stillerinde ise varyansların homojen olduğu gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı, varyansların homojen olduğu kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 33'de sunulmuştur.

Çizelge 33. YİBO Öğrencilerinin YİBO'ya Geliş Sebeplerine Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Kaçınan	Gruplar arası	2,040	3	,680	,176	,913
Bağlanma	Gruplar içi	1659,842	430	3,860		
	Toplam	1661,882	433			
Kaygılı	Gruplar arası	3,054	3	1,018	,387	,762
Bağlanma	Gruplar içi	1130,700	430	2,630		
	Toplam	1133,753	433			

* p<0,05

YİBO öğrencilerinin YİBO'ya geliş sebebi değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, kaçınan bağlanma ($F_{3,430}=,176$ p=.913) ve kaygılı bağlanma ($F_{3,430}=,387$ p=.762) stillerinde farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı, varyansların homojen olmadığı güvenli bağlanma için Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 34'de sunulmuştur.

Çizelge 34. YİBO Öğrencilerinin YİBO'ya Geliş Sebeplerine Göre Güvenli Bağlanma Stili Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

YİBO'ya Geliş Sebebi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Oturduğu yerde okul olmaması	257	221,53	3	5,10	,164
Ailenin öğrenciyi okutacak geliri olmaması	123	215,37			
Öğrenciyi bakacak kimsenin olmaması	9	126,94			
Diğer	45	218,39			

Çizelge 34’de sunulan test sonuçları, güvenli bağlanma stili puanlarının, öğrencilerin YİBO’ya geliş sebeplerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını [$X^2(3)=5.10, p>.05$] göstermektedir.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları YİBO’ya geliş sebebi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

4.11. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin YİBO’ya Geliş Şekillerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri YİBO’ya geliş şekillerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenceyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin YİBO’ya geliş şekillerine göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 35’de sunulmuştur.

Çizelge 35. YİBO Öğrencilerinin YİBO’ya Geliş Şekillerine Göre Bağlanma Stillerine Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	YİBO’ya Geliş Şekli	N	\bar{X}	Ss
Güvenli Bağlanma	Kendi isteğiyle	219	9,33	2,06
	Ailenin isteğiyle	59	8,61	2,05
	Şartlar gereği	167	9,19	2,18
	Toplam	445		
Kaçınan Bağlanma	Kendi isteğiyle	219	5,88	1,93
	Ailenin isteğiyle	59	6,59	2,26
	Şartlar gereği	167	5,47	1,78
	Toplam	445		
Kaygılı Bağlanma	Kendi isteğiyle	219	4,55	1,55
	Ailenin isteğiyle	59	5,11	1,87
	Şartlar gereği	167	4,67	1,57
	Toplam	445		

YİBO öğrencilerinin YİBO'ya geliş şekilleri değişkenine ait betimsel istatistikler incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun kendi isteğiyle YİBO'ya geldiği görülmektedir. Ailesinin isteğiyle YİBO'ya gelen öğrencilerin kendi istekleriyle YİBO'ya gelen ve şartlar gereği YİBO'ya gelen öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha düşük, kaçınan ve kaygılı bağlanma puan ortalamalarının ise daha yüksek olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=.074, p=.929) ve kaygılı bağlanma (Levene=1.812, p=.165) stillerinde varyansların homojen olduğu, kaçınan bağlanma (Levene=3.633, p=.027) stilinde varyansların homojen olmadığı gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı, varyansların homojen olduğu güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 36'da sunulmuştur.

Çizelge 36. YİBO Öğrencilerinin YİBO'ya Geliş Şekillerine Göre Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Güvenli Bağlanma	Gruplar arası	24,635	2	12,318	2,767	,064
	Gruplar içi	1967,508	442	4,451		
	Toplam	1992,144	444			
Kaygılı Bağlanma	Gruplar arası	14,661	2	7,330	2,829	,060
	Gruplar içi	1145,092	442	2,591		
	Toplam	1159,753	444			

* p<0,05

YİBO öğrencilerinin YİBO'ya geliş şekilleri değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanma ($F_{2,442}=2.767$, p= 0.64) ve kaygılı bağlanma ($F_{2,442}=2.829$, p=.060) stilinde farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı, varyansların homojen olmadığı kaçınan bağlanma için Kruskal Wallis-H testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Çizelge 37’de sunulmuştur.

Çizelge 37. YİBO Öğrencilerinin YİBO’ya Geliş Şekillerine Göre Kaçınan Bağlanma Stili Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

YİBO’ya Geliş Şekli	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Kendi isteğiyle	219	227,66	2	13,80	,001
Ailenin isteğiyle	59	269,58			
Şartlar gereği	167	200,43			

Çizelge 37’de sunulan test sonuçları, kaçınan bağlanma stili puanlarının YİBO’ya geliş şekilleri değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını [$X^2(2)=13.80$, $p<.05$] göstermektedir.

Gruplar arasında gözlenen anlamlı farkın, hangi gruplar arasındaki anlamlı farklara bağlı olarak ortaya çıktığını belirlemek üzere Mann Whitney U-Testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 38’de sunulmuştur.

Çizelge 38. YİBO Öğrencilerinin YİBO’ya Geliş Şekillerine Göre Kaçınan Bağlanma Stili Mann Whitney U- Testi Sonuçları

YİBO’ya Geliş Şekli	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Kendi isteğiyle	219	133,75	29291,00	5201,00	,019
Ailenin isteğiyle	59	160,85	9490,00		
Kendi isteğiyle	219	203,91	44656,50	16006,50	,031
Şartlar gereği	167	179,85	30034,50		
Ailenin isteğiyle	59	138,73	8185,00	3438,00	,000
Şartlar gereği	167	104,59	17466,00		

Çizelge 38’e göre, kendi istekleriyle YİBO’ya gelen öğrenciler ile ailesinin isteğiyle YİBO’ya gelenlerin kaçınan bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark

olduğu bulunmuştur ($U=5201.00$, $p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, ailesinin isteğiyle YİBO'ya gelen öğrencilerin, kendi istekleriyle YİBO'ya gelenlere oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Kendi istekleriyle YİBO'ya gelen öğrenciler ile şartlar gereği YİBO'ya gelenlerin kaçınan bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($U=16006.50$, $p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kendi istekleriyle YİBO'ya gelen öğrencilerin, şartlar gereği gelenlere oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Ailesinin isteğiyle YİBO'ya gelen öğrenciler ile şartlar gereği YİBO'ya gelenlerin kaçınan bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($U=3438.00$, $p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, ailesinin isteğiyle YİBO'ya gelen öğrencilerin şartlar gereği gelenlere oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları YİBO'ya geliş şekilleri değişkenine göre, güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde farklılaşmamakta, kaçınan bağlanma stilinde ise farklılaşmaktadır.

4.12. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin Aileleri Tarafından Ziyaret Edilme Sıklığına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri aileleri tarafından ziyaret edilme sıklığına göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenciyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin aileleri tarafından ziyaret edilme sıklığına göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 39'da sunulmuştur.

Çizelge 39. YİBO Öğrencilerinin Aileleri Tarafından Ziyaret Edilme Sıklığına Göre Bağlanma Stillerine Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	Ziyaret Sıklığı	N	\bar{X}	Ss
Güvenli Bağlanma	Her hafta	132	9,50	2,13
	15 günde bir	6	10,83	1,16
	Ayda bir	163	9,25	2,01
	2-3 ayda bir	52	8,76	2,06
	Altı ayda bir	15	8,06	2,65
	Yılda bir	15	8,46	2,19
	Hiç	55	8,49	2,09
	Toplam	438		
	Kaçınan Bağlanma	Her hafta	132	5,57
15 günde bir		6	5,16	2,04
Ayda bir		163	6,00	2,06
2-3 ayda bir		52	5,92	1,97
Altı ayda bir		15	6,60	2,47
Yılda bir		15	6,46	1,76
Hiç		55	5,67	1,70
Toplam		438		
Kaygılı Bağlanma		Her hafta	132	4,44
	15 günde bir	6	5,00	2,52
	Ayda bir	163	4,64	1,73
	2-3 ayda bir	52	4,69	1,63
	Altı ayda bir	15	5,73	1,16
	Yılda bir	15	5,40	1,63
	Hiç	55	5,01	1,55
	Toplam	438		

YİBO öğrencilerinin aileleri tarafından ziyaret edilme sıklığı değişkenine ait betimsel istatistik sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun aileleri tarafından en az ayda bir kez ziyaret edildiği görülmektedir. Aileleri tarafından her hafta ve 15 günde bir ziyaret edilen öğrencilerin aileleri tarafından ayda bir, 2-3 ayda bir, altı ayda bir, yılda bir ziyaret edilen ve hiç ziyaret edilmeyen öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha yüksek, kaçınan bağlanma stili

puan ortalamalarının ise daha düşük olduğu, aileleri tarafından her hafta ziyaret edilen öğrencilerin kaygılı bağlanma puan ortalamalarının daha düşük olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=1.670, p=.127), kaçınan bağlanma (Levene=1.021, p=.411) ve kaygılı bağlanma (Levene=2.096, p=.053) boyutunda varyansların homojen olduğu gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 40'da sunulmuştur.

Çizelge 40. YİBO Öğrencilerinin Aileleri Tarafından Ziyaret Edilme Sıklığına Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Güvenli Bağlanma	Gruplar arası	90,677	6	15,113	3,461	,002
	Gruplar içi	1882,163	431	4,367		
	Toplam	1972,840	437			
Kaçınan Bağlanma	Gruplar arası	32,541	6	5,423	1,422	,205
	Gruplar içi	1644,210	431	3,815		
	Toplam	1676,751	437			
Kaygılı Bağlanma	Gruplar arası	38,424	6	6,404	2,503	,022
	Gruplar içi	1102,583	431	2,558		
	Toplam	1141,007	437			

* p<0,05

YİBO öğrencilerinin aileleri tarafından ziyaret edilme sıklığı değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanma ($F_{6,431}=3.461$, $p=.002$) ve kaygılı bağlanma ($F_{6,431}=2.503$, $p=.022$) stillerinde farklılık olduğu, kaçınan bağlanma ($F_{6,431}=1.422$, $p=.205$) stilinde farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Güvenli bağlanma stilinde gözlenen farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 41’de sunulmuştur.

Çizelge 41. YİBO Öğrencilerinin Aileleri Tarafından Ziyaret Edilme Sıklığına Göre Güvenli Bağlanma Stilleri Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

I	J	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Her hafta	15 günde bir	-1,33333	,87230	,127
	Ayda bir	,24847	,24469	,310
	2-3 ayda bir	,73077*	,34215	,033
	Altı ayda bir	1,43333*	,56940	,012
	Yılda bir	1,03333	,56940	,070
	Hiç	1,00909*	,33538	,003
15 günde bir	Ayda bir	1,58180	,86869	,069
	2-3 ayda bir	2,06410*	,90100	,022
	Altı ayda bir	2,76667*	1,00944	,006
	Yılda bir	2,36667*	1,00944	,020
	Hiç	2,34242*	,89846	,009
Ayda bir	2-3 ayda bir	,48230	,33282	,148
	Altı ayda bir	1,18487*	,56385	,036
	Yılda bir	,78487	,56385	,165
	Hiç	,76062*	,32587	,020
2-3 ayda bir	Altı ayda bir	,70256	,61246	,252
	Yılda bir	,30256	,61246	,622
	Hiç	,27832	,40420	,491
Altı ayda bir	Yılda bir	-,40000	,76306	,600
	Hiç	-,42424	,60871	,486
Yılda bir	Hiç	-,02424	,60871	,968

* p<0,05

Çizelge 41 incelendiğinde; aileleri tarafından her hafta ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile 15 günde bir, ayda bir ve yılda bir ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, 2-3 ayda bir, altı ayda bir ziyaret edilen ve hiç ziyaret edilmeyen öğrencilerin güvenli

bağlanma stili puanlarının farklı olduğu anlaşılmaktadır. Aileleri tarafından 15 günde bir ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile ayda bir ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, 2-3 ayda bir, altı ayda bir, yılda bir ziyaret edilen ve hiç ziyaret edilmeyen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olduğu anlaşılmaktadır. Aileleri tarafından ayda bir ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile 2-3 ayda bir ve yılda bir ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları farklı olmadığı, altı ayda bir ziyaret edilen ve hiç ziyaret edilmeyen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olduğu anlaşılmaktadır. Aileleri tarafından 2-3 ayda bir ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile altı ayda bir, yılda bir ziyaret edilen ve hiç ziyaret edilmeyen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır. Aileleri tarafından altı ayda bir ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile yılda bir ziyaret edilen ve hiç ziyaret edilmeyen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır. Aileleri tarafından yılda bir ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile hiç ziyaret edilmeyen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Kaygılı bağlanma stilinde gözlenen farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 42’de sunulmuştur.

Çizelge 42. YİBO Öğrencilerinin Aileleri Tarafından Ziyaret Edilme Sıklığına Göre Kaygılı Bağlanma Stilleri Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

I	J	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Her hafta	15 günde bir	-,55303	,66764	,408
	Ayda bir	-,19720	,18728	,293
	2-3 ayda bir	-,24534	,26187	,349
	Altı ayda bir	-1,28636*	,43581	,003
	Yılda bir	-,95303*	,43581	,029
	Hiç	-,57121*	,25670	,027
15 günde bir	Ayda bir	,35583	,66488	,593
	2-3 ayda bir	,30769	,68961	,656
	Altı ayda bir	-,73333	,77260	,343
	Yılda bir	-,40000	,77260	,605
	Hiç	-,01818	,68766	,979
Ayda bir	2-3 ayda bir	-,04814	,25474	,850
	Altı ayda bir	-1,08916*	,43156	,012
	Yılda bir	-,75583	,43156	,081
	Hiç	-,37401	,24941	,134
2-3 ayda bir	Altı ayda bir	-1,04103*	,46877	,027
	Yılda bir	-,70769	,46877	,132
	Hiç	-,32587	,30937	,293
Altı ayda bir	Yılda bir	,33333	,58403	,568
	Hiç	,71515	,46590	,126
Yılda bir	Hiç	,38182	,46590	,413

* p<0,05

Çizelge 42 incelendiğinde; aileleri tarafından her hafta ziyaret edilen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile 15 günde bir, ayda bir ve 2-3 ayda bir ziyaret edilen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, altı ayda bir, yılda bir ziyaret edilen ve hiç ziyaret edilmeyen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olduğu anlaşılmaktadır. Aileleri tarafından 15 günde bir ziyaret edilen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile ayda bir, 2-3 ayda bir, altı ayda bir, yılda bir ziyaret edilen ve hiç ziyaret edilmeyen öğrencilerin kaygılı

bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır. Aileleri tarafından ayda bir ziyaret edilen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile 2-3 ayda bir ve yılda bir ziyaret edilen öğrencilerin ve hiç ziyaret edilmeyen kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, altı ayda bir ziyaret edilen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olduğu anlaşılmaktadır. Aileleri tarafından 2-3 ayda bir ziyaret edilen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile yılda bir ziyaret edilen ve hiç ziyaret edilmeyen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, altı ayda bir ziyaret edilen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olduğu anlaşılmaktadır. Aileleri tarafından altı ayda bir ziyaret edilen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile yılda bir ziyaret edilen ve hiç ziyaret edilmeyen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır. Aileleri tarafından yılda bir ziyaret edilen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile hiç ziyaret edilmeyen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları aile tarafından ziyaret edilme sıklığı değişkenine göre, güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde farklılaşmakta, kaçınan bağlanma stilinde ise farklılaşmamaktadır.

4.13. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin Eve Gitme Sıklıklarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri eve gitme sıklıklarına göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenceyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin eve gitme sıklığına göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Çizelge 43’de sunulmuştur.

Çizelge 43. YİBO Öğrencilerinin Eve Gitme Sıklıklarına Göre Bağlanma Stillere Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	Eve Gidiş Sıklığı	N	\bar{X}	Ss
Güvenli Bağlanma	Hiç	7	9,00	3,00
	Hafta sonları	356	9,22	2,13
	15 günde bir	15	9,66	2,09
	Ayda bir	51	9,27	1,86
	Tatillerde	12	7,58	1,83
	Toplam	441		
Kaçıran Bağlanma	Hiç	7	7,57	2,87
	Hafta sonları	356	5,76	1,90
	15 günde bir	15	5,33	1,79
	Ayda bir	51	6,25	2,01
	Tatillerde	12	6,16	2,44
	Toplam	441		
Kaygılı Bağlanma	Hiç	7	4,71	1,11
	Hafta sonları	356	4,62	1,58
	15 günde bir	15	5,06	2,18
	Ayda bir	51	5,00	1,78
	Tatillerde	12	4,66	1,43
	Toplam	441		

YİBO öğrencilerinin eve gitme sıklığı değişkenine ait betimsel istatistikler incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun hafta sonları eve gittiği görülmektedir. Sadece tatillerde eve giden öğrencilerin hafta sonları, 15 günde bir, ayda bir eve giden ve eve hiç gitmeyen öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha düşük olduğu, eve hiç gitmeyen öğrencilerin kaçırın bağlanma puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=1.386, p=.238), kaçırın bağlanma (Levene=1.039, p=.387) ve kaygılı bağlanma (Levene=1.658, p=.159) stillerinde varyansların homojen olduğu gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 44’de sunulmuştur.

Çizelge 44. YİBO Öğrencilerinin Eve Gitme Sıklıklarına Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Güvenli Bağlanma	Gruplar arası	35,353	4	8,838	1,989	,095
	Gruplar içi	1937,876	436	4,445		
	Toplam	1973,229	440			
Kaçınan Bağlanma	Gruplar arası	36,934	4	9,234	2,445	,046
	Gruplar içi	1646,580	436	3,777		
	Toplam	1683,515	440			
Kaygılı Bağlanma	Gruplar arası	8,598	4	2,149	,815	,516
	Gruplar içi	1150,590	436	2,639		
	Toplam	1159,188	440			

* p<0,05

YİBO öğrencilerinin eve gitme sıklığı değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanma ($F_{4,436} = 1.989$, $p = .95$) ve kaygılı bağlanma ($F_{4,436} = .815$, $p = .516$) stillerinde farklılık olmadığı, kaçınan bağlanma ($F_{4,436} = 2.445$, $p = .046$) stilinde farklılık olduğu gözlenmiştir.

Kaçınan bağlanma stilinde gözlenen farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 45’de sunulmuştur.

Çizelge 45. YİBO Öğrencilerinin Eve Gitme Sıklıklarına Göre Kaçınan Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

I	J	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Hiç	Hafta sonları	1,80738*	,74170	,015
	15 günde bir	2,23810*	,88954	,012
	Ayda bir	1,31653	,78330	,094
	Tatillerde	1,40476	,92424	,129
Hafta sonları	15 günde bir	,43071	,51223	,401
	Ayda bir	-,49086	,29096	,092
	Tatillerde	-,40262	,57037	,481
15 günde bir	Ayda bir	-,92157	,57081	,107
	Tatillerde	-,83333	,75265	,269
Ayda bir	Tatillerde	,08824	,62351	,888

* p<0,05

Çizelge 45 incelendiğinde; eve hiç gitmeyen öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanları ile hafta sonları ve 15 günde bir eve giden öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, ayda bir ve tatillerde eve giden öğrencilerin eve giden öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır. Hafta sonları eve giden öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanları ile 15 günde bir, ayda bir ve tatillerde eve giden öğrencilerin eve giden öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır. 15 günde bir eve giden öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanları ile ayda bir ve tatillerde eve giden öğrencilerin eve giden öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır. Ayda bir eve giden öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanları ile tatillerde eve giden öğrencilerin eve giden öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları eve gitme sıklığı değişkenine göre, güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde farklılaşmamakta, kaçınan bağlanma stilinde ise farklılaşmaktadır.

4.14. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Öğretmenlerinin Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri öğretmenlerinin tutumunu algılayış biçimlerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenciyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin öğretmenlerinin tutumunu algılayış biçimine göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 46’da sunulmuştur.

Çizelge 46. YİBO Öğrencilerinin Öğretmenlerinin Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Bağlanma Stillerine Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	Öğretmen Tutumu	N	\bar{X}	Ss
Güvenli Bağlanma	Demokratik	367	9,25	2,11
	Otoriter	65	8,49	2,15
	İlgisiz	11	9,54	1,86
	Toplam	443		
Kaçman Bağlanma	Demokratik	367	5,74	1,94
	Otoriter	65	6,15	1,97
	İlgisiz	11	6,81	1,83
	Toplam	443		
Kaygılı Bağlanma	Demokratik	367	4,55	1,60
	Otoriter	65	5,24	1,46
	İlgisiz	11	5,81	1,88
	Toplam	443		

YİBO öğrencilerinin öğretmenlerinin tutumunu algılayış biçimi değişkenine ait betimsel istatistikler incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun öğretmenlerinin tutumlarını demokratik olarak algıladığı görülmektedir. Öğretmenlerinin tutumlarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin öğretmenlerinin tutumlarını demokratik ve ilgisiz olarak algılayan öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha düşük, öğretmenlerinin tutumlarını ilgisiz

olarak algılayan öğrencilerin kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma puan ortalamalarının ise daha yüksek olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=.320, $p=.726$), kaçınan bağlanma (Levene=.053, $p=.949$) ve kaygılı bağlanma (Levene=1.121, $p=.327$) stillerinde varyansların homojen olduğu gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 47’de sunulmuştur.

Çizelge 47. YİBO Öğrencilerinin Öğretmenlerinin Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Güvenli Bağlanma	Gruplar arası	33,970	2	16,985	3,796	,023
	Gruplar içi	1968,897	440	4,475		
	Toplam	2002,867	442			
Kaçınan Bağlanma	Gruplar arası	20,455	2	10,228	2,691	,069
	Gruplar içi	1672,507	440	3,801		
	Toplam	1692,962	442			
Kaygılı Bağlanma	Gruplar arası	41,241	2	20,620	8,126	,000
	Gruplar içi	1116,515	440	2,538		
	Toplam	1157,756	442			

* $p<0,05$

YİBO öğrencilerinin öğretmenlerinin tutumunu algılayış biçimi değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanma ($F_{2,440}=3.796$, $p=.023$), ve kaygılı bağlanma ($F_{2,440}=8.126$, $p=.000$) stillerinde farklılık olduğu, kaçınan bağlanma ($F_{2,440}=2.691$, $p=.069$) stilinde farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Güvenli bağlanma stilinde gözlenen farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 48’de sunulmuştur.

Çizelge 48. YİBO Öğrencilerinin Öğretmenlerinin Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Güvenli Bağlanma Stilleri Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

I	J	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Demokratik	Otoriter	,76382*	,28467	,008
	İlgisiz	-,28932	,64729	,655
Otoriter	İlgisiz	-1,05315	,68967	,127

* $p < 0,05$

Çizelge 48 incelendiğinde; öğretmenlerinin tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile öğretmenlerinin tutumlarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, öğretmenlerinin tutumlarını ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, öğretmenlerinin tutumlarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile öğretmenlerinin tutumlarını ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Kaygılı bağlanma stilinde gözlenen farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 49'da sunulmuştur.

Çizelge 49. YİBO Öğrencilerinin Öğretmenlerinin Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Kaygılı Bağlanma Stilleri Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

I	J	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Demokratik	Otoriter	-,69575*	,21437	,001
	İlgisiz	-1,26777*	,48744	,010
Otoriter	İlgisiz	-,57203	,51935	,271

* $p < 0,05$

Çizelge 49 incelendiğinde; öğretmenlerinin tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile öğretmenlerinin tutumlarını otoriter olarak algılayan ve öğretmenlerinin tutumlarını ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, öğretmenlerinin tutumlarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile öğretmenlerinin tutumlarını ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları öğretmenlerinin tutumunu algılayış biçimi değişkenine göre, güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde farklılaşmakta, kaçınan bağlanma stilinde ise farklılaşmamaktadır.

4.15. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Anne Ve Babalarının Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri anne ve babalarının tutumunu algılayış biçimlerine göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenceyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin anne ve babalarının tutumunu algılayış biçimlerine göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 50’de sunulmuştur.

Çizelge 50. YİBO Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Bağlanma Stillere Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	Anne-Baba Tutumu	N	\bar{X}	Ss
Güvenli Bağlanma	Demokratik	385	9,39	2,02
	Otoriter	52	7,78	1,96
	İlgisiz	7	6,71	2,87
	Toplam	444		
Kaçınan Bağlanma	Demokratik	385	5,73	1,90
	Otoriter	52	6,57	2,15
	İlgisiz	7	5,71	2,36
	Toplam	444		
Kaygılı Bağlanma	Demokratik	385	4,52	1,56
	Otoriter	52	5,42	1,48
	İlgisiz	7	6,85	1,57
	Toplam	444		

YİBO öğrencilerinin anne ve babalarının tutumunu algılayış biçimi değişkenine ait betimsel istatistikler incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun anne ve babalarının tutumunu demokratik olarak algıladığı görülmektedir. Anne ve babalarının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin anne ve babalarının tutumunu otoriter ve ilgisiz olarak algılayan öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha yüksek olduğu, kaygılı bağlanma stili puan ortalamalarının ise daha düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca anne ve babalarının tutumunu otoriter olarak algılayan öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=1.239, p=.291), kaçınan bağlanma (Levene=2.595, p=.076) ve kaygılı bağlanma (Levene=.597, p=.551) stillerinde varyansların homojen olduğu gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 51'de sunulmuştur.

Çizelge 51. YİBO Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Güvenli Bağlanma	Gruplar arası	160,446	2	80,223	19,419	,000
	Gruplar içi	1821,878	441	4,131		
	Toplam	1982,324	443			
Kaçınan Bağlanma	Gruplar arası	32,569	2	16,285	4,329	,014
	Gruplar içi	1659,098	441	3,762		
	Toplam	1691,667	443			
Kaygılı Bağlanma	Gruplar arası	71,386	2	35,693	14,744	,000
	Gruplar içi	1067,612	441	2,421		
	Toplam	1138,998	443			

* p<0,05

YİBO öğrencilerinin anne ve babalarının tutumunu algılayış biçimi değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanma ($F_{2,441}=19.419$, $p=.000$), kaçınan bağlanma ($F_{2,441}=4.239$, $p=.014$) ve kaygılı bağlanma ($F_{2,441}=14.744$, $p=.000$) stillerinde farklılık olduğu gözlenmiştir.

Güvenli bağlanma stilinde gözlenen farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 52’de sunulmuştur.

Çizelge 52. YİBO Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Güvenli Bağlanma Stilleri Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

I	J	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Demokratik	Otoriter	1,60375*	,30030	,000
	İlgisiz	2,67792*	,77518	,001
Otoriter	İlgisiz	1,07418	,81831	,190

Çizelge 52 incelendiğinde; anne ve babalarının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile anne ve babalarının tutumunu otoriter ve ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, anne ve babalarının tutumunu otoriter olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile anne ve babalarının tutumunu ve ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Kaçınan bağlanma stilinde gözlenen farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 53’de sunulmuştur.

Çizelge 53. YİBO Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Kaçınan Bağlanma Stilleri Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

I	J	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Demokratik	Otoriter	-,84186*	,28657	,003
	İlgisiz	,02078	,73974	,978
Otoriter	İlgisiz	,86264	,78089	,270

* p<0,05

Çizelge 53 incelendiğinde; anne ve babalarının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanları ile anne ve babalarının tutumunu otoriter olarak algılayan öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, anne ve babalarının tutumunu otoriter olarak algılayan öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanları ile anne ve babalarının tutumunu ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Kaygılı bağlanma stilinde gözlenen farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 54’de sunulmuştur.

Çizelge 54. YİBO Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre Kaygılı Bağlanma Stilleri Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

I	J	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Demokratik	Otoriter	-,90100*	,22988	,000
	İlgisiz	-2,33506*	,59340	,000
Otoriter	İlgisiz	-1,43407*	,62642	,023

* p<0,05

Çizelge 54 incelendiğinde; anne ve babalarının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile anne ve babalarının tutumunu otoriter ve ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olduğu, anne ve babalarının tutumunu otoriter olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile anne ve babalarının tutumunu ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları anne ve babalarının tutumunu algılayış biçimi değişkenine göre, güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

4.16. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Okul Başarılarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri okul başarılarına göre anlamlı düzeyde fark göstermektedir” biçiminde kurulan denenciyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin okul başarısına göre bağlanma stili puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 55’de sunulmuştur.

Çizelge 55. YİBO Öğrencilerinin Okul Başarılarına Göre Bağlanma Stillerine Ait Betimsel İstatistikler

Bağlanma Stili	Okul Başarısı	N	\bar{X}	Ss
Güvenli Bağlanma	Düşük	15	8,73	2,46
	Orta	296	8,93	2,06
	Yüksek	135	9,76	2,11
	Toplam	446		
Kaçınan Bağlanma	Düşük	15	6,60	2,66
	Orta	296	6,05	2,01
	Yüksek	135	5,20	1,60
	Toplam	446		
Kaygılı Bağlanma	Düşük	15	5,00	1,55
	Orta	296	4,82	1,64
	Yüksek	135	4,26	1,44
	Toplam	446		

YİBO öğrencilerinin okul başarıları değişkenine ait betimsel istatistikler incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun okul başarısının orta düzeyde olduğu görülmektedir. Okul başarıları yüksek olan öğrencilerin okul başarıları orta ve düşük olan öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha yüksek olduğu, kaçınan ve kaygılı bağlanma stili puan ortalamalarının ise daha düşük olduğu görülmektedir. Okul başarıları düşük olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha düşük olduğu, kaçınan ve kaygılı bağlanma stili puan ortalamalarının ise daha yüksek olduğu görülmektedir.

Varyansların homojenliği Levene testi ile sınanmış ve güvenli bağlanma (Levene=.485, p=.616) ve kaygılı bağlanma (Levene=2.320, p=.099) stillerinde varyansların homojen olduğu, kaçınan bağlanma (Levene=6.657, p=.001) stilinde ise varyansların homojen olmadığı gözlenmiştir.

Ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı, varyansların homojen olduğu güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 56'da sunulmuştur.

Çizelge 56. YİBO Öğrencilerinin Okul Başarılarına Göre Güvenli Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma Stilleri Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Bağlanma Stili	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Güvenli Bağlanma	Gruplar arası	66,522	2	33,261	7,560	,001
	Gruplar içi	1949,129	443	4,400		
	Toplam	2015,650	445			
Kaygılı Bağlanma	Gruplar arası	30,287	2	15,144	6,055	,003
	Gruplar içi	1107,910	443	2,501		
	Toplam	1138,197	445			

* p<0,05

YİBO öğrencilerinin okul başarıları değişkenine göre bağlanma stili puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanma ($F_{2,443}=7.560$, $p=.001$) ve kaygılı bağlanma ($F_{2,443}=6.055$, $p=.003$) stillerinde farklılık olduğu gözlenmiştir.

Güvenli bağlanma stilinde gözlenen farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 57’de verilmiştir.

Çizelge 57. YİBO Öğrencilerinin Okul Başarılarına Göre Güvenli Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

I	J	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Düşük	Orta	-,20248	,55515	,715
	Yüksek	-1,02963	,57089	,072
Orta	Yüksek	-,82715*	,21784	,000

* p<0,05

Çizelge 57 incelendiğinde; okul başarıları düşük olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile okul başarıları orta seviyede ve yüksek olan öğrencilerin

güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, okul başarısı orta seviyede olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları ile okul başarısı yüksek olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının farklı olduğu anlaşılmaktadır.

Kaygılı bağlanma stilinde gözlenen farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 58’de verilmiştir.

Çizelge 58. YİBO Öğrencilerinin Okul Başarılarına Göre Kaygılı Bağlanma Stili Puanlarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

I	J	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Düşük	Orta	,17905	,41854	,669
	Yüksek	,73333	,43041	,089
Orta	Yüksek	,55428*	,16424	,001

* p<0,05

Çizelge 58 incelendiğinde; okul başarısı düşük olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile okul başarısı orta seviyede ve yüksek olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olmadığı, okul başarısı orta seviyede olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları ile okul başarısı yüksek olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının farklı olduğu anlaşılmaktadır.

Varyansların homojen olmadığı kaçınan bağlanma için ortalamalar arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal Wallis H-Testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Çizelge 59’da verilmiştir.

Çizelge 59. YİBO Öğrencilerinin Okul Başarılarına Göre Kaçınan Bağlanma Stili Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Okul Başarısı	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Düşük	15	264,20	2	19,98	,000
Orta	296	239,63			
Yüksek	135	183,62			

Çizelge 59’da sunulan test sonuçları, kaçınan bağlanma stili puanlarının okul başarısına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$X^2 (2) =19.98$, $p<.05$].

Gruplar arasında gözlenen anlamlı farkın, hangi gruplar arasındaki anlamlı farklara bağlı olarak ortaya çıktığını belirlemek üzere Mann Whitney U-Testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 60’da sunulmuştur.

Çizelge 60. YİBO Öğrencilerinin Okul Başarılarına Göre Kaçınan Bağlanma Stili Mann Whitney U- Testi Sonuçları

Okul Başarısı	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Düşük	15	174,37	2615,50	1944,50	,409
Orta	296	155,07	45900,50		
Düşük	15	97,83	1467,50	677,50	,028
Yüksek	135	73,02	9857,50		
Orta	296	233,06	68984,50	14931,50	,000
Yüksek	135	178,60	24111,50		

Çizelge 60’a göre, okul başarısı düşük düzeyde olan YİBO öğrencileri ile orta düzeyde olanların kaçınan bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, okul başarısı düşük düzeyde olan öğrencilerin orta düzeyde olanlara oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Okul başarısı düşük düzeyde olan YİBO öğrencileri ile yüksek düzeyde olanların kaçınan bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($U=677.50$, $p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, okul başarısı düşük düzeyde olan öğrencilerin yüksek düzeyde olanlara oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Okul başarısı orta düzeyde olan YİBO öğrencileri ile yüksek düzeyde olanların kaçınan bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($U=14931.50$, $p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, okul başarısı orta düzeyde olan öğrencilerin yüksek düzeyde olanlara oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stili puanları okul başarısı değişkenine göre, güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

4.17. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır” biçiminde kurulan denenceyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı kullanılmış ve sonuçlar Çizelge 61’de sunulmuştur.

Çizelge 61. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Sonuçları

	Güvenli Bağlanma	Kaçınan Bağlanma	Kaygılı Bağlanma
Yalnızlık Düzeyleri	-,178**	,353**	,291**
	,000	,000	,000

**p<.01

Çizelge 61’de puanlar arasındaki korelasyonlara bakıldığında, yalnızlık düzeyleri ile güvenli bağlanma stili arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu ($r=-.178$, $p<.01$), kaçınan bağlanma ($r=.353$, $p<.01$) ve kaygılı bağlanma ($r=.291$, $p<.01$) stilleri arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

4.18. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

“YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır” biçiminde kurulan denenceyi test etmek üzere yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı kullanılmış ve sonuçlar Çizelge 62’de sunulmuştur.

Çizelge 62. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Sonuçları

	Güvenli Bağlanma	Kaçınan Bağlanma	Kaygılı Bağlanma
Sosyal Kaygı Düzeyleri	,085	,127**	,192**
	,080	,009	,000

**p<.01

Çizelge 62’de puanlar arasındaki korelasyonlara bakıldığında, sosyal kaygı düzeyleri ile güvenli bağlanma stili ($r=.085$, $p>.01$) arasındaki ilişki anlamlı bulunmazken, kaçınan bağlanma ($r=.127$, $p<.01$) ve kaygılı bağlanma ($r=.192$, $p<.01$) stilleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir.

Bu sonuçlara göre, YİBO öğrencilerinin güvenli bağlanma stili ile sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur, kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma stilleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasında ise anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde araştırma sonuçları, ilgili araştırmalarla karşılaştırılarak tartışılmış ve ilgili literatür ışığında bulgular yorumlanmıştır.

5.1. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Yatılı Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yatılı olmayan ilköğretim okulu öğrencilerin bağlanma stilleri incelendiğinde, kaçınan bağlanma stilinde anlamlı düzeyde fark olduğu, güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde ise fark olmadığı anlaşılmıştır. YİBO öğrencilerinin kaçınan bağlanma stili puanlarının, yatılı olmayan okula devam eden öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

YİBO'ya devam eden çocuklar, ailelerinden uzakta eğitim gören ve sıklıkla onları görme imkânından, dolayısıyla sıcak aile ortamından ve kardeş ilişkilerinden yoksun olan çocuklardır (Halıcı, 2005: 79). Çocuğun, ilköğretim çağına girdiği 6-7 yaş döneminden itibaren ailesinden ve yakın çevresinden ayrı kalarak yatılı okulda yaşamını sürdürmesi, buradaki yaşam biçimi ve kuruma özgü bazı koşullar onun ruh sağlığı üzerinde olumlu veya olumsuz bazı etkiler gösterebilir (Güven 1996: 5). Arı (2002)'nin yatılı, taşınmalı ve yatılı olmayan okulları karşılaştırdığı çalışmasında, öğrencilerde aile özlemi, isteksizlik, sinirlilik gibi durumların en yüksek oranda gözlemlendiği okulun YİBO'lar olduğu bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde, yatılı olan ve olmayan öğrencileri karşılaştıran araştırmaların (Coşkun, 2004; Güven, 1996; Halıcı, 2005) oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Yatılı olup olmama açısından bağlanma stillerini inceleyen bir araştırmaya ise rastlanmamıştır.

Şahin (2009)'in yetiştirme yurtlarında yaptığı çalışmada, ailesi yanında yaşayan ergenlerin güvenli bağlanma stilinde yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerden anlamlı düzeyde yüksek puanlar aldıkları gözlenmiştir. Korkulu bağlanma stilinde ise yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerin ailesi yanında yaşayan ergenlerden anlamlı düzeyde yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri puan ortalamalarında ise anlamlı farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Araştırmanın bu bulgusunda beklendiği gibi YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yatılı olmayan okula devam eden öğrencilerin bağlanma stilleri anlamlı düzeyde farklılaşma göstermiştir. Ancak yalnızca kaçınan bağlanma stilinde farklılaşma görülmesi, güvenli ve kaygılı bağlanma stillerinde anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamış olması dikkat çekicidir. Araştırmanın bir diğer bulgusunda öğrencilerin çoğunun üç yıldan az bir süredir YİBO'da olduğu belirlenmiştir. Bu durumda, YİBO öğrencilerinin çoğunun ilkokul yılları ailesinin yanında geçmiştir. Bu da, aileden ayrı kalmanın olası olumsuz sonuçlarını hafifletici bir etken olarak görülebilir. Ayrıca yine araştırma bulgularında belirlenen okuldan ve okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnuniyetin yüksek olmasının, öğretmenlerin tutumlarının destekleyici olmasının ve aile ile sık sık görüşülmesinin de bu sonuçta etkisi olduğu düşünülmektedir.

5.2. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Sınıf Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri sınıf düzeylerine göre incelendiğinde, anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı anlaşılmıştır.

Bağlanma stilleri ve sınıf düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sayısı çok sınırlı olmakla birlikte var olan araştırmalarda da (Erözkan, 2004; Sarı ve Kılıç, 2003) benzer sonuçlar elde edilmiş, sınıf düzeyine göre bağlanma stillerinde

anlamli bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bu durumun öğrencilerin çoğunluğunun YİBO’da uzun zamandan beri kalmıyor olması nedeniyle, geçen sürenin öğrencileri pek fazla etkilememesine bağlı olduğu düşünülmektedir.

5.3. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin Cinsiyetlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri cinsiyete göre incelendiğinde, anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı anlaşılmıştır.

Araştırmada YİBO’larda erkek öğrencilerin sayısının kız öğrencilerin sayısından fazla olduğu gözlemlenmiştir. YİBO’larla ilgili yapılan çoğu araştırmada da (Aralpçan, 1998; Coşkun, 2004; Çılğın, 2007; Güven, 1996; Halıcı, 2005; Kılıç, 2001; Özçalıkuşu, 1999; Şenol ve Yıldız, 2009; Ulusoy, 2006; Yavaş Karataş, 2006) benzer sonuçlar elde edilmiştir

Bağlanma stillerine ilişkin çalışmalar incelendiğinde cinsiyetin sıkça incelenen bir değişken olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmalarda da (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Çamurlu Keser, 2006; Çelik, 2004; Çelik, 2006; Damarlı, 2006; Erözkan, 2004; Haliloğlu, 2008; Keler, 2008; Keskin ve Çam, 2008; Morsünbül, 2005; Onur, 2006; Sarı ve Kılıç, 2003; Saymaz, 2003; Şahin, 2009; Türköz, 2007; Yıldız, 2008) cinsiyetle bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Seven (2006) ve Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006)’nın çalışmalarında ise, cinsiyet açısından bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Cinsiyetle bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark olduğunu gösteren araştırmalarda, güvenli bağlanma stilinde erkekler kızlara göre anlamlı düzeyde yüksek puanlar elde ederken (Çelik, 2004; Çelik, 2006; Damarlı, 2006; Erözkan, 2004; Keler, 2008; Keskin ve Çam, 2008; Onur, 2006; Saymaz, 2003; Şahin, 2009; Yıldız, 2008), korkulu bağlanma stilinde ise kızlar erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek puanlar almışlardır (Çelik, 2004; Çelik, 2006; Morsünbül, 2005; Onur, 2006; Saymaz, 2003; Yıldız, 2008). Çamurlu Keser (2006), Haliloğlu (2008) ve Türköz (2007)’ün çalışmalarında ise, kızların güvenli bağlanma stili puanları erkeklerden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Araştırma sonucunda cinsiyetler arasında fark bulunmamasının, yatılı olmanın her iki cinsiyeti de benzer şekilde etkilemesine bağlı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bağlanma ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılığın bulunduğu araştırmalarda dörtlü bağlanma modelinin kullanılmış olması da dikkati çekmektedir. Bu araştırmada üçlü bağlanma modelinin kullanılmış olmasının da bu sonuçta etkisi olduğu düşünülmektedir.

5.4. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin Anne Ve Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri anne ve babaların sağ olup olmamasına göre incelendiğinde, anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı anlaşılmıştır.

Aile ortamında, çocuğun hem anneye hem babaya gereksinimi vardır. Annesiz babasız büyümek çocuk ruh sağlığını etkileyebilecek en ağır durumlardan biridir (Özdal ve Aral, 2005: 265). Aile içinde ölüm, ana, baba ya da kardeş ölümü, bütün aile bireyleri için en sarsıcı ve örseleyici yaşantıdır. Aile içindeki ölümün ortaya çıkardığı ruhsal sorunlar çocukların yaşına göre önemli değişiklikler gösterir. Burada çocuğun anne ya da baba ölümünden sonraki yaşantısı önem kazanır. Sonuç, annenin ya da babanın boşluğunu kimin doldurduğuna, çocuğun onlarla kurduğu ilişkiye bağlıdır (Yörükoğlu, 2000: 259, 261). Bir çocuğun ebeveyni öldüğünde, çocuğun üzüntü ve terk edilmişlik hisleri, koruyucu ve bakıcı bir rol oynayan büyük bir kardeşinden aldığı bakımla hafifleyebilir (Ainsworth, 1989: 714).

Alan yazın incelendiğinde bağlanma stilleri ile anne ve babaların sağ olup olmaması değişkeni arasındaki ilişkinin araştırma konusu olmadığı dikkati çekmektedir. Sarı ve Kılıç (2003)'in çalışmalarında da, sevilen birinin kaybıyla bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür.

Araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun anne ve babasının hayatta olduğu gözlemlenmiştir. Özçalıkuşu (1999)'nun çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. YİBO'lar, yetiştirme yurtlarından farklı olarak anne ve babası olan, ancak çeşitli sebeplerle ailelerinden uzak kalarak yatılı eğitim alan çocukların olduğu kurumlardır. Bağlanma stillerinin anne ve babasının sağ olup olmamasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamasının, ebeveynlerinden birini kaybedenlerin diğer

ebeveyn, her ikisini de kaybedenlerin ise diğer aile üyeleri tarafından bakılmasına bağlı olduğu düşünülmektedir. YİBO'lar daha çok kırsal bölgelerden gelen öğrencilerin olduğu kurumlardır ve söz konusu bölgelerde geniş aile yapısı yaygın olarak görülmektedir. Bu ailelerde büyükanne, büyükbaba, diğer akrabalar ve büyük kardeşler, anne ve babadan sonra çocuklar üzerinde etkili olmaktadır. Ayrıca okulun ve öğretmenlerin destekleyici etkisinin de bu sonuçta etkili olabileceği düşünülmektedir.

5.5. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Kardeş Sayılarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri kardeş sayılarına göre incelendiğinde, güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde fark olduğu, kaçınan bağlanma stilinde ise fark olmadığı anlaşılmıştır. Kardeşi olmayanların kardeşi olan öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puanlarının anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulunurken, kardeşi olmayanlar ile beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bir kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kardeşi olmayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları, bir kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek bulunurken, daha fazla sayıda kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarında anlamlı düzeyde fark gözlenmemiştir. Bir kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının ile kardeşi olmayan ve birden daha fazla kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu bulunmuştur.

Çocuğun toplumsal gelişimi üzerinde anne babanın olduğu kadar kardeşlerin de önemli bir etkisi vardır. Kardeş ilişkilerinin, yaşıtlı ve anne baba ilişkilerinden farklı kendine özgü bir yapısı bulunmaktadır (Bilgin, 2007: 206). Çocuğun gelişiminde kardeş çok önemli bir yer tutar. Kardeşlerin bulunduğu ortam çocuğu sosyal yaşama daha kolay hazırlar (Kalkınç, 2008: 201). Yakın yaşlı kardeşler, küçükken oyun

arkadaşları, büyüdüklerinde ise güvene dayalı arkadaşlık geliştirerek yakın arkadaşlar haline gelebilirler. Bu da güvenli bağlılığın gelişmesine katkı sağlar (Ainsworth, 1989: 715). Büyük kardeşler, kimi zaman bir veya daha fazla küçük kardeşlerine bakıcı rolü oynayabilirler ve onlar için destekleyici bağlılık figürleri olurlar (Ainsworth, 1989: 714).

Araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun üçten fazla kardeşi olduğu ve kardeşi olmayanların oranının çok düşük olduğu gözlenmiştir. YİBO'larla ilgili yapılan araştırmalarda da (Çılğın, 2007; Güven, 1996; Halıcı, 2005; Özçalıkuşu, 1999; Özgündüz, 2006; Şenol ve Yıldız, 2009) benzer sonuçlar elde edilmiştir

Keler (2008)'in araştırmasında, kardeşi olmayanların ya da bir kardeşi olanların iki veya daha fazla kardeşi olanlara göre güvenli bağlanma puanlarının daha yüksek, korkulu bağlanma puanlarının ise daha düşük olduğu görülmüştür. Çamurlu Keser (2006) ve Türköz (2007)'ün çalışmalarında ise, kardeş sayısı açısından bağlanma stillerinin anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Kardeş sayısının fazla olmasının, aile ortamında fiziksel ve duygusal ihtiyaçların yeterince karşılanmaması ve anne-babanın ilgisini ve çocuğa ayıracağı zamanın azaltacağı düşünüldüğü için kardeş sayısının artmasının güvenli bağlanma düzeyini düşürürken, güvensiz bağlanma düzeylerini yükselteceği beklenmiştir. Ancak, araştırma bulguları tam tersi bir sonuç ortaya çıkarmıştır. Bu durum, kardeşlerin bağlanma güvenliğinde destekleyici rollerinin yüksek olmasından kaynaklanıyor olabilir. Özellikle YİBO'daki öğrencilerin aynı okulda başka kardeşlerinin de olması ihtimali yüksektir, bu durumda öğrencinin aileden uzak olduğu bu ortamda kardeşleriyle rekabet içinde değil aksine yakın ilişki içinde olması muhtemeldir.

5.6. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin Doğum Sıralarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri doğum sıralarına göre incelendiğinde, anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı anlaşılmıştır.

Alan yazını incelendiğinde doğum sırasının önemine dair Alfred Adler'in vurgu yaptığı görülmüştür. Adler, çocuğun aile içindeki yerinden ötürü en büyük, ortanca ve en küçük çocukların farklı sosyal deneyimler yaşadıklarını, bunun bir sonucu olarak da farklı kişilikler sergilediklerine inanmıştır (Burger, 2006: 154; Schultz ve Schultz, 2007: 658). Yörükoğlu (2000: 163) da kardeşlerin doğum sıraları ve ailedeki yerlerinin, kişiliklerinin oluşumunda bir etken olarak ele alınabileceğini ifade etmiştir.

İlk çocuk, diğer kardeşleri dünyaya gelinceye kadar, ebeveynin ilgi ve sevgisini kimseyle paylaşmadan büyümüş olan tek kişidir (Burger, 2006: 154; Geçtan, 2000a: 135; Yavuzer, 2005a: 120). Yeni kardeşin gelişimiyle kendini ilgi odağının dışında bulur. Artık tek veya özel değildir. (Corey, 2005: 113). Yeni doğan kardeşin korunmaya, daha fazla ilgiye ve daha fazla bakılmaya ihtiyacı vardır. Bu nedenle kendisine olan eski ilginin azaldığını gören büyük çocuk kendisini terk edilmiş olarak hissedebilir (Kalkınç, 2008: 199). Ortanca çocuk farklı bir konumdadır. Doğduğu günden beri ilgiyi başka bir çocukla paylaşmaktadır (Burger, 2006: 154; Corey, 2005: 113). Bu çocuğa aşırı bir ilgi gösterilmez. Daha az baskılanan çocuk, çevreye daha kolay uyar, daha çabuk arkadaş edinir. Ancak anne babanın tutumlarına bağlı olarak gelişmesi olumsuz yönde de olabilir. Kendinden büyük olan ve kendinden sonra doğan kardeş arasında sıkışıp kalabilir (Bilgin, 2007: 206; Geçtan, 2000a: 136). Diğerleri kadar yetenekli olmadığı inancı, çocuğun ileriki yaşamında başkaldırıcı ve kendisini aşma çabası içinde bir insan olmasına ya da yenilgiyi kolay kabul ederek ezik ve karamsar bir kişilik geliştirmesine neden olabilir (Geçtan, 2000a: 136; Yavuzer, 2005a: 121).

Küçük çocuk ailenin ilgi merkezidir (Kalkınç, 2008: 201). Genellikle özel ilgi gören en küçük çocuklar, buna bağlı olarak ilk çocuklara oranla daha fazla toplumsallaşma becerisi gösterirler (Bilgin, 2007: 206). Adler, en küçük çocuğun şımartılacağına ve bu yüzden hem çocuklukta hem de yetişkinlikte davranış problemleri göstermesinin muhtemel olduğuna inanmıştır (Schultz ve Schultz, 2007: 658). Ancak kendisinden daha güçlü ve yetenekli gördüğü kardeşlerinin varlığından kaynaklanan bir yetersizlik duygusu yaşamaması da mümkündür (Geçtan, 2000a: 136; Burger, 2006: 155). Tek çocuk çoğu kez ebeveyni tarafından aşırı korunduğu ve şımartıldığı için ileriki yaşamında da çevresinden benzer tutumlar bekler ilgi

eksikliğiyle karşılaştığında sorun çıkarabilir (Geçtan, 2000a: 136; Kalkınç, 2008: 202). Tek çocuğun en önemli şanssızlığı, paylaşma ve yardımlaşma ortamında büyümemesinden kaynaklanmaktadır. Ancak zenginleştirilmiş yakın çevre ortamında, arkadaş ilişkilerinin desteklenmesi sonucu koşullar olumlu hale dönüştürülerek, tek çocuk olmanın getirdiği şanssızlıklar ortadan kaldırılabilir (Yavuzer, 2005a: 121).

YİBO'larla ilgili araştırmalarda (Güven, 1996; Halıcı, 2005) ise ilk veya son çocuk olanların oranının daha az, ortanca olanların yoğunlukta olduğu görülmüştür. Alan yazını incelendiğinde bağlanma stillerinin doğum sırası değişkeni açısından incelendiği tek araştırmaya rastlanmıştır. Onur (2006)'un çalışmasında, bağlanma stillerinin doğum sırası değişkenine göre korkulu bağlanma stilinde farklılaştığı görülmüştür.

İlgili denence kurulurken, anne ve babaların çocuklarıyla ilişkilerinde doğum sırasının belirleyici rolü olabileceği düşünülmüş ancak araştırma bulguları bu savı desteklememiştir. YİBO'lardaki çocukların kardeş sayılarının fazla olmasının doğum sırasının olası etkilerini azalttığı düşünülmektedir.

5.7. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Okuldaki Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnuniyet düzeyine göre incelendiğinde, güvenli bağlanma stilinde fark olmadığı, kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde ise fark olduğu anlaşılmıştır. Okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının, okuldaki arkadaş ilişkilerinden kısmen memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarına oranla anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür. Okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olmayan öğrencilerin, okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olanlara oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Arkadaş ilişkileri toplumsal yaşamın en önemli ilişkilerinden biridir. Aile dışında kurulan olumlu ilişkiler çocuğun toplumsal uyumunu güvence altına alır (Yörükoğlu, 2000: 89-91). Okul çağıyla birlikte çocuklar kendi yaş gruplarından öğrencilerin bulunduğu bir ortama girerler. Çocuklar vakitlerinin büyük bölümünü okulda arkadaşlarıyla etkileşim içerisinde geçirirler (Seven, 2008: 78). İlköğretimin ilk yıllarından itibaren arkadaş beğenisi önem kazanmaya başlamakta, 9-10 yaşlarından itibaren bu beğeni güçlü bir ihtiyaca dönüşmektedir (Kılıççı, 2000: 61).

İlkokul çağında çocuğun yaşamında önemli bir yeri olan arkadaşlık ilişkileri, ergenlikte daha fazla önem kazanır (Damarlı, 2006: 11; Hortaçsu, 1997: 103). Ergenlik döneminde arkadaşlar gencin yaşamında büyük bir rol oynamaya başlar. Genç, arkadaş aracılığıyla diğer insanlarla anlaşmayı ve bir gruba uyum sağlamayı öğrenir (Bayhan ve Işıtan, 2010: 41; Yavuzer, 2005b: 74). Gençlik çağında arkadaş grubunun genç üzerindeki etkisi gencin içinde bulunduğu bütün diğer gruplardan daha önde gelir (Köknel, 2004: 96). Ergenlik döneminde çocuk için arkadaş grubu içerisinde yer edinmek, arkadaşları tarafından onaylanmak önemlidir (Kılıçarslan, 2006: 6). Ergenler, yoğun bir biçimde bir yerlere ait olma gereksinimi duyarlar. Bir grup tarafından kabul edilmek, onay görmek gençlerin bir yere ait olduklarını hissetmelerine yardımcı olur ve onlara güven duygusu yaşatır (Yavuzer, 2005b: 75). Arkadaşsızlık ergende yalnızlık ve eksiklik duygusu yaratabilir (Bayhan ve Işıtan, 2010: 41).

Saymaz (2003)'in araştırmasında, arkadaşlarla ilişkilerden memnuniyet arttıkça güvenli bağlanma stili puanlarının arttığı, güvensiz bağlanma stili puanlarının ise azaldığı görülmüştür. Koçak Delen (2003)'in çalışmasında, güvenli bağlanma alt ölçeğinden yüksek puan alan öğrencilerin tamamına yakını arkadaşları ile ilişkilerini istedikleri düzeyde sürdürebildiklerini ifade ederken, kaçınan ve kaygılı alt ölçeğinden yüksek puan alan öğrencilerin ise yarısı arkadaşları ile ilişkilerini istedikleri düzeyde sürdürebildiklerini ifade etmişlerdir. Reio, Marcus ve Sanders-Reio (2009)'nun çalışmaları, güvenli bağlılık tarzları olan öğrencilerin arkadaşlarıyla daha iyi ilişkileri olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olduğu görülmüştür. Güven (1996)'in çalışmasında da benzer bir sonuca rastlanmıştır. Halıcı (2005: 107), yatılı olarak ailelerinden uzakta okuyan çocuklar

için çok sayıda çocuğun bir arada bulunduğu okul ortamının, çocuğun akranlarıyla bir arada olması ihtiyacının karşılanması açısından memnuniyet verici olabileceğini ifade etmiştir. Arı (2002)'nin yatılı, taşınmalı ve yatılı olmayan okulları karşılaştırdığı çalışmasında da, yatılı öğrencilerin en fazla arkadaşına sahip öğrenciler olduğu bulunmuştur.

Ailelerinden uzakta yatılı okulda olan öğrenciler için arkadaşlık ilişkilerinin önemi çok daha fazla olmaktadır. Araştırma bulguları, güvenli bağlanma açısından anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığını göstermiş olsa da okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnuniyetin daha düşük kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma puanları ile ilişkili olduğunu saptamıştır. Bu sonuç, arkadaşların varlığının destekleyici, yakın ilişkilerden kaçınmayı ve kaygıyı azaltıcı etkisinin olduğunu göstermektedir.

5.8. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin Okuldan Memnuniyet Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri okuldan memnuniyet düzeyine göre incelendiğinde, güvenli bağlanma ve kaçınan bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde fark olmadığı, kaygılı bağlanma stilinde ise fark olduğu anlaşılmaktadır. Okuldan memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının okuldan memnun olmayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu saptanmıştır.

Çocukların günlük yaşamlarının yaklaşık üçte biri okulda geçmektedir. Ailenin dışında, çocukların arkadaşlıklarını, başarılarını ve başarısızlıklarını biçimlendiren en önemli kurumlardan biri okuldur (Yavuzer, 2005b: 80). Okulun görevi çocuğun okulda bulunduğu çağa özgü gelişim görevlerinin başarılmasında bireye yardım etmek ve onu ileride karşılaşacağı daha karmaşık gelişim görevlerinin başarılması için hazırlamak ve onun kişiliğine güç katabilecek akademik ve akademik olmayan her türden yaşantıları sağlamaktır (Kılıççı, 2000: 44). Okullar, çeşitli yollarla, akademik çalışmanın çok daha fazlasının sunulduğu minyatür toplumsal sistemleri oluşturmaktadırlar (Temel ve Aksoy, 2005: 133). Narmanlıoğlu (1985: 161), okul

yatılı nitelik taşıyorsa daha fazla etkin olduğunu, ailenin sorumluluk ve görevlerini de üstlendiğini ifade etmiştir.

Araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun okuldan memnun olduğu görülmüştür. YİBO'larla ilgili yapılan bazı araştırmalarda da (Güven, 1996; Halıcı, 2005; Özçalıkuşu, 1999) okuldan memnuniyetin yüksek olduğu görülmüştür. Coşkun (2004: 76-77), YİBO'larda okuyan çocukların ailelerinden uzakta olmaları sebebiyle, ilk yıllarda okula uyumda zorlandıkları, ancak okul içinde öğretmen desteğiyle birlikte okula daha iyi uyum sağlayarak, okul ortamından memnun kaldıklarını ifade etmiştir.

Araştırmada güvenli ve kaçınan bağlanma stillerinde okuldan memnuniyette göre gözlemlenen farklar anlamlı bulunmamış olsa da kaygılı bağlanma stilinde gözlemlenen anlamlı farklılığın okul ortamının etkisini gösterdiği düşünülmektedir. Araştırmanın diğer bulgularında belirlenen okuldaki arkadaş ilişkileri ve öğretmenlerin tutumundan memnuniyetin okulun destekleyici etkisinde önemli rolü olduğu düşünülmektedir.

5.9. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin YİBO'da Kaldıkları Süreye Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri YİBO'da kalma süresine göre incelendiğinde, bağlanma stillerinin YİBO'da kalma süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı anlaşılmıştır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun üç yıldan az süredir YİBO'da kaldığı görülmektedir. YİBO'larla ilgili yapılan araştırmalarda da (Güven, 1996; Halıcı, 2005) benzer sonuçlar elde edilmiştir. Buradan da öğrencilerin büyük çoğunluğunun ilköğretimin ilk kademesini ailelerinin yanında geçirdikleri, ilköğretimin ikinci kademesinde yatılı okula geldikleri anlaşılmaktadır. Bu durum, yatılı olmanın öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisini azaltmış olabilir. Ayrıca araştırmanın diğer bulgularında belirlenen okuldan memnuniyetin yüksek olması ve aile ile sık görüşme imkânı da bu sonuca yol açmış olabilir.

5.10. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin YİBO'ya Geliş Sebeplerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri YİBO'ya geliş sebeplerine göre incelendiğinde, anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı anlaşılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun oturduğu yerde okul olmaması sebebiyle YİBO'ya geldiği görülmüştür. YİBO'larla ilgili yapılan araştırmalarda da (Aralpçan, 1998; Halıcı, 2005; Özçalıkuşu, 1999) benzer şekilde YİBO öğrencilerinin geliş sebeplerinin daha çok ailelerinin bulunduğu yerde okul olmayışı olduğu, bunu ailelerinin ekonomik durumunun iyi olmayışının izlediği görülmüştür.

Kendisine bakacak kimsenin olmaması sebebiyle YİBO'ya gelen öğrenciler, diğer sebeplerle YİBO'ya gelen öğrencilerden farklı olarak muhtemelen ebeveynlerinden birini veya her ikisini kaybetmiştir. Diğer öğrenciler her ne kadar evlerinden ve ailelerinden ayrı olsalar da ailelerinin varlığı bile onlar için bağlanma güvenliğini artırıcı etki yaratabilir. Oysa kendisine bakacak kimsenin olmaması sebebiyle YİBO'ya gelen öğrenciler bu etkiden yoksundur. Ancak bağlanma stilindeki farklılıklar anlamlı bulunmamıştır. Bu durumda okulun, arkadaşların ve öğretmenlerin destekleyici etkilerinin kaygıyı azaltıcı ve destekleyici rolünün etkisi olabileceği düşünülmektedir.

5.11. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin YİBO'ya Geliş Şekillerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri YİBO'ya geliş şekillerine göre incelendiğinde, güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde fark olmadığı, kaçınan bağlanma stilinde ise fark olduğu anlaşılmıştır. Ailesinin isteğiyle YİBO'ya gelen öğrencilerin, kendi istekleriyle ve şartlar gereği YİBO'ya gelenlere oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun kendi isteğiyle YİBO'ya geldiği görülmüştür. YİBO'larla ilgili yapılan araştırmalarda da (Güven, 1996; Halıcı, 2005) benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Okula kendi isteğiyle gelmiş olan öğrenciler daha başlangıçta okulu benimsemiş, okulun koşullarını kabullenmiş olabilir ve bu durumlardan da rahatsızlık duymayabilir. İstemediği halde gelmek zorunda kaldıklarını düşünen öğrenciler ise okula karşı baştan olumsuz önyargılar taşıyabilirler ve bu nedenle içinde buldukları ortamdan hoşnut olmayabilirler. Ayrıca bu öğrencilerin istemedikleri halde birtakım koşullar gereği okula gelmiş olmaları, başkalarını ve ailesini suçlamalarına, kendilerini terk edilmiş hissetmelerine neden olabilir (Güven, 1996: 138). Araştırmada ailesinin isteğiyle YİBO'ya gelen öğrencilerin, kendi istekleriyle ve şartlar gereği gelenlere oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek bulunmuş olması da bunu göstermektedir.

5.12. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri Aileleri Tarafından Ziyaret Edilme Sıklığına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri aile bireyleri tarafından ziyaret edilme sıklığına göre incelendiğinde, güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde fark olduğu, kaçınan bağlanma stilinde ise fark olmadığı anlaşılmaktadır. Aileleri tarafından 15 günde bir ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının, 2-3 ayda bir, altı ayda bir, yılda bir ziyaret edilen ve hiç ziyaret edilmeyen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu, aileleri tarafından her hafta ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının 2-3 ayda bir, altı ayda bir ziyaret edilen ve hiç ziyaret edilmeyen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aileleri tarafından her hafta ziyaret edilen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının altı ayda bir, yılda bir ziyaret edilen ve hiç ziyaret edilmeyen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu, aileleri tarafından ayda bir ve 2-3 ayda bir ziyaret edilen öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının, altı ayda bir ziyaret edilen öğrencilerin kaygılı

bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu saptanmıştır. Buna göre aileleri tarafından daha sık ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu, kaygılı bağlanma stili puanları ise daha düşük olduğu bulunmuştur.

Araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun aile bireyleri tarafından en az ayda bir kez ziyaret edildiği görülmüştür. Güven (1996)'in araştırmasında da benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Halıcı (2005) da benzer şekilde aile ile sık görüşüldüğünü, ailelerin çocuklarla ilgilendiğini ve bir sorunları olduğunda okula geldiklerini ya da çocukları aradıklarını saptamıştır.

YİBO'da okuyan çocukların aileleriyle görüşmemesi çeşitli uyum ve davranış problemleri yaşamasına neden olabilmektedir. Aile ortamından ayrılan çocuklar görüşme sıklığının az olması durumunda aile özlemini daha çok yaşarlar. Aileleriyle sık görüşemeyen çocuklar kendilerini terk edilmiş hissedebilirler (Halıcı, 2005: 99,101). Güven (1996: 119) de, YİBO öğrencilerinde aileleri tarafından ziyaret edilmenin aileden uzak kalmanın olumsuz etkilerini azaltabileceğini ifade etmiştir.

Anne-baba veya diğer aile bireyleri tarafından çocuğun sıkça ziyaret edilmesinin ve aranmasının çocuk üzerinde olumlu etkilerinin olacağı düşünülmüştür. Araştırma bulguları da bu düşünceyi desteklemiştir.

5.13. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Eve Gitme Sıklıklarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stillerinin eve gitme sıklıklarına göre incelendiğinde, güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde fark olmadığı, kaçınan bağlanma stilinde ise fark olduğu anlaşılmıştır. Eve hiç gitmeyen öğrencilerin kaçınan bağlanma düzeylerinin hafta sonları ve 15 günde bir eve giden öğrencilerin kaçınan bağlanma düzeylerinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun hafta sonları eve gittiği görülmüştür. Güven (1996)'in araştırmasında da benzer şekilde eve sık aralıklarla gidildiği saptanmıştır. Güven (1996: 142)'in de belirttiği gibi, eve sık giden

öğrencilerin aile bireyleriyle ilişkilerinin iyi olması ve onlar tarafından kabul görmesi, ilgilenilmesi olasılığı yüksektir. Bu araştırmada da eve hiç gitmeyen öğrencilerin eve sıkça gidenlere oranla kaçınan bağlanma düzeylerinin yüksek olması, bu öğrencilerin aileleri ile ilişkiden kaçındıkları, ev ortamını destekleyici olarak algılamadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusunda, aile bireyleri tarafından daha sık ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu, kaygılı bağlanma düzeylerinin ise daha düşük olduğu bulunmuştur. Ancak eve gidiş sıklığı incelendiğinde güvenli ve kaygılı bağlanma stillerinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamış, kaçınan bağlanmada anlamlı fark olduğu belirlenmiştir.

5.14. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Öğretmenlerinin Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri öğretmen tutumunu algılayış biçimine göre incelendiğinde, güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde fark olduğu, kaçınan bağlanma stilinde ise fark olmadığı anlaşılmıştır. Öğretmenlerinin tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma düzeylerinin, öğretmenlerinin tutumlarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma düzeylerinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmenlerinin tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma düzeylerinin, öğretmenlerinin tutumlarını otoriter olarak algılayan ve öğretmenlerinin tutumlarını ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma düzeylerinden anlamlı olarak daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Çocukların girdikleri yeni bir sosyal ortam olan okula uyabilmeleri ve bu ortamda kendilerini güvenlik içinde bulabilmeleri için kendilerine güven sağlayıcı birine ihtiyaçları bulunmaktadır. Küçük çocuklara okulda bu güveni en iyi verebilecek kimse öğretmendir. Öğretmen onun gözünde güçlü ve önemlidir. Öğretmenden gelecek ilgi ve şefkat ona bu yeni ortam içinde güven sağlamaktadır (Kılıççı, 2000: 63). Okuldaki çocuğun zamanının, anne babası ile olduğundan daha

fazlası öğretmenlerle geçer. Bunun sonucu olarak, öğretmenler çocuk için önemli bir model oluştururlar (Şenol ve Yıldız, 2009: 370; Temel ve Aksoy, 2005: 137). Öğretmen, hem bir model olarak hem de verdiği eğitimle önemli bir sosyalleşme aracıdır. Çocuklar zaman zaman öğretmenlerini örnek alarak diğerlerine karşı nasıl davranacaklarına ilişkin davranış kalıpları oluştururlar (Seven, 2008: 78; Şenol ve Yıldız, 2009: 364). Öğretmenler, yaşamın erken dönemlerinden itibaren, özellikle ergenlik döneminde ergenin toplumsallaşma sürecinde önemli etkileri bulunan yetişkin figürleri olmaktadır (Özer, 2009: 45). Ainsworth (1982; Akt. Hayta, 2006: 43), öğretmenlerin ve önemli yetişkinlerin güvensiz bağlanma davranışı gösteren küçük çocuklar için yoksun olunan güvenli kişilerarası bağlanmaların yerini alan bir bağlanma figürü işlevi gördüğünü savunmuştur.

Reio, Marcus ve Sanders-Reio (2009)'nun çalışmaları, güvenli bağlılık tarzları olan öğrencilerin öğretmenleriyle daha iyi ilişkileri olduğunu ortaya koymuştur. Halıcı (2005) araştırmasında YİBO öğrencilerinin okulda bir sorunlar olduğunda ilk olarak sınıf öğretmenlerine başvurduklarını belirlemiştir. Güven (1996: 143), öğretmenlerinin tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin, öğretmenleri tarafından kabul edildiklerini, kendilerine saygı gösterildiğini ve desteklendiklerini hissedeceklerini ifade etmiştir.

YİBO'larda öğretmenlerle geçirilen zaman diğer okullara göre çok daha fazladır. Yatılı kalan çocuklar için öğretmen hem anne baba, hem öğretmen olarak her türlü toplumsal rolleri öğrenebilecekleri kişidir (Şenol ve Yıldız, 2009: 364). Aile ortamından uzak olan çocukların yaşadıkları problemlerin çözümlenmesinde gösterilen ilgi ve tutumlar çocuğun sosyal uyum ve davranışlarını şekillendirmekte, yatılı olarak ailelerinden uzakta okuyan çocukların problemlerinin çözümünde okulda görevli olan öğretmenlerin takındığı tutum çok önemli olmaktadır (Halıcı, 2005: 103). Ailelerinden uzakta eğitim alan 7-14 yaş grubundaki çocukların, buldukları ortama uyum sağlamalarında ve akademik yönden başarılı olmalarında çevrelerindeki sosyal destek kaynaklarının önemli bir etkisi vardır (Coşkun, 2004: 11). Öğretmenler de bu destek kaynaklarının en önemlilerinden biridir.

Araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun öğretmenlerinin tutumlarını demokratik olarak algıladığı görülmüştür. Güven (1996)'in araştırmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanmada gözlenen farklar,

öğretmenlerin olumlu tutumlarının, yatılı okuyan çocuklar için güvenliği artırıcı ve kaygıyı azaltıcı etkisi olduğunu göstermektedir.

5.15. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin Anne ve Babalarının Tutumunu Algılayış Biçimlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri anne ve baba tutumunu algılayış biçimine göre incelendiğinde, güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde fark olduğu anlaşılmıştır. Anne ve babalarının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma düzeylerinin, anne-babalarının tutumunu otoriter ve ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma düzeylerinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Anne ve babalarının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin kaçınan bağlanma düzeylerinin, anne ve babalarının tutumunu otoriter olarak algılayan öğrencilerin kaçınan bağlanma düzeylerinden anlamlı olarak daha düşük olduğu görülmüştür. Anne ve babalarının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma düzeylerinin, anne ve babalarının tutumunu otoriter ve ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma düzeylerinden anlamlı olarak daha düşük olduğu anlaşılmıştır.

Anne-babalar, genellikle, çocuklarının davranışsal, duygusal ve zihinsel gelişmelerinde, kişiliklerinin oluşmasında temel bir rol oynamaktadırlar (Aşkın, 2006: 129; Güven, 1996: 130).Çocukta güven duygusunun gelişmesi, ailenin tutumuna ve disiplinine bağlıdır. Ailede kuralların sık sık değişmemesi, ailenin dengeli bir disiplin uygulaması çocuğun kendini güven içinde hissetmesini sağlar. Güven içinde büyüyen çocuk, çevresine kolay uyum sağlar, çevresindekilerle olumlu ilişkiler kurabilir; bu duygudan yoksun olan çocuk, çekingen ve kararsız olur, kendine de, çevresine de güven duymaz (Razon, 2004: 237-238). Ebeveynlerin benimsedikleri ana babalık tutumları çocukluk döneminde olduğu gibi ergenlik döneminde de önemini korumaktadır (Damarlı, 2006: 10). Ebeveynin tutum ve davranışları ergenlikte bağlanma dinamiklerini, bağlanmanın akran ve arkadaşlara

sağlıklı aktarımını ve duygusal gelişimin farklı yönlerini etkileyen önemli bir etmendir (Sümer, 2006b: 1).

Baumrind (1971; Akt. Çamurlu Keser, 2006: 23), üç ana-babalık stili ortaya atmıştır. Bunlar; otoriter, demokratik ve izin verici ana babalık stilleridir. Her bir aile stili, farklı ebeveyn değerini, uygulamasını ve davranışlarını yansıtır.

Demokratik ana babalar, kontrol ve disiplini sağlarken bazı esneklikler gösterirler. Uyguladıkları disiplinle, çocuğun kendisini kontrol etmesini, işbirliğini ve sorumluluk almasını teşvik ederler. Bu ana babaların çocuklarında, birey olma bilinci gelişmiştir ve kendi sorumluluklarının farkındadırlar (Küçükturan, 2005: 239). Böyle bir ana-baba yaklaşımı, çocuğa başarılı bir sosyal gelişim için gerekli olan ortamı hazırlamış olur (Yavuzer, 2005a: 26).

Otoriter tutumda çocukların kişilik özellikleri, ilgi ve gereksinimleri dikkate alınmaz (Aşkın, 2006: 130). Bu tutumu benimseyen ana babalar itaat etmeye ve kontrollü davranmaya önem verirler. Sıcak değildirler, çocukları ile aralarında mesafe oluşmuştur. Bu ana babaların çocuklarının benlik algıları düşüktür (Küçükturan, 2005: 239). Anne-babanın bu otoriter-baskıcı tutumu, ergenin özgüvenli, otonom (kendi kendini yönetebilen) bir birey olarak gelişmesini engeller ve düşük benlik saygısına neden olur. Düşük benlik saygısına sahip olan gençler, çoğunlukla çevrelerine yeterince uyum sağlayamazlar (Yavuzer, 2005b: 66). Böyle bir ortamda büyüyen çocukların, akranlarına kıyasla sosyal ve iletişim becerileri ile girişimcilik yeteneklerinin zayıf olduğu görülür (Yavuzer, 2005a: 26). Otoriter ebeveyni olan çocukların, arkadaş ilişkilerinde kaygılı, güvensiz, utangaç ve çekingen davrandıkları görülmüştür (Baumrind, 1968; Akt. Çamurlu Keser, 2006: 27).

İlgisiz ailelerde ise disiplin ve denetim yoktur (Küçükturan, 2005: 240). Bu tutumu benimseyen ebeveyn, çocuğun yaşamıyla ilgili değildir (Yavuzer, 2005a: 27). Anne-babadan gelen itici tutumlar karşısında çocuk kendini değersiz kabul eder. Kendisi için olumlu görüşler geliştiremez, özsaygı duygusunu kazanamaz (Özdoğan, 2000: 31). İlgisiz tutum, çağdaş eğitim uyguladıklarını sanan anne babaların hoşgörü ile boş vermeyi birbirine karıştırmaları sonucu da oluşabilir (Yörükoğlu, 2000: 200).

Araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun anne ve babalarının tutumunu demokratik olarak algıladığı görülmüştür. Güven (1996)'in çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir

Literatürde, bağlanma ve anne-baba tutumlarını ele alan araştırmaların (Çamurlu Keser, 2006; Keskin ve Çam, 2008; Koçak Delen, 2003; Sümer, 2006) bu araştırma ile benzer bulgularının olduğu görülmektedir. Saymaz (2003)'ün araştırmasında, anne ve baba ile ilişkilerden memnuniyet arttıkça güvenli bağlanma stili puanlarının arttığı, güvensiz bağlanma stili puanlarının ise azaldığı görülmüştür. Koçak Delen (2003)'in çalışmasında, güvenli bağlanma alt ölçeğinden yüksek, kaçınan ve kaygılı bağlanma alt ölçeklerinden düşük puan alan öğrenciler anne babaları ile olan ilişkilerini tanımlarken güven verici, anlayışlı, cesaretlendirici, destekleyici vb. kavramları kullanırken, güvenli bağlanma alt ölçeğinden düşük, kaçınan ve kaygılı bağlanma alt ölçeklerinden yüksek puan alan öğrenciler ise güven vermeme, korkutan, anlayışsız, müdahaleci, sert davranan, tutarsız davranan vb. kavramlarla tanımlamışlardır.

Çamurlu Keser (2006)'in araştırmasında, annelik davranışlarının çocuğun güvenli bağlanma stili üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Araştırmada, çocuk yetiştirmede kabul/ilgi boyutuyla çocukların güvenli bağlanması arasında anlamlı pozitif bir ilişki görülmektedir. Keskin ve Çam (2008) ve Sümer (2006)'in çalışmalarında bulgular, anne-babaların çocuk yetiştirme davranışlarının ergenlerin bağlanma örüntüsünü anlamlı şekilde yordadığını göstermiştir. Annelerin duygusal yakınlığı ve babaların reddetme davranışı bağlanma boyutlarının en güçlü yordayıcıları olarak bulunmuştur. Yıldız (2008)'in araştırmasında, korkulu ve güvenli bağlanma ile ebeveyn tutumu arasında bir farklılaşma olduğu bulunmuştur. Güvenli bağlanma geliştiren bireyler, demokratik ve ilgili ebeveyn tutumuna sahipken, korkulu bağlanmaya sahip bireylerin yönlendirici ebeveyn tutumuna sahip oldukları görülmüştür.

5.16. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Okul Başarılarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri okul başarılarına göre incelendiğinde, güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma stillerinde anlamlı düzeyde farklılaştığı anlaşılmıştır. Okul başarısı düşük olan öğrencilerin güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma düzeyleri ile okul başarısı orta seviyede ve yüksek olan öğrencilerin güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma düzeyleri arasındaki farklar anlamlı bulunmazken, okul başarısı yüksek olan öğrencilerin, okul başarısı orta seviyede olan öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu, kaygılı bağlanma stili puan ortalamalarının ise anlamlı olarak daha düşük olduğu görülmüştür. Okul başarısı düşük düzeyde olan ve orta düzeyde olan öğrencilerin, yüksek düzeyde olanlara oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Başarıda etkili olan unsurlardan biri çocuğun ruhsal dengesinin yerinde olmasıdır. Aile içinde sürekli geçimsizlikler, ayrılıklar öğrenmeyi olumsuz olarak etkiler (Yörükoğlu, 2000: 114). Halıcı (2005)'nin araştırmasında, okul başarısı ile ailenin çocukla ilgilenmesi arasında çok yakın bir paralellik olduğu saptanmıştır. Ailenin çocuğuna ilgi göstermesi onun okul başarısını da arttırmaktadır. Reio, Marcus ve Sanders-Reio (2009) ise çalışmalarında, diğerleriyle daha kuvvetli pozitif bağları bulunan öğrencilerin, okul başarısı gibi pozitif sonuçlara yol açan güvenli bağlantı şablonları kurma olasılıklarının daha fazla olduğunu bulmuşlardır.

Erikson, çocuğun ilk yaşlarda kazandığı temel güven duygusuyla okuldaki başarısı arasında bir ilişki olduğunu savunmuştur. İyi bir anne-baba ilişki ortamı içinde yetişen çocuk, temel güven duygusunu kazandığı için, okulun kendisine getirdiği yeni öğrenme aşamalarını korkmadan karşılayabilir ve başarılı olur; temel güven duygusunu kazanamamış çocuklar ise tam başarı gösteremezler (Cüceloğlu, 2010: 358). Ailelerin, öğretmenlerin ve akranların destekleyici ilişkileri öğrencilerin başarılarını arttırmakta, okul ortamını güvenli ve destekleyici olarak algılayan çocukların okul başarısı daha yüksek olmaktadır (Wentzel, 1997; Akt. Coşkun, 2004: 14)

Araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun okul başarısının orta düzeyde olduğu görülmüştür. Güven (1996) ve Özçalıkuşu (1999)'nun çalışmalarında da öğrencilerin başarılarının iyi seviyesinde (bu araştırmadaki orta düzeye karşılık gelen) olduğu görülmüştür. Baltaş (2004: 162), yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre yatılı okullarda eğitim başarısı, gündüzlü okullara kıyasla daha yüksek olduğunu aktarmıştır. Yatılı okulların eğitim başarısının, gündüzlü okulların eğitim başarısından yüksek olmasının arkasında yatan sebep, yatılı okul şartlarının öğrenmenin ön koşulları ile uyum içinde olmasıdır. Özçalıkuşu (1999: 78) da, yatılı okulda çocukların küçük yaşlarda ailesinden ayrı, dışarıya kapalı bir ortamda yaşıyor ve eğitim görüyor olmalarının olumsuz etkilerini de göz ardı edilemese de, bu okullarda her türlü imkândan faydalanarak öğretmenleriyle beraber yaşayan öğrencilerin başarılarının daha yüksek olması beklenebileceğini ifade etmiştir.

5.17. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelendiğinde, yalnızlık düzeyleri ile güvenli bağlanma stili arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu, kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma stilleri arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmüştür.

Weiss (1973), yalnızlığın, kişinin ihtiyaç duyduğu sosyal ilişkilerin olmaması veya değişik sosyal ilişkileri bulunmasına rağmen, bu ilişkilerde yakınlığın, içtenliğin ve duygusallığın bulunmamasına gösterilen bir tepki olabileceğini ileri sürmüştür (Akt. Kılınç ve Sevim, 2005: 73). Buluş (1997: 88), yalnızlık ile sosyal ilişkilerden elde edilen doyum düzeyi arasında güçlü bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Buna göre ilişkilerinden hiç doyum almadığını ifade eden öğrencilerde en yüksek yalnızlık ortalamasına rastlanırken, en düşük yalnızlık düzeyine de sosyal ilişkilerden sık sık doyum aldığını belirtenlerde rastlanmıştır. Burger (2006: 701)'e göre de yalnızlık, istenen ve başarılan sosyal etkileşim düzeyleri arasındaki farkın yarattığı hoş olmayan duygudur.

Yalnızlık duygusunun oluşmasına neden olan başka bazı etkenler ise; bir sevgi nesnesinin, bir arkadaşın, aile içindeki ya da dışındaki önemli bir kişinin yitimi, okul ve ev değiştirme, okulda ve evde çatışmadır (Bilgin, 2007: 214; Erözkan, 2004: 159). Sosyal ilişkilerdeki başarısızlık ve doyumsuzluk çocuğun geri çekilmesine ve yalnızlık duygusu yaşamasına yol açabilir (Buluş, 1997: 82; Kaya, 2005: 221). Bireyin kişilerarası ilişkilerinde meydana gelen bozulma ve ilişki yoksunluğu yalnızlığa neden olmaktadır (Duy, 2003: 18). Bireyler çevrelerinde samimi, içten ve güvende olacakları sosyal bir grubun desteğine ihtiyaç duyduklarında buna cevap verecek birilerine sahip değillerse ya da başkaları ile uygun sosyal ilişkiler kurma olgunluğuna sahip olmadıkları için bunu yapamıyorlarsa yalnızlık duyarlar (Erözkan, 2004: 159). Karahan ve arkadaşlarının (2004) çalışmasına göre, insanlara güven düzeyi yükseldikçe yalnızlık düzeyi düşmektedir.

Weiss (1973; Akt. Haliloğlu, 2008: 172), duygusal yalnızlığın bağlanma ihtiyaçlarının karşılanmamasından, bağlanma ilişkisindeki yetersizliklerden ve bağlanma figürünün yokluğu ve ayrılıklardan kaynaklanan, bağlanma ilişkisinin niteliği ile ilişkili bir duygu olduğunu belirtmektedir.

Anne baba çocuk arasındaki bağlılığın ve iletişimin olumsuz bir nitelik taşıması çocukta yalnızlık duygusunun gelişmesine neden olan önemli bir etkidir (Bilgin, 2007: 214). Hojat (1982), çocukluk döneminde anne-babası ve akranları ile doyum verici kişilerarası ilişkiler yaşamamış olanların erişkinlikte daha çok yalnızlık yaşadığını saptamıştır (Akt. Buluş, 1997: 84). Bullock (1993), sıcak ve sevecen ailelere sahip olup, aileleri tarafından desteklenen çocuklarda yalnızlık düzeyinin düşük olduğunu belirtmektedir. Bu bilgiye dayanarak anne baba çocuk ilişkisindeki niteliğin yalnızlık üzerinde etkili olduğu söylenebilir (Akt. Bilgin, 2007: 214).

Yakınlık ihtiyacı, düşük yalnızlık düzeyine sahip bireyler için oldukça önemlidir. Bireyler yalnızlaştıkça yakınlıktan kaçınmaktadırlar (Kılınç ve Sevim, 2005: 81). Yalnız insanlar sosyal etkileşimlere kötümser beklentilerle yaklaşırlar. Yalnız insanların çoğunun temel sosyal becerileri yoktur ve bu yetersizlik başkalarıyla uzun süreli arkadaşlıklar kurmalarını engelleyebilir (Burger, 2006: 481).

Ergenlik, yalnızlık kavramının yoğun olarak görüldüğü bir dönemdir (Kılınç ve Sevim, 2005: 73). Ergenlikte yalnızlık duygusu, ana-baba ve arkadaş ilişkilerinden

etkilenmektedir (Hortaçsu, 1997: 113). Perlman (1988), yalnızlığın en çok ergenlerde ve gençlerde görüldüğünü bulgulamıştır (Akt. Hogg ve Vaughan, 2007: 571).

Literatür incelendiğinde, bağlanma ile ilgili çalışmalarda (Demirli, 2007; Deniz ve Hamarta, 2003; Erözkan, 2004; Haliloğlu, 2008) ele alınan yalnızlık değişkeniyle ilgili bu araştırmayla benzer bulgular elde edildiği görülmüştür. Buluş (1997), yurttan kalan üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin ailesi yanında kalanlardan daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Erözkan (2004)'ın çalışmasında, yalnızlık ile güvenli bağlanma arasında negatif yönde, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Haliloğlu (2008)'nin çalışmasında, yüksek yalnızlık düzeyine sahip öğrencilerin yalnızlık düzeyi düşük olan öğrencilerden daha fazla kaygılı ve kaçınılmalı bağlanma biçimine sahip oldukları ve yalnızlık düzeyi ile güvenli bağlanma arasında ters yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre yalnızlık düzeyi düşük olan öğrencilerin daha çok güvenli bağlandıkları, yalnızlık düzeyi arttıkça, bağlanma ilişkisindeki güvenin azaldığı bulunmuştur.

Demirli (2007)'nin çalışması, korkulu kaçınan bağlanma türüne sahip olanların güvenli, kayıtsız kaçınan ve saplantılı bağlanma türüne sahip olan bireylerden daha fazla yalnızlık düzeyine sahip olduğunu göstermiştir. Kılınç ve Sevim (2005)'in çalışmasında, araştırma sonuçları yalnız ergenlerin düşük benlik saygısı, yüksek sosyal kaygı, kendisi ve başkaları hakkında olumsuz görüşlere sahip olma ve güvensizlik gibi özelliklerinin, kişilerarası etkileşime yönelmelerini engellediğini ve ilişki gelişimine engel olduğunu göstermektedir.

Yalnızlığın bağlanma güvensizliği ile pozitif yönde ilişkili çıkması beklenen bir durumdur. YİBO'da aile ortamından uzak olan çocuklar destekleyici okul ortamına sahip değillerse daha fazla yalnızlık yaşamaları muhtemeldir.

5.18. YİBO Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

YİBO öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelendiğinde, sosyal kaygı düzeyleri ile güvenli bağlanma stili arasındaki

ilişki anlamlı bulunmazken, kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma stilleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmüştür.

Sosyal kaygı, kişinin tanımadığı insanlarla karşılaştığı ya da başkalarının gözünün üzerinde olabileceği, bir ya da birden fazla toplumsal eylemi gerçekleştirdiği durumlarda, belirgin ve sürekli bir korku duyması, kişinin küçük duruma düşeceği ya da utanç duyacağı biçimde davranacağından korkması durumu olarak tanımlanır (APA, 2001: 197). Sosyal kaygıda kişinin başlıca korkusu başkalarının yanında küçük düşeceği, sıkıntı ya da utanç duyacağı bir biçimde davranacağı ile ilgilidir. Bu kişiler başkalarıyla etkileşimde bulunmalarını gerektiren ya da bir eylemi başkalarının yanında yerine getirmeleri gereken durumlardan korkarlar ve bunlardan olabildiğince kaçınmaya çalışırlar (Dilbaz, 1997: 18; Şener, Şenol ve Karacan, 1999: 310). Sosyal kaygısı yüksek olan kişiler, diğerlerinin düşüncelerinden çekindikleri için sosyal durumlardan kaçınırlar (Burger, 2006: 687). Sosyal kaygısı yüksek olan insanlar, sosyal ilişkilerinin kötü gideceğini düşünürler ve bu kötümserlik, kaygılı insanların korktuğu sosyal reddedilmeye neden olabilir (Burger, 2006: 313).

Çocuğun ilk toplumsallaşma deneyimlerinde karşılaştığı güçlükler de kaygı duygularının yerleşmesine neden olabilir. Arkadaş ilişkilerinde karşılaştığı itici ve küçük düşürücü davranışlar, özellikle evde de benzer tepkilerle karşılaşıyorsa, çocukta yıkıcı izler bırakabilir. Böylesi koşullarda yetişen bir çocukta düşman bir dünyada yaşamakta olduğu duygusu gelişir. Dış dünyadan kötülük beklentisi giderek çocuğun da çevresine karşı düşmanca duygular geliştirmesine neden olur ve bu eğilimleri denetleme güçlükleri, kaygı duygusunun yaşanmasındaki en önemli etmen olarak varlığını sürdürür (Geçtan, 2000b: 88).

Sosyal kaygı çoğunlukla ergenlik döneminde başlamakta, genç yetişkinlik ve sonrasında kronikleşebilmektedir. Ergenlik dönemindeki gencin yaşadığı sosyal kaygı onun benlik algısını, sosyal becerilerini, kendini ifade etmesini ve kendini tam gerçekleştirmesini engelleyerek gencin toplumsal ve bireysel gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir (Koçak Yazgı, 2007: 68).

Sosyal fobisi olan birçok birey bağımsız olma ve yeni insanlarla kaynaşmanın ebeveyn veya yakınlarının sevgisini yitirme anlamına geleceğinden korkar. Bu kişilerde anne, baba veya temel bakıcılarla ilişkilerle gelişen iç nesne temsilcileri

utandıran, eleştiren, aşağılayan, alay eden, terk eden nesnelere. Bu içe atımlar erken yaşamda stabilleşir ve daha sonra tekrar tekrar kişinin çevresindeki insanlara yansıtılır ve bu insanlardan kaçınılır. Diğer insanları bu şekilde algılamaya doğuştan gelen bir eğilim olsa da belli bir dereceye kadar olumlu bir erken yakın çevre bu eğilimi törpüleyebilir. Ama bir de yakın çevreyi oluşturan yetişkinler doğuştan gelen bu kalıbı destekleyen ve besleyen davranışlar gösterirlerse birey giderek daha korkulu hale gelir ve sosyal fobi gelişir. Bakıcılar çocuğun korkularına duyarlı olur ve bunu telafi ederlerse, içe atılanlar daha yumuşak, daha az tehditkâr olur ve tam bir sosyal fobi gelişimi gerçekleşmez (Türkçapar, 1999: 249).

Alan yazını incelendiğinde, YİBO öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerini ölçen ya da bağlanma stilleri ile sosyal kaygı arasındaki ilişkiyi ölçen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak yalnızlık gibi sosyal kaygının da bağlanma ile ilişkili bir kavram olduğu düşünülmektedir. Leichsenring (2007; Akt. Keskin ve Orgun, 2007: 264) de, bağlanma kuramına göre, anksiyete bozukluklarının, özellikle sosyal fobinin temelinde güvensiz bağlanma yapısının yattığını, sosyal anksiyete ve kaçınma davranışı olan bireylerin özerkliğin olduğu dönemlerde annesinin sevgisini kaybetme korkusu yaşadıklarının belirlendiğini ifade etmiştir.

Sosyal kaygının bağlanma güvensizliği ile pozitif yönde ilişkili çıkması yalnızlıkta olduğu gibi beklenen bir durumdur. YİBO'da aile ortamından uzak olan çocuklar destekleyici okul ortamına sahip olmadıklarında daha fazla sosyal kaygı yaşayabilirler.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın genel sonuçları vurgulanmış ve araştırma sonuçları kapsamında bazı öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuç

Bu çalışmada, YİBO öğrencilerinin bağlanma stillerinin yatılı olmayan ilköğretim okulu öğrencilerinin bağlanma stillerinden farklı olup olmadığının belirlenmesi ve YİBO öğrencilerinin bağlanma stillerinin bazı özellik ve demografik nitelikler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma bulgularına göre, YİBO öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yatılı olmayan ilköğretim okulu öğrencilerinin bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur. YİBO öğrencilerinin bağlanma stillerinin, cinsiyetlerine, sınıf düzeylerine, anne ve babalarının sağ olup olmamasına, doğum sıralarına, YİBO'ya devam sürelerine ve YİBO'ya geliş sebeplerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı; kardeş sayılarına, okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnuniyet düzeylerine, okuldan memnuniyet düzeylerine, YİBO'ya geliş şekillerine, aileleri tarafından ziyaret edilme sıklığına, eve gitme sıklıklarına, öğretmenlerinin tutumunu algılayış biçimlerine, anne ve babalarının tutumunu algılayış biçimlerine ve okul başarılarına göre anlamlı düzede farklılaştığı belirlenmiştir. Ayrıca YİBO öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal kaygı düzeyleri ile bağlanma stilleri arasında da anlamlı düzeyde ilişki olduğu bulunmuştur.

YİBO öğrencilerinin kaçınan bağlanma stili puanlarının, yatılı olmayan okula devam eden öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiş, güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde ise anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Kardeşi olmayanların kardeşi olan öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puanlarının anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulunurken, kardeşi olmayanlar ile beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bir kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kardeşi olmayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanları, bir kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek bulunurken, daha fazla sayıda kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarında anlamlı düzeyde fark gözlenmemiştir. Bir kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının kardeşi olmayan ve birden daha fazla kardeşi olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu bulunmuştur.

Okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının, okuldaki arkadaş ilişkilerinden kısmen memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarına oranla anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür. Okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olmayan öğrencilerin, okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olanlara oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Okuldan memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının okuldan memnun olmayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu saptanmıştır. Ailesinin isteğiyle YİBO'ya gelen öğrencilerin, kendi istekleriyle ve şartlar gereği YİBO'ya gelenlere oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Aileleri tarafından daha sık ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu, kaygılı bağlanma stili puanlarının ise daha düşük olduğu bulunmuştur. Eve hiç gitmeyen öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarının hafta sonları ve on beş günde bir eve giden öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Öğretmenlerinin tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının, öğretmenlerinin tutumlarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmenlerinin tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının, öğretmenlerinin tutumlarını otoriter olarak algılayan ve öğretmenlerinin tutumlarını ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Anne ve babalarının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının, anne-babalarının tutumunu otoriter ve ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Anne ve babalarının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarının, anne ve babalarının tutumunu otoriter olarak algılayan öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu görülmüştür. Anne ve babalarının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının, anne ve babalarının tutumunu otoriter ve ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu anlaşılmıştır.

Okul başarısı düşük olan öğrencilerin güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stili puanları ile okul başarısı orta seviyede ve yüksek olan öğrencilerin güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stili puanları arasındaki farklar anlamlı bulunmazken, okul başarısı yüksek olan öğrencilerin, okul başarısı orta seviyede olan öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu, kaygılı bağlanma stili puan ortalamalarının ise anlamlı olarak daha düşük olduğu görülmüştür. Okul başarısı düşük düzeyde olan ve orta düzeyde olan öğrencilerin, yüksek düzeyde olanlara oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

YİBO öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile güvenli bağlanma stili arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu, kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma stilleri arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmüştür. YİBO öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri ile güvenli bağlanma stili arasındaki ilişki anlamlı bulunmazken, kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma stilleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmüştür.

Genel olarak bakıldığında araştırmadan elde edilen sonuçların beklendik yönde ve daha önce yapılan araştırmalarla tutarlı olduğu söylenebilir. Bu araştırma, Türkiye’de YİBO öğrencilerinin bağlanma stillerini inceleyen ilk araştırmadır. Ayrıca üçlü bağlanma modeli ile yapılmış az sayıdaki araştırmalardan biridir. Bu nedenle araştırma sonucunda elde edilen bulguların literatür ışığında tartışılmasının sınırlı kaldığı söylenebilir.

6.2. Öneriler

Bu çalışmanın, üzerinde fazla araştırma yapılmayan bir grup olan YİBO öğrencileriyle ilgili yapılacak başka çalışmalara da kaynaklık edeceği umulmaktadır. Bu çalışmanın buna benzer çalışmalara ışık tutacağı ve yatılı okul öğrencilerinin bağlanma stilleri ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi ve psikolojik iyiliklerinin geliştirilmesine yol göstereceği düşünülmektedir. Araştırma bulguları ışığında YİBO’larda yapılabilecek rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalar ile bundan sonra yapılacak araştırmalar için yararlı olacağı düşünülen bazı öneriler aşağıda sunulmuştur.

6.2.1. Genel Sonuçlar Işığında Öneriler

1. YİBO’da yatılı kalan öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarının, yatılı olmayan okula devam eden öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum, YİBO’daki öğrencilerin ilişki kurmada sorun yaşadıklarını göstermektedir. Bu bağlamda, okul psikolojik danışmanı tarafından öğrencilerin kişilerarası ilişki sorunlarının giderilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.
2. Okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma stili puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Bu durum okuldaki arkadaş ilişkilerinin öğrenciler için destekleyici etkisi olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, yatılı okullardaki öğrencilerin

arkadaş ilişkilerini geliştirmek ve desteklemek için, öğrencileri çeşitli etkinliklerle bir araya getirme, derslerde ve ders dışı etkinliklerde grup çalışmaları yaparak öğrencileri birlikte çalışmaya teşvik etme gibi çalışmalar yapılabilir.

3. Okuldan memnun olan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarının okuldan memnun olmayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu durum okul ortamının öğrenciler için destekleyici etkisi olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin okul memnuniyetlerini artırmaya yönelik olarak, okulun fiziksel ve sosyal koşullarını iyileştirici çalışmalar yapılabilir.
4. Ailesinin isteğiyle YİBO'ya gelen öğrencilerin, kendi istekleriyle ve şartlar gereği YİBO'ya gelenlere oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda, öğrencilerin YİBO'ya geliş sebepleri dikkate alınarak, özellikle de kendi isteği dışında YİBO'ya gelen ve kendisine bakacak kimsenin olmayışı nedeniyle YİBO'ya gelen öğrencilere yönelik olarak, öğretmenler ve okul psikolojik danışmanı tarafından söz konusu öğrencilerin psikolojik iyiliklerini artırmak için destekleyici çalışmalar yapılabilir.
5. Aileleri tarafından daha sık ziyaret edilen öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu, kaygılı bağlanma stili puanlarının ise daha düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca eve hiç gitmeyen öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarının sık sık eve giden öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bu durum, öğrencilerin aileleri ile görüşmelerinin öğrenciler için destekleyici etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin eve gitme ve ailelerinin okula gelme sıklıklarının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
6. Öğretmenlerinin tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin; güvenli bağlanma stili puanlarının, öğretmenlerinin tutumlarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu, kaygılı bağlanma stili puanlarının ise öğretmenlerinin tutumlarını otoriter olarak algılayan ve ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu

belirlenmiştir. Bu durum, öğretmenlerin öğrencilere karşı tutumlarının önemini göstermektedir. Bu durum dikkate alınarak, YİBO'da görev yapan öğretmenlere öğrencilere karşı destekleyici olmaları için çeşitli eğitimler verilebilir.

7. Anne ve babalarının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının, anne ve babalarının tutumunu otoriter ve ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu, kaçınan bağlanma stili puanlarının ise, anne ve babalarının tutumunu otoriter olarak algılayan öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu, kaygılı bağlanma stili puanlarının, anne ve babalarının tutumunu otoriter ve ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin kaygılı bağlanma stili puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu anlaşılmıştır. Bu durum, anne-baların çocuklara karşı tutumlarının önemini göstermektedir. Bu durum dikkate alınarak, YİBO'da öğrencilerinin ailelerine yönelik çeşitli eğitimler verilebilir.
8. Okul başarısı yüksek olan öğrencilerin, okul başarısı orta seviyede olan öğrencilere oranla güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu, kaygılı bağlanma stili puan ortalamalarının ise anlamlı olarak daha düşük olduğu görülmüştür. Okul başarısı düşük düzeyde olan ve orta düzeyde olan öğrencilerin, yüksek düzeyde olanlara oranla kaçınan bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda, öğrencilerin başarı duygusunu yaşamalarının psikolojik iyilik hallerini artıracığı, aynı şekilde psikolojik iyilik hallerinin artırılmasının da öğrencileri başarılarını artıracığı dikkate alınarak eğitsel çalışmalar ve rehberlik çalışmaları yapılabilir.
9. YİBO öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile güvenli bağlanma stili arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu, kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma stilleri arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmüştür. Ayrıca YİBO öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri ile kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma stilleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmüştür. Bu durum dikkate alınarak, YİBO

öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal kaygı düzeylerini azaltmaya yönelik rehberlik çalışmaları yapılabilir.

6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bağlanma stilleri ile farklı değişkenler arasındaki ilişkiler incelenebilir.
2. İlköğretim birinci kademe ve lise düzeyinde de benzer çalışmalar yapılabilir.
3. Yatılı olan ve olmayan ilköğretim okulları farklı değişkenler açısından da karşılaştırılabilir.
4. Farklı bölgelerden ve daha fazla sayıda yatılı okullar incelenebilir.
5. YİBO öğrencileri ile yatılı olmayan okul öğrencilerinin, belirli yaş ve gelişim dönemlerinde bağlanma stilleri açısından nasıl bir değişim gösterdiklerini belirlemek için uzun dönemli izleme ve karşılaştırma çalışmaları yapılabilir.

EK - 1

Öğrenci Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Öğrenciler, bu form bilimsel bir araştırma için bilgi toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma bilimsel bir nitelik taşıdığından, sorulara verilecek cevaplar kimsenin kimliğini ortaya koymayacak biçimde kullanılacak ve kesinlikle kişisel bir değerlendirme yapılmayacaktır. Sizden istenilen anketteki her soruyu dikkatlice okuyarak size en uygun seçeneğin yanına (X) işareti koymanızdır.

İlginize teşekkür ederim.

Buket KAYA
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

1	Okulunuz	
2	Cinsiyetiniz	() Kız () Erkek
3	Sınıfınız	() 6 () 7 () 8
4	Kaç kardeşiniz var? (Kendiniz hariç)	() Kardeşim yok () 1 kardeşim var () 2 kardeşim var () 3-4 kardeşim var () 5 ve daha fazla kardeşim var
5	Ailede kaçınıcı çocuksunuz?	
6	Anne ve babanız sağ mı?	() Her ikisi de sağ () Her ikisi de öldü () Babam sağ, annem öldü () Annem sağ, babam öldü
7	Yatılı Bölge Okuluna ne kadar süredir devam ediyorsunuz?	() 1 yıldan az () 1-2 yıl () 3-4 yıl () 5-6 yıl () 7-8 yıl
8	Yatılı Bölge Okuluna hangi sebeple geldiniz?	() Oturduğumuz yerde okul olmaması () Ailemin beni okutacak geliri olmaması () Anne ve babamın olmaması- Bana bakacak kimsenin olmaması () Diğer -lütfen yazınız.....

9	Yatılı Bölge Okuluna;	☐ Kendi isteğimle geldim ☐ Ben istemediğim halde ailemin isteğiyle geldim ☐ Şartlar gereği geldim
10	Okuldan memnun musunuz?	☐ Memnunum ☐ Kısmen memnunum ☐ Memnun değilim
11	Okuldaki arkadaşlarınızla ilişkilerinizden memnun musunuz?	☐ Memnunum ☐ Kısmen memnunum ☐ Memnun değilim
12	Anne-Babanız size karşı nasıl davranırlar?	☐ Haklarıma saygı duyar, görüşlerime değer verir, kendimle ilgili kararlar almamda beni desteklerler, bana karşı açık ve dürüst davranırlar. ☐ Bana ilişkin her türlü kararı kendileri verir, isteklerinin her zaman yerine getirilmesini beklerler, sıkı ve katı disiplin uygularlar.
13	Öğretmenleriniz size karşı nasıl davranırlar?	☐ Nerede olduğumu, ne yaptığımı hiç merak etmez ve benimle ilgilenmezler. ☐ Haklarıma saygı duyar, görüşlerime değer verir, kendimle ilgili kararlar almamda beni desteklerler, bana karşı açık ve dürüst davranırlar. ☐ Bana ilişkin her türlü kararı kendileri verir, isteklerinin her zaman yerine getirilmesini beklerler, sıkı ve katı disiplin uygularlar.
14	Aileniz sizi hangi sıklıkta ziyaret eder?	☐ Ne yaptığımı hiç merak etmez ve benimle ilgilenmezler. ☐ Her hafta ☐ Ayda bir kez ☐ 2-3 ayda bir kez ☐ Altı ayda bir kez ☐ Yılda bir kez ☐ Hiç gelmezler
15	Ailenizin yanına (eve) hangi sıklıkta gidiyorsunuz?	☐ Hiç gitmiyorum ☐ Ayda bir kez ☐ 15 günde bir kez ☐ Hafta sonları ☐ Yalnızca bayram, yarıyıl ve yaz tatillerinde

KAYNAKÇA

AINSWORTH, Mary D. Salter (1989), "Attachments Beyond Infancy", *American Psychologist*, C. 44, S. 4, s. 709-716.

AKKOYUN, Füsün (2007), *Transaksiyonel Analiz: Psikolojide İşlemsel Çözümleme Yaklaşımı*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 3. baskı.

ALLEN, Joseph P.; McELHANEY, Kathleen B.; KUPERMINE, Gabriel ve JODL, Kathleen M. (2004), "Stability and Change in Attachment Security Across Adolescence", *Child Development*, C. 75, S. 6, s. 1792-1805.

ALLEN, Joseph P. ve LAND, Deborah (1999), "Attachment in Adolescence", (ed. Jude Cassidy, Phillip R. Shaver), *Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Applications*, New York: The Guilford Press, s. 319-334.

ALLEN, Joseph P.; MOORE, Cynthia; KUPERMINE, Gabriel ve BELL, Kathy (1998), "Attachment and Adolescent Psychosocial Functioning", *Child Development*, C. 69, S. 5, s. 1406-1419.

ALLEN, Joseph P.; PORTER, Maryfrances; McFARLAND, Christy; McELHANEY, Kathleen B. ve MARSH, Penny (2007), "The Relation of Attachment Security to Adolescents' Paternal and Peer Relationships, Depression, and Externalizing Behavior", *Child Development*, C. 78, S. 4, s. 1222-1239.

ALTINTAŞ, Ersin ve GÜLTEKİN, Mücahit (2005), *Psikolojik Danışma Kuramları*, İstanbul: Aktüel Yayınları, 2. baskı.

ALYANAK, Behiye (2000), "Tepkisel Bağlanma Bozukluğu ve Disosiyatif Bozukluğun Örtüştüğü Bir Olgunun Sunumu", *Klinik Psikiyatri Dergisi*, S. 2, s. 203-208.

AMANVERMEZ, Pınar (2007), “Yakın İlişkilerde Bağlanma İle Gruplara Bağlanma Arasındaki İlişkiler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA), (2001), *Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması ve Sınıflandırılması El kitabı (DSM IV Tanı Ölçütleri Başvuru El kitabı)*, (çev. E. Köroğlu), Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 4. baskı.

ARALPCAN, Hüsnüye (1998), “Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Sayısal Gelişimi ve Hizmet Sunduğu Çevre (Kulu İlçesi Örneği)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ARI, Asım (2002), “İlköğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi: (Normal, Taşınabilir ve Yatılı İlköğretim Okullarının Karşılaştırılması)”, *Milli Eğitim Dergisi*, S. 153-154, s. 169-179.

AŞKIN, Muhittin (2006), “Kişilik ve Kişilerarası İlişkiler”, (ed. Adem Solak), *İnsan İlişkileri ve İletişim*, Ankara: Hegem Yayınları, s. 117-132.

AYDIN, Arzu ve TEKİNSAV SÜTÇÜ, Serap (2007), “Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, C. 14, S. 2, s. 79-89.

BALTAŞ, Acar (2004), “Eğitim Başarısını Yükseltmede, Sağlıklı ve Mutlu İnsanlar Yetiştirmede Ailenin Rolü”, (ed. Haluk Yavuzer), *Ana-Baba Okulu*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 11. Baskı, s. 161-199.

BARTHOLOMEW, Kim ve HOROWITZ, Leonard M. (1991), “Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model”, *Journal of Personality and Social Psychology*, C. 61, S. 2, s. 226-244.

BAYHAN, Pınar ve İŞİTAN, Sonmur (2010), “Ergenlik Döneminde İlişkiler: Akran ve Romantik İlişkilere Genel Bakış”, *Aile ve Toplum Dergisi*, C. 5, S. 20, s. 3-44.

BEATTIE, Margot T. (2008), “Bilinç ve Kişilik Bozuklukları: Gelişimsel ve Klinik Yaklaşımlar”, (ed. James F. Masterson), (çev. H. Şentürk), *Bağlanma Kuramı ve Nörobijolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları: Klinik Bir Bütünleştirme*, İstanbul: Litera Yayıncılık, s. 39-63.

BELSKY, Jay ve FEARON, R. M. Pasco (2002), “Early Attachment Security, Subsequent Maternal Sensitivity, And Later Child Development: Does Continuity In Development Depend Upon Continuity Of Caregiving?”, *Attachment And Human Development*, C. 4, S. 3, s. 361-387.

BİLGİN, Mehmet (2007), “Çocuklarda Toplumsal Gelişim”, (Banu Yazgan İnanç, Mehmet Bilgin, Meral Kılıç Atıcı), *Gelişim Psikolojisi: Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 3.baskı, s. 187-214.

BOWBLY, John (1969), *Attachment and Loss: Volume I Attachment*, New York: Basic Books.

BOWBLY, John (1988), *A Secure Base: Clinical Applications of Attachment Theory*, London: Routledge.

BRETHERTON, Inge (1992), “The Origins Of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth”, *Developmental Psychology*, S. 28, s. 759-795.

BUDAK, Selçuk (2005), *Psikoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 3. baskı.

BUİST, Kirsten L.; DEKOVIC, Maja; MEEUS, Wim H.ve AKEN, Marcel A. G. (2004), “Attachment in Adolescence: A Social Relations Model Analysis”, *Journal of Adolescent Research*, C. 19, S. 6, s. 826-850.

BULUŞ, Mustafa (1997), “Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 3, s. 82-90.

BURGER, Jerry M. (2006), *Kişilik: Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri*, (çev. İ. D. Erguvan Sarıoğlu), İstanbul: Kaknüs Yayınları.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2007), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 8. baskı.

COREY, Gerald (2005), *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları*, Ankara: Mentis Yayıncılık.

COŞKUN, Leyla (2004), “Yatılı, Taşınmalı ve “Normal” Eğitim Yapılan İlköğretim Okulu Öğrencilerinde Akademik Başarı, Okula İlişkin Tutum, Algılanan Sosyal Destek ve Davranış-Uyum Sorunları Arasındaki İlişkiler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

CRAIB, Ian (2004), *Psikanaliz Nedir? Psikanaliz Okulları ve Psikoterapi Üzerine Eleştirel Bir Giriş*, (çev. A. Kılıçlıoğlu), İstanbul: Say Yayıncılık.

CÜCELOĞLU, Doğan (2010), *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 19. basım.

ÇAMURLU KESER, Cansu (2006), “Annenin Bağlanma Düzeyi Ve Çocuk Yetiştirme Sürecinin Çocuğun Bağlanma Düzeyine Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

ÇELİK, Hilal (2006), “Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Tepkileri, Bağlanma Tarzları ve Kişilerarası Şemalarının İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ÇELİK, Şule (2004), “Bağlanma Yönelimli Psikoeğitim Grup Programının Saplantılı Bağlanma Biçimine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Biçimleri Üzerindeki Etkisi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ÇILĞIN, Özlem (2007), “Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Öğrenim Gören Öğrenciler İle Velilerinin Beden Eğitimi ve Ders Dışı Etkinliklere Yaklaşımları (Hakkari İli Örneği)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

DAMARLI, Özge (2006), “Ergenlerde Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Bağlanma Stilleri ve Benlik Kavramı Arasındaki İlişkiler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

DAVASLIGİL, Ümit (2004), “Bebeklik Dönemi”, (edt. Haluk Yavuzer), *Ana-Baba Okulu*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 11. Baskı, s. 13-38.

DAVIS, Deborah; SHAVER, Phillip R. ve VERNON, Michael L. (2003), “Physical, Emotional and Behavioral Reactions to Breaking Up: The Roles of Gender, Age, Emotional Involvement and Attachment Style”, *Personality And Social Psychology Bulletin*, C. 29, S. 7, s. 871-884.

DEMİRLİ, Aylin (2007), “The Role Of Gender, Attachment Dimensions, And Family Environment In Loneliness”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

DENİZ, M. Engin (2006), “Ergenlerde Bağlanma Stilleri İle Çocuk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki”, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, S. 22, s. 89-99.

DENİZ, M. Engin ve HAMARTA, Erdal (2003), “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri ve Yalnızlık Düzeylerinin Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi”, VII. *Ulusal PDR Kongresi Bildiri Özetleri*, Malatya, s. 9-10.

- DİLBAZ, Nesrin (1997), “Sosyal Fobi”, *Psikiyatri Dünyası*, S. 1, s. 18-24.
- DURAK BATIGÜN, Ayşegül ve BÜYÜKŞAHİN, Ayda (2008), “Aleksitimi: Psikolojik Belirtiler ve Bağlanma Stilleri”, *Klinik Psikiyatri Dergisi*, S. 11, s. 105-114.
- DUY, Baki (2003), “Bilişsel-Davranışçı Yaklaşımına Dayalı Grupla Psikolojik Danışmanın Yalnızlık ve Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Üzerine Etkisi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- EKŞİ, Aysel (1999a), “Çocuğun Ruhsal Gelişiminde Annenin Önemi, Anneden Ayrılaşma Tepkileri”, (ed. Aysel Ekşi), *Ben Hasta Değilim: Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü*, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri, s. 50-68.
- EKŞİ, Aysel (1999b), “Çocuğun Ruhsal ve Bilişsel Gelişim Dönemleri ve Dönemlere Özgü Sorunlar”, (ed. Aysel Ekşi), *Ben Hasta Değilim: Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü*, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri, s. 89-98.
- EKŞİ, Aysel (1999c), “Psikiyatrik Açısından Çocuk ve Adolesan İntiharları”, (ed. Aysel Ekşi), *Ben Hasta Değilim: Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü*, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri, s. 242-257.
- ERDOĞAN, Ayten (2004), “Çocuğun Psikososyal Gelişiminde Babanın Rolü”, *Yeni Symposium Journal*, C. 42, S. 4, s. 147-153.
- ERÖZKAN, Atılgan (2004), “Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 4, S. 2, s. 155-175.

ERTEN, Yavuz (2003) “Sunuş: İnsan Yavrusunun Psikolojik Doğumu Üzerine”, (Margaret Mahler, Fred Pine, Anni Bergman), (çev. A. N. Babaoğlu), *İnsan Yavrusunun Psikolojik Doğumu*, İstanbul: Metis Yayınları, s. 7-21.

EŞEL, Ertuğrul (2010), “Anneliğin Nörobiyolojisi”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, C. 21, S. 1, s. 68-78.

FREUD, Anna (2000), *Çocuklukta Normallik ve Patoloji: Gelişimin Değerlendirilmesi*, (çev. A. N. Babaoğlu), İstanbul: Metis Yayınları.

GEÇTAN, Engin (2000a), *Psikanaliz ve Sonrası*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 9. baskı.

GEÇTAN, Engin (2000b), *İnsan Olmak*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 21. baskı.

GLOGER-TIPPELT, Gabriele; GOMILLE, Beate; KOENIG, Lilith ve VETTER, Juergen (2002), “Attachment Representations In 6-Years-Olds: Related Longitudinally To The Quality Of Attachment In Infancy And Mothers’ Attachment Representations”, *Attachment And Human Development*, C. 4, S. 3, s. 318-339.

GOMEZ, Rapson ve McLAREN, Suzanne (2007), “The Inter-Relations Of Mother And Father Attachment, Self-Esteem And Aggression During Late Adolescence”, *Aggressive Behavior*, C. 33, s. 1-10.

GREENSPAN, Stanley I. (2006), *Bebeklerde ve Çocuklarda Sağlıklı Ruhsal Gelişim*, (çev. İ. Ersevrim), İstanbul: Özgür Yayınları.

GÜNGÖRMÜŞ, Oya (2004), “Baba-Çocuk İlişkisi”, (ed. Haluk Yavuzer), *Ana-Baba Okulu*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 11. Baskı, s. 245-256.

GÜVEN, Mehmet, (1996), “Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında ve Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Benlik Kavramı Düzeyleri”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

HALICI, Pınar (2005), “Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına Devam Eden ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan 12-14 Yaş Grubu Çocukların Saldırganlık Eğilimleri İle Benlik Kavramlarının İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

HALILOĞLU, Sümeyye (2008), “Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri, Bağlanma Biçimleri ve İşlevsel Olmayan Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Malatya İli Örneği)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

HAMARTA, Erdal (2004), “Bağlanma Teorisi”, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 1, s. 53-66.

HAYTA, Akif (2006), “Anneden Allah’a: Bağlanma Teorisi ve İslam’da Allah Tasavvuru”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, C. 4, S. 12, s. 29-63.

HAZAN, Cindy ve SHAVER, Philip R. (1998), “Bağlanma: Yakın İlişkilerle İlgili Araştırmalar İçin Bir Çerçeve”, (çev. A. Dönmez), *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 31, S. 1, s. 1-49.

HOGG, Michael A. ve VAUGHAN, Graham M. (2007), *Sosyal Psikoloji*, (çev. İ. Yıldız, A. Gelmez), Ankara: Ütopya Yayınevi.

HORTAÇSU, Nuran (1997), *İnsan İlişkileri*, Ankara: İmge Kitabevi, 2. baskı.

HORTAÇSU, Nuran (2003), *Çocuklukta İlişkiler: Ana Baba, Kardeş ve Arkadaşlar*, Ankara: İmge Kitabevi.

IWANIEC, Dorota ve SNEDDON, Helga (2001), “Attachment Style In Adults Who Failed To Thrive As Children: Outcomes Of A 20 Year Follow-Up Study Of Factors

Influencing Maintenance Or Change In Attachment Style”, *British Journal Of Social Work*, S. 31, s. 179-195.

KALKINÇ, Fatih (2008), *Okul Evde Başlar*, İzmir: Anadolu Dağıtım, 13. baskı.

KANKOTAN, Zeynep Zelal (2008), “The Role Of Attachment Dimensions, Relationship Status, And Gender In The Components Of Subjective Well-Being ”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

KAPTAN, Saim (1998), *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*, Ankara, 11. baskı.

KARAHAN, T. Fikret; SARDOĞAN, Mehmet E.; ŞAR, Ali Haydar; ERSANLI, Ercümen; KAYA, S. Nevres ve KUMCAĞIZ, Hatice (2004), “Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri İle Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki İlişkiler”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 18, s. 27-39.

KAYA, Alim (2005), “Çocuklar İçin Yalnızlık Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, S. 19, s. 220-237.

KELER, Hüseyin (2008), “Liseli Ergenlerin Transaksiyonel Analiz Ego Durumları İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

KESKİN, Gülseren ve ÇAM, Olcay (2008), “Ergenlerin Ruhsal Durumları ve Anne Baba Tutumları İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, S. 9, s. 139-147.

KESKİN, Gülseren ve ÇAM, Olcay (2009), “Ergenlik ve Bağlanma Süreci: Ruh Sağlığı Açısından Literatürün Gözden Geçirilmesi”, *Yeni Symposium Journal*, C. 47, S. 2, s. 52-59.

KESKİN, Gülseren ve ORGUN, Fatma (2007), “Bir Grup Üniversite Öğrencisinde Sosyal Fobi Yaşama Durumlarının ve Başa Çıkma Stratejilerinin Değerlendirilmesi”, *Anatolian Journal of Psychiatry*, S. 8, s. 262-270.

KILIÇ, Durmuş (2001), “Yatılı İlköğretim Bölge Okulları İle Diğer İlköğretim Okullarının Toplumsal Fonksiyonlarını Gerçekleştirme Düzeylerinin Karşılaştırılması”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

KILIÇARSLAN, Fatih (2006), *Çocuk ve Aile Sorunlarının Terapi ile Tedavisi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

KILIÇCI, Yedigâr (2000), *Okulda Ruh Sağlığı*, Ankara: Anı Yayıncılık.

KILINÇ, Hicran ve SEVİM, Seher A. (2005), “Ergenlerde Yalnızlık ve Bilişsel Çarpıtmalar”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 38, S. 2, s. 67-89.

KLEIN, Melanie (2008), *Haset ve Şükran*, (çev. O. Koçak, Y. Erten), İstanbul: Metis Yayıncılık, 2. baskı.

KOÇAK DELEN, Ülkiye (2003), “Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği Geliştirme Çalışması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

KOÇAK YAZGI, Azra (2007), “Sosyal Kaygıyla Başa Çıkma Programının Lise Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerine Etkisi”, Deneysel Olarak Sınanmış Grupla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları III, (ed. Serdar Erkan, Alim Kaya), Ankara: Pegem A Yayıncılık, s. 63-143.

KORKMAZLAR, Ümran (2004), “Son Çocukluk Dönemi” , (ed. Haluk Yavuzer), *Ana-Baba Okulu*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 11. baskı, s. 79-88.

KÖKNEL, Özcan (2004), “Ergenlik Dönemi, (ed. Haluk Yavuzer), *Ana-Baba Okulu*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 11. Baskı, s. 89-100.

KÜÇÜKTURAN, Güler (2005), “Ana Baba Tutum Ölçeği”, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, S. 19, s. 238-250.

LAIBLE, Deborah J.; CARLO, Gustavo ve RAFFAELLI, Marcela (2000), “The Differential Relations of Parent and Peer Attachment to Adolescent Adjustment”, *Journal of Youth and Adolescence*, C. 29, S. 1, s. 45-59.

MAHLER, Margaret S., PINE, Fred ve BERGMAN, Anni (2003), *İnsan Yavrusunun Psikolojik Doğumu*, (çev. A. N. Babaoğlu), İstanbul: Metis Yayınları.

MASTERSON, James F. (2008), “Bağlanma Kuramı, Nesne İlişkileri Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimini Bütünleştirme”, (ed. James F. Masterson), (çev. H. Şentürk), *Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları: Klinik Bir Bütünleştirme*, İstanbul: Litera Yayıncılık, s. 15-38.

McELHANEY, Kathleen B.; IMMELE, Annalies; SMITH, Felicia D. ve ALLEN, Joseph P. (2006), “Attachment Organization As A Moderator Of The Link Between Friendship Quality And Adolescent Delinquency”, *Attachment and Human Development*, C. 8, S. 1, s. 33-46.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2008), *Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Yönetici Kılavuzu*, Ankara: İlköğretim Genel Müdürlüğü.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2010), *2009-2010 Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.

MORSÜNBÜL, Ümit (2005), “Ergenlikte Kimlik Statülerinin Bağlanma Stilleri, Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

NARMANLIOĞLU, Olcay (1985), “Türk Edebiyatında Yatılı Okul Öğrencilerinin Görünümü”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.

NELSON-JONES, Richard (1999), *Danışma Psikolojisi Kuramları*, (çev. F. Akkoyun ve ark.), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

ONUR, Nükhet (2006), “Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişki”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ÖZAKKAŞ, Tahir (2004), *Bütüncül Psikoterapi*, İstanbul: Litera Yayıncılık, 2. baskı.

ÖZBARAN, Burcu ve BİLDİK, Tezan (2006), “Bağlanmanın Nörobiyolojisi”, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, C. 13, S. 3, s. 137-144.

ÖZÇALIKUŞU, Osman (1999), “Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanları Değerlendirme ve Spor Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma (Hatay İli Örneği)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ÖZDAL, Funda ve ARAL, Neriman (2005), “Baba Yoksunu Olan ve Anne-Babası İle Yaşayan Çocukların Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi”, *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 2, s. 255-267.

ÖZDOĞAN, Berka (2000), *Çocuk ve Oyun: Çocuğa Oyunla Yardım*, Ankara: Anı Yayıncılık, 3. baskı.

ÖZER, Gözde (2009), “Öz-Belirleme Kuramı Çerçevesinde İhtiyaç Doyumu, İçsel Güdülenme ve Bağlanma Stilllerinin Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarına Etkileri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ÖZGÜNDÜZ, Gökhan (2006), “Yatılı İlköğretim Bölge Okullarındaki Öğrenci Velilerinin Ders Dışı Etkinliklere Yaklaşımları (Ankara İli Örneği)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

PHAIK OOI, Yoon; ANG, Rebecca P.; FUNG, Daniel S. S. ve WONG, Geraldine; CAI, Yiming (2006), “The Impact of Parent-Child Attachment on Aggression, Social Stress and Self-Esteem”, *School Psychology International*, C. 27, S. 5, s. 552–566.

PEHLIVANTÜRK, Berna (2004), “Otistik Bozukluğu Olan Çocuklarda Bağlanma”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, C. 15, S. 1, s. 56-63.

PIETROMONACO, Paula R. ve FELDMAN BARRETT, Lisa (2006), “What Can You Do For Me? Attachment Style And Motives Underlying Esteem For Partners”, *Journal Of Research In Personality*, S. 40, s. 313-338.

RAZON, Norma (2004), “Çalışan Anne ve Çocuğu”, (ed. Haluk Yavuzer), *Ana-Baba Okulu*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 11. Baskı, s. 229-244.

REIO JR., Thomas G.; MARCUS, Robert F. ve SANDERS-REIO, Joanne (2009), “Contribution of Student and Instructor Relationships and Attachment Style to School Completion”, *The Journal of Genetic Psychology*, C. 170 S. 1, 53-71.

ROBERTS, Donald D. (2008), “Bağlanma Kuramı ve Masterson Yaklaşımı: Gerçek Kendiliğin Psikoterapötik Olarak Yeniden İşlenmesi”, (ed. James F. Masterson), (çev. H. Şentürk), *Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından*

Kişilik Bozuklukları: Klinik Bir Bütünleştirme, İstanbul: Litera Yayıncılık, s. 153-183.

SABUNCUOĞLU, Osman ve BERKEM, Meral (2006), “Bağlanma Biçemi ve Doğum Sonrası Depresyon Belirtileri Arasındaki İlişki: Türkiye’den Bulgular”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, C. 17, S. 4, s. 252-258.

SARI, Enver ve KILIÇ, Ahmet (2003), “Sevdiği Birini Kaybeden Ergenlerin Stresle Başa çıkma ve Bağlanma Biçimleri”, *VII. Ulusal PDR Kongresi Bildiri Özetleri*, Malatya, s. 63.

SAYMAZ, İlkay (2003), “Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

SCHULTZ, Duane P. ve SCHULTZ, Sydney Ellen (2007), *Modern Psikoloji Tarihi*, (çev. Y. Aslay), İstanbul: Kaknüs Yayınları.

SEÇER, Zarife Ş. (2006),”Anne-Baba-Çocuk İlişkisi” , (ed. Adem Solak), *İnsan İlişkileri ve İletişim*, Ankara: Hegem Yayınları, 163-190.

SEIDER, Ken (2008), “Eş Terapisi: Sahte Kendiliğe Bağlılıktan Gerçek Bir İlişkiye Geçiş”, (ed. James F. Masterson), (çev. H. Şentürk), *Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları: Klinik Bir Bütünleştirme*, İstanbul: Litera Yayıncılık, s. 185-205.

SEVEN, Serdal (2006), “6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri İle Bağlanma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

SEVEN, Serdal (2008), *Çocuk Ruh Sağlığı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

SIMONS, Kevin J.; PATERNITE, Carl E. ve SHORE, Cecilia (2001), "Quality of Parent/Adolescent Attachment and Aggression in Young Adolescents", *Journal of Early Adolescence*, C. 21, S. 2, s. 182-203.

SOLMUŞ, Tarık (2008), *Bağlanma ve Aşkın İki Yüzü*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

SOYSAL, A. Şebnem; ERGENEKON, Ebru ve AKSOY, Erhan (1999), "Yenidoğan Döneminde Hastanede Uzun Süreli Tedavi Görmeyenlerin Bağlanma Örüntüsü Üzerindeki Etkileri: Bir Olgu Sunumu", *Klinik Psikiyatri Dergisi*, S. 2, s. 266-270.

SOYSAL, A. Şebnem; BODUR, Şahin; İŞERİ, Elvan ve ŞENOL, Selahattin (2005), "Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış", *Klinik Psikiyatri Dergisi*, S. 8, s. 88-99.

SOYSAL, A. Şebnem; ÖKTEM, Ferhunde; ERGENEKON, Ebru ve ERDOĞAN, Emel (2000), "Doğum Türü Değişkeninin Bağlanma Örüntüsü Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi", *Klinik Psikiyatri Dergisi*, S. 3, s. 75-85.

SÜMER, Nebi (2006), "Ergenlikte Ebeveyn Tutum ve Davranışlarının Bağlanma Kaygısındaki Rolü", *11. Ergen Günleri Konuşma Metni*, s. 1-11, Erişim Tarihi: 12.11.2009,
http://www.psy.metu.edu.tr/ergen_gunleri_2006_baglanma_ve_anebaba_tutumları_NSumer.pdf

ŞAHİN, Gülçilem (2009), "Yetiştirme Yurdunda ve Ailesi Yanında Yaşayan Ergenlerin Bağlanma Stilleri İle Kimlik Statüleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

ŞENER, Şalnur; KARACAN, Elvan (1999), "Anne-Bebek-Çocuk Etkileşiminde Olumlu ve Olumsuz Özellikler", (ed. Aysel Ekşi), *Ben Hasta Değilim: Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü*, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri, s. 35-44.

ŞENOL, Dolunay ve YILDIZ, Sıtkı (2009), “Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Öğrenci-Öğretmen ve Aile Etkileşimi (Diyarbakır ve Erzurum Örneği)”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 18, S. 1, s. 359-376.

ŞENOL, Selahattin; ŞENER, Şalnur; KARACAN, Elvan (1999), “Çocukluk ve Ergenlik Çağında Sosyal Fobi”, (ed. Aysel Ekşi), *Ben Hasta Değilim: Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü*, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri, s. 310-313.

TEMEL, Z. Fulya ve AKSOY, Ayşe B. (2005), *Ergen ve Gelişimi: Yetişkinliğe İlk Adım*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2. baskı.

TERZİ, Şerife ve CİHANGİR ÇANKAYA, Zeynep (2009), “Bağlanma Stillerinin Öznel İyi Olmayı ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarını Yordama Gücü”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, C. 4, S. 31, s. 1-11.

TUTAREL-KIŞLAK, Şennur ve ÇAVUŞOĞLU, Şeyma (2006), “Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler”, *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, S. 9, s. 61-68.

TÜRKÇAPAR, M. Hakan (1999), “Sosyal Fobinin Psikolojik Kuramı”, *Klinik Psikiyatri Dergisi*, S. 2, s. 247-253.

TÜRKÖZ, Yeşim (2007), “Okulöncesi Çocuklarda Bağlanma Örüntüsünün Kişilerarası Problem Çözme ve Açık Bellek Süreçlerine Etkisi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

TÜZÜN, Olcay ve SAYAR, Kemal (2006), “Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji”, *Düşünen Adam Dergisi*, C. 19, S. 1, s. 24-39.

ULUSOY, Yeliz (2006), “Yatılı Okullar: Eğitimde Kalite Yaklaşımları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

WATERS, Everett; MERRICK, Susan; TREBOUX, Dominique; CROWELL, Judith ve ALBERSHEIM, Leah (2000), “Attachment Security in Infancy and Early Adulthood: A Twenty-Year Longitudinal Study”, *Child Development*, C. 7, S. 3, s. 684-689.

WINNICOTT, Donald W. (2007), *Oyun ve Gerçeklik*, (çev. T. Birkan), İstanbul: Metis Yayınları, 2. baskı.

YALOM, Irwin (2007), *Bugünü Yaşama Arzusu: Schopenhauer Tedavisi*, (çev. Z. İ. Babayiğit), İstanbul: Kabalıcı Yayınevi, 3. baskı.

YAVAŞ KARATAŞ, Nazan (2006), “Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları (Bingöl İli Örneği)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

YAVUZER, Haluk (2004), *Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 11. baskı.

YAVUZER, Haluk (2005a), *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 5. baskı.

YAVUZER, Haluk (2005b), *Gençleri Anlamak*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2.baskı.

YILDIZ, Cihan (2008), “Üniversite Öğrencilerinin Geçmişte Yaşadıkları Ayrılık Kaygısı İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

YETİM, Raşit (2001), “Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Mevcut Durumu ve Öğrenci Hizmetleri Yönetimi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

YÖRÜKOĞLU, Atalay (2000), *Çocuk Ruh Sağlığı: Çocuk Yetiştirme Sanatı ve Kişilik Gelişimi*, İstanbul: Özgür Yayınları, 24. baskı.